ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVA:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1997. január

CXXXII. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

CXXXII. évfolyam 1. szám

(január)

A Szerkesztőbizottság tagjai: Apatóczky István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Kertész József, Kovács Gábor, Mizik András, Pintér Ottó, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Sántha Antal, dr. Szendrődi László, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Vaski László

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Kiadó: Országos Erdészeti Egyesület 1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó: Dr. Szikra Dezső

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon: 201-7737

Nyomdai munkák: Csathó és Társa Nyomdaipari Kft. Eger
Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1997. január 7.

Terjeszti: az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad (1027 Budapest, Fő u. 68.) Megjelenik havonta.

A címlaphoz: Nyárfakongresszus Magyarországon
Hátsó borító: Az OEE millecentenáriumi fafaragása (Salló István munkája)
Fotók: Pápai Gábor

СОДЕРЖАНИЕ

А. КОЛТАИ: Какова причина побурения хвои у древостоев из сосны черной? 12

Работа Бояи Фаркаш о лесоводстве, написанная в 1820 году 18

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Múlt, jelen, jövő – beszélgetés Schmotzer Andrással 1
Dr. Tóth Béla: Nemzetközi Nyárfa-kongresszus 3
Dr. Solymos Rezső: Erdő- vad- és fagazdaságunk helyzete, jövőbeni szerepe 6
Dr. Balázs István: Az új erdő ... törvényről vadászoknak 8
Apatóczky István: Nomen est omen 11

ERDÉSZETI KUTATÁS

Koltay András: Mitől vörösödnek feketefenyveseink? 12
Dr. Szodfridt István: Néhány mondat a szukszesszióról 14
Bidló András – Kovács Gábor – Nyári László: Csemetekerti talajok tápanyag-ellátottságának vizsgálata 15

ERDŐKERÜLŐBEN

Bólyai Farkas erdészeti csonka munkája (I) 18
Dr. Sallai János: Az erdőőrök fegyverhasználata a múlt század végén 21
Gál István: Bolyongás a Hargita táján (I) 22
Dr. Tompa Károly: Mátyás Vilmosra emlékezem 24
Dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó: Bemutatjuk a Soproni Egyetem Múzeumát (V) 25
Sylveszter Lajos: A kisvasút (I) 26
Dr. Cserny Károly: A tardosi vadkan 28
Czuczor Ferenc: Ló az erdőben 29

EGYESÜLETI HÍREK 31

INHALT

Koltay, A.: Woher die Röte unserer Schwarzkieferbestände? 12
Bolyai, F.-s verstümmelte Arbeit in Sache der Fordtwirtschaft vom Jahre 1820 (I) 18

CONTENTS

Koltay, A.: Why do our austrian pine stands become red? 12
Work on the forestry written by Bolyai Farkas in the year of 1820 18

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Ungarischer Forstverein
Association Forestiere Hongroise
Hungarian Forestry Association

Tisztelt Tagtársaink! **Budapest, 1997. január 20.**

A Magyar Közlöny 1996. évi 120. számában megjelent az 1996. évi CXXVI. sz. törvény „a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti közcélú felhasználásáról."

E törvény jogot ad a magánszemélynek arra, hogy a trv. 1.§-ában meghatározott adóösszeg 1%-áról egy kiválasztott kedvezményezett javára rendelkező nyilatkozatot adhasson.

A törvény alkalmazásában (4.§ 2. bek.) kedvezményezett az egyesületi jogról szóló 1989. évi II. trv. szerinti társadalmi szervezet, – tehát az Országos Erdészeti Egyesület is.

Tisztelettel kérjük Tagtársainkat, – amennyiben az OEE-t kívánják kedvezményezettként megjelölni, – az alábbi rendelkező nyilatkozatot **méretre** kivágva, **lezárva, nevével, lakcímével** és **személyi számával, vagy jelével** ellátott postai, szabványméretű borítékban adóbevallási csomagjában helyezze el, vagy az adóbevallást helyettesítő munkáltatói elszámolás esetén közvetlenül munkáltatójának adja át, legkésőbb **március 25-ig.**
A beérkezett összegről és felhasználásáról az „Erdészeti Lapok"-ban részletesen beszámolunk T. Tagtársainknak.

Erdészüdvözlettel:

Szikra Dezső s.k.
főtitkár

RENDELKEZŐ NYILATKOZAT
A BEFIZETETT ADÓ EGY SZÁZALÉKÁRÓL

A kedvezményezett adószáma:

1	9	8	1	5	9	0	5	-	1	-	4	1

A kedvezményezett neve:
Ennek kitöltése nem kötelező

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

TUDNIVALÓK

Ezt a nyilatkozatot tegye egy olyan, e lappal azonos méretű borítékba, amelyen feltüntette a **NEVÉT, LAKCÍMÉT, ÉS A SZEMÉLYI SZÁMÁT.**

FONTOS!

Ahhoz, hogy a rendelkezése teljesíthető legyen a nyilatkozaton a kedvezményezett adószámát, a borítékon az Ön nevét, lakcímét és a személyi számát pontosan tüntesse fel.

Múlt, jelen, jövő

Beszélgetés Schmotzer Andrással, az Országos Erdészeti Egyesület elnökével

Elnök úr! Az 1996-os jubileumi év jó alkalmat ad arra, hogy néhány gondolattal értékelje az elmúlt évek eseményeit, különös tekintettel az Egyesület munkájára, az erdészetben bekövetkezett változásokra.

1990-től vagyok az Egyesület elnöke, mely dátum önmagában sokat sejtet. Hiszen ehhez kapcsolódik a rendszerváltás és az ezzel kapcsolatos szakmapolitikai események sorozata. Valamennyien emlékszünk rá, hogy óriási igény volt a változásra. Most utólag úgy látom, hogy a politikai változással jogos igényünket óhatatlanul egybemostuk a szakmai változások igényével. Pedig alapvetően a magyar erdőgazdálkodás közel sem volt olyan helyzetben, hogy alapvető változást kellett volna véghezvinni. Ezt ugyan szinte közfelkiáltással jeleztük is a nagypolitika felé, de már késő volt. Az ezt követő hadakozás lekötötte valamennyi energiánkat, amit a szakmai egységre, annak megtartására kellett volna fordítani. *Emlékezzünk, a változást követően majd százfős szakértői kollégium állásfoglalására.*

Mi polarizálhatta az akkori egyetértést?

Ahogy az események haladtak, úgy derült ki, hogy az említett egység látszategység volt. Az *első igazi nagy trauma* a kárpótlással érte a szakmát. Kétségbeesetten harcoltunk a magunk eszközeivel az állami erdők szétaprózódása ellen. Sajnos hiába. Fokozta az erdészek megaláztatását, hogy mint köztudott érték nélkül, csak a föld aranykorona értékén mentek a licitek. Mintha az erdészek sok-sok évi keserves munkája értékelhetetlen lenne. *Fokozta a szakma elkeseredettségét az átalakulással járó sok elbocsátás is, és az, hogy végül nem kaptuk meg az államtitkári beosztású államigazgatási vezetést. Nem értették meg, hogy nem a szakma közgazdasági súlya indokolja – még ma is – a fajsúlyosabb vezetést, hanem az ország 20 százalékán található ökoszisztéma értéke.*

Itt kell megemlítenem, nagyon félek attól, hgoy a jelenlegi állapot sem végleges még. Ami a tulajdonviszonyokat illeti, és ha erkölcsileg nem javul az ország helyzete, bizony csak statiszták lehetünk erdeink szenvedéseinek.

Nagyon komoly és szoros kapcsolatot tartottunk az erdőt bármilyen oldalról érintő minisztériumokkal, azok első számú vezetőivel. Hogy tárgyalásaink nem hozták meg a kívánt eredményt, gyanítom, nemcsak a meg nem értésen, hanem a szakmán belüli egymásnak feszülésnek is köszönhetjük. Ahogy a kárpótlással kapcsolatosan is *letette az egyesület a nagyon határozott véleményét,* és mégis ellentétes folyamat zajlott le, *nem az egyesület gyengeségének tulajdonítom,* hanem a nagypolitikában és a gazdaságban bekövetkezett változások elsöprő szándékának. **A privatizáció elsősorban politikai kérdés volt.**

A kárpótláson túl az állami erdőgazdaságokat is érték enyhén szólva kérdéses intézkedések.

Igen. Azt hiszem, az elmúlt negyven év uniformizáló reflexe működött a privatizáció végrehajtása során. Nem a versenyszférába tartozó fafeldolgozó tevékenység leválasztása volt a baj – hiszen valóban tiszta vizet kellett önteni a pohárba –, hanem a sokszor sürgető kényszer a fafeldolgozó üzemek, gépjavító műhelyek értéken aluli eladására. *Ez volt a szakma második traumája.* Van rá példa, hogy nem kellett csődöt jelenteni annak az erdőgazdaságnak, ahol saját tulajdonban maradt egy-egy üzem.

Nemsokára működnie kell az elmúlt évben megszületett, az erdőt közvetlenül érintő törvényeknek.

A vadgazdálkodásról és a vad védelméről szóló törvénnyel kezdem. Itt is kiemelem az erdőgazdálkodás minőségét döntően meghatározó nagyvadgazdálkodást. Most is állítom, hogy nem szabadott volna külön törvényt alkotni. Az apróvad helyzetét a privatizáció megoldotta. A szántók elaprózódása, a heterogén vetésforgók sokkal jobb életteret biztosítanak, mint az agyonvegyszerezett, hatalmas nagyüzemi táblák. A nagyvadat viszont nem lett volna szabad az erdőtől, az erdőgazdálkodástól a törvényalkotásnál „leválasztani". *Sajnos itt is tetten érhető a politikai döntés. Hiszen nem a vad a nemzeti kincs, hanem az élőhelye az erdei ökoszisztéma.* Azt hiszem, hogy a Parlamentben ülő honatyák nem nagyon hittek az erdész szakemberek véleményében, mert lobbyérdekeket sejtettek az érvelések mögött. Volt rá eset, hogy nyolc-kilenc, az erdőgazdálkodásban szakmailag meghatározó jogi személy egybehangzó véleménye sem volt elegendő ahhoz, hogy érveink hassanak. Az erdei életközösség és ezáltal *az erdészek harmadik traumája* a vadászterületek kijelölésével előállott mondhatni szégyenteljes állapot. *A különböző érdekcsoportok áldozkodelméből a vad lesz az igazi vesztes.* Mert vadászni min-

denki akar, sokszor gazdasági kényszerből is. Vagy ahol alapvetően meg fog változni a helyzet, ott az „utolsó lehetőségként". Mindemellett félő, hogy az erdészek lesznek a bűnbakok. A fő kérdés azonban szakmailag az, hogy ez az áldatlan helyzet milyen hatással lesz a vadállományra, és a vadállomány szakszerű kezelésére. *Mert mégiscsak a vadról, a vad védelméről van szó.*

Jóval egyszerűbb lehetett az erdőgazdálkodás és a természetvédelem érdekeit összehangolni, bár nyilvánvaló, hogy a realitásokat figyelembe véve mindkét félnek bizonyos fokú önmérsékletet kellett tanúsítani.

A folyamat nem a törvényalkotás időpontjától kezdődött, hiszen az *erdészet független a jogszabályelőírásoktól, igyekeztek és ma is igyekeznek a természetben a lehetőségekhez képest a legkevesebb kárt okozni* a fatermesztési célt szolgáló erdőterületekben folyó erdőgazdálkodásnál. Amennyiben az egyes erdőrészletekben a természetvédelmi hatóságnak bármilyen a természetvédelemmel kapcsolatos igénye volt, azt megfogalmazta eddig is, és ennek megfelelően gazdálkodtunk. Ez különösen az éves favágatási tervek egyeztetésénél fontos. De ugyanez vonatkozik az erdőfelújítási terveinkre, ahol eldől a fafaj összetétel, mely meghatározza következő egy, másfél évszázadra a táj arculatát. Az új természetvédelmi törvénnyel kibővül azoknak a területeknek a nagysága, amelyek természetvédelmi rendeltetést kaptak és természetesen kibővül az erdőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolata is.

És az erdőről az erdők védelméről szóló törvény?

Mivel az erdőről, az erdők védelméről szóló törvény alkotásakor messzemenően ökológiai erdőgazdálkodási szemléletből indultak ki a jogszabály előkészítők, így feltételezhetően *lesimultak azok a csúcsok, ahol eddig ütközhetett a természetvédelem és az erdőgazdálkodás.* A nagy probléma inkább az, hogy az erdőgazdálkodással kapcsolatos elvárásokat a jogszabály szerint három különböző szakhatósággal kell egyeztetnünk, illetve három különböző szakhatósági igényt kell betartani. És ráadásul ez a három szakhatóság bizonyos fokig három cél irányába működik. Mivel sok esetben ennél a különböző szakhatóságoknál is Sopronban oklevelet szerzett erdőmérnökök dolgoznak, csak reménykedni lehet abban, hogy valamiféle közös szemléletből adódó ügymenetre számíthatunk. Ám úgy néz ki a helyzet, hogy itt nem elsősorban a szakmai nézetek összecsiszolásának lehetetlenségéről van szó, sokkal inkább a különböző csoportok működtetésének jellegéből adódó érdekek érvényesítéséről. Ez lehet személyi, illetve a működtetéshez szükséges anyagi érdekek érvényesítésének szándékából fakadó feszültség. Csak nehezíti a helyzetet, hogy ezeknek a különböző érdekcsoportoknak más-más a minisztériuma. Az egész erdőgazdálkodás tekintetében és az így kialakult helyzetről azt egészen biztosan meg lehet állapítani, hogy a sokgazdás állapot akár a szakhatósági, akár a gyakorlati gazdálkodást nézve hosszú távon semmi szín alatt nem szolgálja, szolgálhatja a magyer erdők érdekeit. A vagyon megoszlik az ÁPV Rt. és a kincstár között, a szakhatósági részről az FM Erdészeti Hivatal, a KTM Természetvédelmi Hivatal és bizonyos fokig a Pénzügyminisztérium között. Az alsóbb régiókban a különböző társadalmi szerveződések, ha az alapdolgokban nem is, de jellegüket tekintve eltérő meglátással viselkednek. Hát ebben a dzsungelban vajmi kevés esélye van annak, hogy az erdő számára a lehető legkedvezőbb és főleg a mai korban szükséges leggyorsabb döntés hozódjék, illetve ennek a döntésnek a hatása mihamarabb a „tőmellett" is jelentkezzen. Jelen pillanatban *a három törvény biztosítja az erdőgazdálkodás működőképességét,* de a járulékos előírások hiánya (végrehajtási utasítás, területkijelölések stb.) végül is sok zavart okoz.

Végezetül kérem Elnök urat, hogy néhány mondatban szóljon az Egyesület munkájáról.

Azt kell mondanom, hogy az első négy éves ciklus megteremtette az egyesület jó arculatát. Ez kezdődött a 125 éves évfordulóval, ahol zászlót szenteltünk, mondhatni zászlót bontottunk. 1991-től az országban valamennyi egyesületi élet felpezsdült és ez jellemző a mienkre is. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy nemcsak az elnökség, hanem a helyi csoport vezetők is társadalmi munkában végzik tevékenységünket és ez egyértelműen kihatással van az egyes állásfoglalásokban rögzítettek következetes végrehajtására. Az elmúlt évek alatt hála a pártoló tagságnak, az egyes külföldi támogatóknak, sikerült stabilizálnunk az egyesület pénzügyi helyzetét, ami rendkívül fontos dolog. Itt kell megemlíteni az egyesület szaksajtójának megreformálását, mely azzal kezdődhetett, hogy visszakapta eredeti 1862-ben megjelent címét. Az egyesület tagjai szélesebb körben olvashatóbb sajtóhoz jutottak.

Az elnökség a helyi csoportokkal való szorosabb kapcsolattartás érdekében 1994-ben az úgynevezett régióképviselőkkel bővült, mely nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy – ahol éltek vele – a kapcsolattartás mindkét irányba szorosabb lett. Két új szakosztály létesült. Az egyik a *magánerdőtulajdonosok,* a másik pedig az *erdei iskolákat magában foglaló* és ténykedésüket koordináló, elősegítő szakosztály. 1996. nemcsak az ország számára, hanem egyesületünk életére is kihatással volt. Egymást érték a különféle jubileumi rendezvények, melyről a szaksajtó bőségesen beszmolt. A helyi kezdeményezések, ahol millecentenáriumi emlékhelyek létesítéséről, különböző események megrendezéséről olvashattunk. Az Országos Erdészeti Egyesület megalakulásának 130. évfordulója is ehhez az évhez kötődik, melyhez méltó befejezése volt a *jubileumi emlékülés* és ennek kapcsán Wagner Károly mellszobrának megkoszorúzása.

Pápai Gábor

DR. TÓTH BÉLA

Kimagasló sikerrel zárult a nemzetközi nyárfa-kongresszus

Az utóbbi évtizedek egyik legnagyobb jelentőségű és legsikeresebb erdészeti nemzetközi rendezvénye zajlott 1996. szeptember 27. – október 4. között Magyarországon, hivatalos megnevezéssel **a FAO Nemzetközi Nyárfa Bizottság 20. (Budapesti) ülése,** valójában a világ nyárfa kutatóit, nyárfatermesztőit és feldolgozóit reprezentáló széleskörű nemzetközi nyárfakongresszus. Nemzetközi kongresszussá tette a résztvevők összetételében megmutatkozott globalitás: 5 kontinens 31 országából 151 külföldi szakember, Chilétől Kínáig, Kanadától Új-Zélandig, Svédországtól Kenyáig. Itt volt a világnak szinte valamennyi neves nyárfa nemesítője, kutatója, további kiváló nyárfatermesztők, a feldolgozás fejlesztésének úttörői, a nyárfa-piac számos meghatározó személyisége.

A csaknem két évnyi fáradságos előkészítő munka meghozta a maga gyümölcsét. A résztvevők – mind szakemberként, mind pedig mint magánemberek – felsőfokú jelzőkkel kifejezett elismeréssel nyilatkoztak a látottakról és hallottakról: a magyarországi nyárfatermesztés feladatairól, célkitűzéseiről, gondjairól, a gondok enyhítésére tett erőfeszítésekről, az elért eredményekről. A magyarországi nyárfatermesztés eredményei eddig sem voltak teljesen ismeretlenek a nemzetközi szakközönség előtt (ennek is volt köszönhető, hogy a FAO Nemzetközi Nyárfa Bizottság Magyarországot kérte fel a 20. ülés megrendezésére). Eredménye ez a magyar szakemberek széleskörű nemzetközi kapcsolatainak (kutatás, együttműködés, nyárfatermesztők tanulmányútjai, kereskedelmi kapcsolatosak stb.), valamint a nemzetközi szakirodalmi tevékenységüknek. Külföldön is ismeretes, hogy a magyarországi nyárasok területe a második világháború után ötszörösre növekedett, ennek is köszönhetően Magyarország számontartott nyárfa-exportőrként van jelen a nemzetközi fapiacon. Ismételt tájékoztatásaink nyomán az is felkeltette a figyelmet, hogy a magyar nyárfatermesztés nagyobbrészt nem optimális nyárfa-termőhelyeken folyik, és ehhez sajátos magyarországi nyárfatermesztési technológiákat alakítottunk ki. Mindezek megismertetése elé a nemzetközi kongresszus résztvevői fokozott várakozással tekintettek.

Külön rangot adott a nyárfakongresszusnak, hogy az – ha nem is hivatalosan – illeszkedett a millecentenáriumi rendezvények sorába. Az 1100 évvel ezelőtt történt magyar honfoglalásra a szervezők fel is hívták a résztvevők figyelmét minden lehetséges alkalommal. Erre különösen a tanulmányúton, néhány történelmi emlékhely bemutatása kapcsán lehetett sort keríteni. A kongresszus résztvevőinek összetételéből adódóan a millecentenárium híre, jelentősége, öt kontinens számos országába eljuthatott.

A rendezvénysorozat szeptember 27. – szeptember 30. között lebonyolított tanulmányúttal kezdődött. Ez a sorrend nagyon szerencsésnek bizonyult: a résztvevők már a budapesti ülés előtt közvetlen ismereteket szerezhettek a magyarországi nyárfatermesztésről. Másfelől a tanulmányúton szükségszerűen kialakultak azok a meleg emberi kapcsolatok, amelyek közvetlenebbé és bensőségessé tették a budapesti ülés hangulatát is. A tulajdonképpeni „fő-rendezvény" a Nemzetközi Nyárfa Bizottság 20. (budapesti) ülése, október 2-4. között zajlott le.

A tanulmányút

A négynapos tanulmányút természetesen nem tette lehetővé a magyarországi nyárfatermesztés és nyárfafeldolgozás teljes bemutatását. A tanulmányút programját úgy kellett összeállítani, hogy az minél kevesebb „üres" utazással, a lehető legteljesebb mértékben reprezentálja a magyarországi nyárfatermesztés termőhelyi viszonyait, lehetőségeit, az ezekhez alakított termesztési technológiákat, a fejlesztési törekvéseket, betekintést adjon a hazai nyárfafeldolgozás egyes részterületeire.

Bár a kongresszus nem elsősorban tudományos rendezvény, éreztetni kellett a nemzetközileg egyébként is elismert magyar nyárfakutatás szerepét, jelenlétét a nyárfatermesztésünk fejlesztésében (mintegy „szürke eminenciásként"), valamint nagy

A balmazújvárosi nyár klónkísérlet (ERTI) bemutatásán. Előtérben Rosa Arreghini, a Nemzetközi Nyárfa Bizottság alelnöke
Fotó: Csiha Imre

Az ERTI nyár klónkísérletét mutatja be dr. Tóth Béla, a tanulmányút programvezetője
Fotó: Csiha Imre

hangsúllyal a kutatási eredmények realizálását a nyárfatermesztési gyakorlatban. Nagy érdeklődésre lehetett számítani a magyarországi fajtaválasztékot, különösen pedig a magyar nemesítésű nyárfajtákat illetően, továbbá a fajtaválaszték bővítését, folyamatos korszerűsítését szolgáló klónkísérletekkel kapcsolatban. Figyelemmel arra, hogy az európai erdészeti és természetvédelmi miniszterek 1990. évi strasbourgi konferenciájának egyik határozata nyomán előtérbe került egyes veszélyeztetett őshonos európai fafajok megtartásának a feladata, célszerűnek mutatkozott néhány őshonos nyár-előfordulásnak, mint génkészletnek (egyben génmegőrzésnek) a bemutatása is.

A rendszerváltozás nyomán bekövetkezett tulajdon-változások, ezeken belül egyes erdők privatizációja indokolttá tették, hogy többféle tulajdonosi erdőkezelési formát is bemutassunk (állami erdőgazdasági rt., erdőbirtokossági társulat, erdőszövetkezet stb.). Ezt a nagy érdeklődés igazolta is. Ugyancsak érdeklődésre tarthatott számot a privatizáció során magánkézbe került fafeldolgozó középüzem, továbbá egy nagyipari üzem bemutatása is. Minthogy a bizottság a nyárfa mellett érdeklődést kezd mutatni más gyorsannövő fafajok iránt is, a nyárfatermelést kisebb akáctermesztési programmal is kiegészítettük.

A tanulmányút útvonala a következő volt: Budapest – Kunszentmárton – Tiszavárkony – Füzesszolnok – Tiszapüspöki (hajóúton) Derecske – Balmazújváros – Hajdúhadház – Nyírlugas – Vásárosnamény – Szabolcs – Budapest.

A résztvevők már induláskor részletes ismertető programot kaptak kézhez. Ez nemcsak a bemutatott objektumok főbb jellemzőit tartalmazta, részletesen ismertette a tulajdonlás jellemző adatait, a bemutatott objektumokhoz kapcsolódóan konkrét tudományos és gyakorlati célokat, megoldási módokat, a realizálható eredményeket, tapasztalatokat. Különösen ezek a kapcsolódó ismertetések, értékelések ragadták meg a résztvevők figyelmét. (Úgyannyira, hogy ez a programismertetési mód a jövőben akár standardként is alapul vehető).

A bemutatók helyi szervezői, a szakmai témák, a levezetőközreműködő gazdálkodók, szakemberek a következők voltak:

1. Körösmenti „Paletta" Kft., Kunszentmárton. A bemutató tárgya: fafeldolgozó középüzemben nagyobbrészt nyár, kisebbrészt akác feldolgozása, mintegy 80%-ban exportra. A külföldiek erősen érdeklődtek, a korábban fa-feldolgozó melléküzem privatizációja, az ezt követő kapacitás- és technológiai fejlesztése iránt. (Bemutatta *Horpácsi József* ügyvezető.)

2. Tiszavárkony: az egykori helybeli termelőszövetkezetben *Bagaméry Gáspár* akkori tsz-szakirányító által kezdeményezett és irányított hullámtéri nyár fajtaösszehasonlító üzemi kísérlet. (Bemutatta *Bagaméry Gáspár*, az OMMI főfelügyelője, a mindenkit lenyűgöző bemutatói állománykép kialakítását *Kiss Barnabás*, a NEFAG kerületvezető erdésztechnikusa végezte.)

3. Tószeg: a NEFAG Rt. hullámtéri nyárfatermesztése. A résztvevők itt találkoztak először a magyarországi nyárfatermesztésben jelentős szerepet játszó Agatha-F nyárral. (A NEFAG Rt.-t ismertette *Szebeni László* vezérigazgató, a nyárállományt bemutatta *Kiss Barnabás* kerületvezető erdésztechnikus.

4. Szolnok-Tiszapüspöki között tiszai hajóút: a Tisza szabályozása, erdőgazdálkodás és gátvédő erdők a Közép-Tisza menti hullámtérben (előadó: *dr. Nagy István* vízügyi igazgató), őshonos nyár-fűz galériaerdők mint erdészeti gén-források a Tisza mentén (bemutatta *dr. Tóth Béla*).

5. Derecske: a NYÍRERDŐ Rt. csemetekertja a „Populus" Kft. üzemeltetésében. Témák: a NYÍRERDŐ Rt. erdőgazdálkodásának ismertetése (*Kovács Gábor* vezérigazgató), nyár és fűz szaporítóanyagtermelés – anyatelepek, dugványtermelés, -kezelés, -tárolás, gyökereztetés, forgalmazás ismertetése, bemutatása (*Szabó Mihály*, a „Populus" Kft. ügyvezetője), az ERTI nyár és fűz nemesítői-bázis-klóngyűjteménye (bemutatta *dr. Tóth Béla*), nyár és fűz központi – országos – elitdugvány termelő anyatelep (*Szabó Mihály*), a nyár és fűz szaporítóanyagtermelés magyarországi rendszere (ismertette *dr. Bach István*, OMMI főosztályvezető).

6. Balmazújváros: az ERTI fajta-kiválasztó nagyparcellás nyár klónkísérlete a NYÍRERDŐ Rt. kivitelezésében és kezelésében, a nyárfanemesítési és -termesztési kutatások magyarországi metodikájának és rendszerének ismertetése (*dr. Tóth Béla* ERTI).

7. Hajdúhadház: társas erdőgazdálkodás – kiemelten nyár- és akáctermesztés – a helyi Erdőbirtokossági Társulatnál (ismertette *Hajdú Gábor* elnök és *Áncsán György* műszaki vezető) és a helyi „SZÖVÁLL2 Erdő és Fafeldolgozó Termelőszövetkezeti Közös Vállalatnál (ismertette *Birta Sándor* termelési igazgató), a Pannónia és az Agathe-F. nyárak termesztése (bemutatta *Áncsán György*), növőtérszabályozási kísérletek az Agathe-F nyár állományban (ismertette *dr. Halupa Lajos* ERTI), a magyarországi akác-nemesítés háttere és folyamata, ne-

A külföldi résztvevők egy csoportja; az előtérben V. Szeenackers, a Nemzetközi Nyárfa Bizottság elnöke (Az ERTI nyírlugosi nyár fajtagyűjteménye)
Fotó: Csiha Imre

Juhász Mihály erdészeti ágazatvezető (balról) a volt Nyírlugosi Áll. Gazdaság akáctermesztéséről tart előadást (dr. Somogyi Zoltán tolmácsol)
Fotó: Csiha Imre

mesített akácfajták gyűjteménye, nyár és akác együttes termesztése (ismertette ill. bemutatta *dr. Tóth Béla*).

8. Nyírlugas: nyár és akác termesztés mezőgazdasági termelése gazdaságosan nem használható gyenge homok talajokon a racionális területhasznosítás elemeként a volt Nyírlugosi Állami Gazdaságban, Pannónia és Agathe-F nyárak termesztése, fakitermelési technológiát nyáras véghasználatban, nyáras erdősítési technológia, a nyár – és akác – gazdálkodás ökonómiai értékelése (ismertette ill. bemutatta *Juhász Mihály* erdőmérnök, erdőgazdálkodási ágazat-vezető), az ERTI nyárfajta összehasonlító bemutató területe *(dr Tóth Béla)*.

9. Vásárosnamény: az INTERSPAN Faipari Kft. faforgácslapgyártó üzeme (bemutatta *dr. Kelemen Miklós* igazgató).

10. Szabolcs: nyárfatermesztés a Tisza hullámterében, korábbi termelőszövetkezeti tulajdonból privatizált magánerdőkben (bemutatta *Jeszenszky András* erdészeti szakirányító), az ERTI nyár klónkísérletei, az ERTI és az OMMI nyár fajta összehasonlító kísérlete hullámtéri kötött talajon, őshonos nyár és fűz galériaerdő a Tisza mentén (bemutatta *dr. Tóth Béla*).

A résztvevők figyelmét különösen megragadta:

– a termőhely adottságok széleskörű ismerete, azokhoz való alkalmazkodás a magyarországi nyárfatermesztésben (a termesztési lehetőségek és technológiák meghatározása, megelőző termőhely feltárás, a fajta kiválasztása stb.),

– a sokoldalú, eredményes nyárfatermesztési (nemesítési, technológiai-fejlesztési) kutatások hatékonysága,

– kiváló tulajdonságú magyar nyárfajták (Pannónia, Kopecky, Koltay nyárak) előállítása és termesztése,

– külföldi klónok csak széleskörű, hosszadalmas adaptációs vizsgálatok pozitív eredményei alapján kerülhetnek köztermesztésbe, ennek során egyes külföldi klónok éppen Magyarországon váltak „sztár"-fajtákká (pl. az Agathe-F nyár),

– a szaporítóanyag-termesztés államilag ellenőrzött rendszere garantált nyár fajtaazonosságot, minőségi szaporítóanyag előállítást és forgalmazást tesz lehetővé,

– a nyárfa-kutatás és a termesztési gyakorlat szoros kapcsolata, amely elősegíti a kutatási eredmények gyors realizálását,

– a magyarországi sajátos termőhelyi és termesztési – többnyire nem optimális – lehetőségekhez illeszkedő termesztési technológiák kifejlesztése és eredményes alkalmazása,

– az előhasználat közbeiktatására épülő nyárfa ültetési hálózatot a lemezipari rönk termesztésére ráállott nyugat-európai nyárfatermesztők ugyan továbbra is korszerűtlennek tartják, de

Dr. Szemerédy Miklós, Zsuffa Lajos (Kanada) és H. Weisgerber (NSZK) világhírű nyárfakutatók a nyírlugosi nyár-fajtagyűjteményben
Fotó: Csiha Imre

a bemutatók alkalmával ismertetett indokok, itt nyert közvetlen tapasztalatok alapján Magyarországon elfogadhatónak ítélik, a kevésbé fejlett nyárfatermesztő országokból jött résztvevők viszont követendőnek tartják. Természetesen ismételten visszatérő figyelmeztetésként hangzott el a minőségi nyár rönk termesztés elengedhetetlen feltételét jelentő törzsnyesés és az ökonómiailag is megfelelő vágáskor alkalmazásra.

A résztvevők – köztük a világ legnevesebb nyárfakutatói és legtekintélyesebb nyárfatermesztési szakemberei – a látottak alapján a helyszínen is ismételten, majd a budapesti ülésen a legteljesebb elismeréssel állapították meg, hogy a magyarországi nyárfatermesztés a kevésbé optimális adottságok ellenére, azokhoz alkalmazkodó fajtaválaszték és termesztési technológiák kifejlesztésével példaszerű eredményeket ért el, amely a minőségi továbblépéshez is reményteljes alapot nyújt.

DR. SOLYMOS REZSŐ

Erdő- vad- és fagazdaságunk helyzete, jövőbeni szerepe

Az MTA Agrártudományok Osztálya 1996. december 5-i tudományos tanácskozásán elhangzott előadás rövidített szövege

Magyarország erdei

Magyarország ökológiai adottságai kedvezőek az erdő- és vadgazdálkodás számára. Az *erdővel borított terület* 1,7 millió ha, amelynek 80%-át gazdasági, 20%-át egyéb rendeltetésű erdő borítja. A X. század óta az erdők területének aránya a mezőgazdaság javára folyamatosan csökkent. Ez a folyamat a második világháború után megváltozott, amelynek eredményeként az erdő mintegy 600 ezer hektár területtel gyarapodott.

Erdeink jelen állapotát tekintve a területnek mintegy 55%-át a lassan növő őshonos fafajok, míg 45%-át az akác, a fenyők, a nemes nyárak és egyéb fafajok borítják. Ökológiai és gazdasági szempontból kedvezőbb, ha erdeink területéből legalább 500 ezer hektárt a fanövedék-termelő ültetvények közé sorolunk, erdőművelési ágban tartva őket. A fafaj-összetétel alakulását tekintve még így sem kedvező a helyzet, főleg az akác indokolatlanul nagy térfoglalása miatt.

A helyzetértékeléshez tartozik az is, hogy 386 ezer hektár az egyéb rendeltetésű erdők területe, amelyhez a *természetvédelmi* és más védelmet szolgáló, valamint a közjóléti erdők és erdőrezervátumok tartoznak. A gazdálkodók és a természetvédelem érdekei gyakran *ütköznek*. A gazdasági hátrányokat jelenleg még nem térítik meg, a feszültségek emiatt is állandósultak.

A tulajdonviszonyok, az erdők kezelése

A legjelentősebb változás az utóbbi években a *tulajdonviszonyokban* következett be. Az erdőknek mintegy 55-60%-a marad állami tulajdonban. A kárpótlás során az erdők faállományát nem értékelték fel. Így fillérekért jutottak milliós értékekhez a kárpótoltak. Ez a változás felkészületlenül érte az erdőgazdálkodást. A magántulajdonba került erdők helyzete és kezelése jórészt rendezetlen, ami további károkhoz vezethet. Az állami tulajdonban maradt 1 millió hektárt meghaladó erdő nagyobb része az ÁPV Rt., kis hányada a HM kezelésébe került. A létrehozott erdészeti rt.-k kellő gondossággal és megfelelő gazdasági eredménnyel kezelik a reájuk bízott erdőket. Rablógazdálkodást nem folytatnak. Ezen erdők fölött a tulajdonosi jogokat a PM a Kincstári Vagyoni Igazgatóság útján gyakorolja. A kezelés és a tulajdonlás kettéválasztása nem kedvező, bár eddig nagyobb problémát még nem okozott. Bonyolult az erdőgazdasági szektor szerveződése. A sok irányító és ellenőrző főhatóság mellett hiányzik az államerdészet központi koordináló szerve.

A *fatermesztés* biológiai alapjai nem bővültek. A magtermelő plantázsok kiöregszenek, a magtermelő állományokból alig gyűjtik be a nagyobb genetikai értékű magot. A csemetetermelés nagyobb részét magánvállalkozók végzik kisüzemi módszerekkel. Az új erdőtelepítések üteme elmarad a tervezett mértéktől, az utóbbi fél évszázadban jelenleg a legalacsonyabb. Az erdőfelújítási kötelezettségek a fakitermelési lehetőségek 70% körüli kihasználása miatt csökkentek. Az állami erdőkben 90%-át, a magánerdőkben 50%-át végezték el a lehetséges fakitermelésnek (1995). A fatartalékok növekedése sok helyen nem kívánatos mértékű. A kötelezettségek csökkenése ellenére tovább növekedtek a felújítatlan erdőterületek. A természetes felújítás aránya nem kielégítő, a sarjaztatás túlzott mértékű. Ennek is köszönhető az akác túlzott térfoglalása.

Erdeink egészségi állapota

A környezeti ártalmak és egyéb hatások miatt erőteljesebb mértékben közel két évtizede károsodnak erdeink. A legnagyobb kár az őshonos tölgyeseket érte. Az Európa-szerte tapasztalt erdőpusztulás nyomon követésére Magyarország is bekapcsolódott a nemzetközi monitoring hálózatba. Ennek megfelelően erdeink egészségi állapotára vonatkozóan elégséges tájékozottsággal rendelkezünk. A károk megelőzése vagy megszüntetése egyaránt hosszabb távú feladatot jelent. 1988–1995 között Európában és nálunk is folyamatosan csökkent az egészséges fák aránya. Az erősen károsodottaké az utolsó hat évben nálunk azonos szinten maradt, míg Európában növekedett. Az Európai Unió 1996. évi jelentése szerint a 15 tagállam területén mintegy 600 ezer fát vizsgáltak, és 26 ezer mintavételt értékeltek. Eszerint minden ötödik fán észleltek egyértelműen károsítást, ami az előző évhez viszonyítva 2,6%-os emelkedést jelent. Az erdők egészségi állapotának vizsgálatát az Erdőrendezési Szolgálat irányítja.

A fagazdaság jellemzői

A kitermelt fa feldolgozása nem elégséges mértékű és színvonalú. Faipari termékeink jelentős része versenyképtelen Európában. Ezért viszonylag jelentős a feldolgozatlanul exportált hengeresfa mennyisége. Csökkent a fűrészáru, a faipari apríték, a parketta és egyéb burkolóanyag, a rétegelt lemez és bútorlap-, valamint bútorlécgyártás. Emelkedett a láda- és rakodólapgyártás.

A belföldi fatermékértékesítés folyamatosan csökken. A külkereskedelmi mérleg az erdészeti és faipari termékek tekintetében pozitív. A fatermék-kivitel 1995-ben 4%-kal emelkedett. A korábbi évekkel szemben a fabehozatal is nőtt. Csökkent a fenyő hengeresfa- és fűrészárubehozatal. A fatermékek külkereskedelmi forgalmának pozitív egyenlege 1994-ben 6,7 milliárd, 1995-ben 11,9 milliárd forint volt. Sem a fakereskedelem, sem a fafeldolgozás területén nem állnak rendelkezésre országosan megfelelő adatok, kivéve a külkereskedelmet.

A nagyvadgazdaság helyzete

Az erdőterület elsősorban a nagyvad: a szarvas, a dám, az őz, a vaddisznó élőhelye. A nagyvadgazdálkodás és az erdőgazdálkodás kapcsolata ezért meghatározó jelentőségű. Az utóbbi negyedszázad folyamán a nagyvadállomány létszáma emelkedett, főleg a vaddisznó és a szarvas szaporodott el az optimálisnál nagyobb mérték-

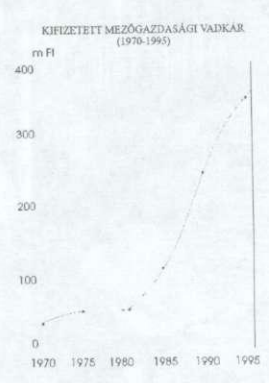

Készült: Dr. K. T. nyomán

ben. A vadgazdálkodás pénzügyi mérlege kedvező volt, az évenkénti bevétel 5-6 milliárd, míg a kiadás 3 milliárd Ft körül van. Rendkívüli mértékben nőtt a kifizetett mezőgazdasági vadkár, ehhez járult az erdei vadkár, amelyet mind ez ideig nem fizettek. A vadkárok mérséklését is szolgálja a zárttéri vadtartás, amely a 80-as években fellendült, majd számottevően csökkent. Jelenleg ismét növekvőben van.

Jogszabályalkotás

A helyzetértékeléshez tartozik az is, hogy 1996-ban a Parlament három alapvetően fontos törvényt fogadott el, mégpedig: az erdőkről és az erdők védelméről, a vadgazdálkodásról és vad védelméről, valamint a természetvédelemről. Úgy tűnik, hogy a jelentős előrehaladás ellenére némileg túlszabályozottá válik az erdő- és vadgazdálkodás. Sokat javíthat ezen a törvények végrehajtási utasítása.

Kutatás, oktatás

A kutatás helyzete kedvezőtlen. Közel egy évtizede tart az erdészeti és faipari kutatások állami támogatásának mérséklése, amelyet a kutatási megbízások nem tudnak ellensúlyozni. A 100 éves múltú erdészeti kutatás kapacitása és támogatottsága a negyedére csökkent. A Faipari Kutató Intézet a csőd szélén áll. A hiányzó előfeltételek miatt egyetemünkön is visszaesett a kutatás. A felsőoktatás területén ilyen visszaesés nem tapasztalható, amelyet a szakma vállalatainak a támogatása is segít. Kedvezőtlenebb a helyzet az alsó- és középfokú szakképzés területén. A szakember-ellátottság jónak mondható.

Az ezredforduló erdő-, vad- és fagazdasági stratégiája

A jövő útját, az erdő-, a vad- és a fagazdaság szerepét az ezredfordulón és a következő évtizedekben az előbbiekben vázolt helyzetértékelésre, továbbá a nemzetközileg várható tendenciákra építve lehet vázlatosan körvonalazni. Tekintettel arra, hogy a következő időszakban ennek részletesebb kimunkálását tervezzük, jelenleg inkább a főbb stratégiai irányok felsorolására vállalkozunk. Ebben figyelembe vettük az FM, az ÁPV Rt., az ERSZ és a FAGOSZ rendelkezésünkre bocsátott anyagait. A következőket emeljük ki:

1. *Számolni kell azzal,* hogy az erdők, a környezetbarát fa és a fatermékek, valamint a vadászat szerepe az ezredforduló időszakában tovább bővül. A környezet- és természetvédelem, a jóléti szolgáltatások: üdülés, turizmus terén növekszenek gyorsabban a társadalomnak az erdőkkel kapcsolatos igényei. Ugyanakkor a fa, mint újratermelhető nyersanyag sem veszít jelentőségéből, sőt a XXI. század kiemelkedően fontos nyersanyaga lesz. Magas színvonalú, korszerűsített feldolgozása révén növekszik a választéka, az értéke és felhasználási köre. A vadgazdaság jelentősége a sport, a turizmus és a hústermelés révén emelkedik.

2. *Az erdők fenntartása és fejlesztése,* stabilitásának fokozása csak a természetközeli módszerek alkalmazása, a természetközeli erdőgazdálkodás általános elterjesztése útján oldható meg úgy, hogy megfeleljen a fenntartható, korszerűen értelmezett erdő-, vad- és fagazdaság követelményeinek. Ezt egyaránt érvényesíteni kell az erdőtervezésben és az erdőfelügyeletben.

3. *Az erdei ökoszisztéma* szerinti gondolkodás, az ökológiai és az ökonómiai szempontok ennek megfelelő figyelembe vétele határozza meg az erdő élővilágába (nem csupán a faállományba) való minden emberi beavatkozás miként jét, számolva a beavatkozás sokféle és sokirányú következményével. Az egész erdei biocönózisra kiterjedő termelési eljárások átfogó kidolgozása és bevezetése számos gond forrása lesz és hosszabb időt igényel. Az erdészeti, vadászati és fagazdasági kutatások, valamint a szakoktatás fejlesztése is ebben az irányban kell, hogy haladjon.

4. *A gazdasági célokat* leginkább szolgáló fatermelés szerepe főleg a jó minőségű, méretes értékfa előállítását illetően növekszik. Az európai faigény a természetes, masszív lombosfa irányába tolódik el, amelyet nálunk erdeink területének mintegy 60%-án éppen a természetközeli erdőgazdálkodás hosszabb vágásfordulójú erdeiben eredményesen lehet megtermelni. A termelési célok és az ökológiai adottságok figyelembe vételével kell a gépesítést, a műszaki fejlesztést és az erdőfeltárást tervezni.

5. *Fel kell készülni* a mezőgazdasági termelésből kikerülő földek erdővel való hasznosítására. A becslések szerint 800 ezer hektár körül lesz ezen földek területe, amelynek a következő 25 év folyamán a felét lehet erdősítésre előirányozni és a szükséges EU feltételeket ehhez megteremteni. Az Európai Unióhoz való csatlakozást valamennyi területen figyelembe kell venni.

6. *Az állami erdők közcélú feladatainak,* a példaértékű erdő-, vad- és fagazdálkodásnak az ellátása, a magánerdő-gazdálkodás jobb szakmai támogatása érdekében tovább kell fejleszteni az államerdészet egységes szervezetét, irányítását és az erdőfenntartás finanszírozási rendszerét.

7. *Növelni kell* az erdő- és fagazdaság ökonómiai megalapozottságát. Számottevő költségcsökkentést lehet és kell elérni a differenciált erdőművelési eljárások kidolgozása és bevezetése, valamint az erdőművelés finanszírozásának továbbfejlesztése útján. Itt kell megemlíteni a vállalkozók tevékenységének átfogó rendezését, támogatását is. A fafeldolgozó ipar fejlesztése nélkülözhetetlen a jövedelmező erdőgazdálkodás szempontjából is.

8. *A nagyvadállomány* minőségének emelése, a megfelelő ivararány és korösszetétel kialakítása, a fenntartható vadlétszám szerinti gazdálkodás kell, hogy a jövőben érvényesüljön. A vadkárok csökkentése és térítése várhatóan elősegíti a vadállománynak a szakmailag kívánatos szinten való tartását.

9. *Az ország faellátásának gondjait* a hazai erdőkből hosszabb távon meg lehet oldani, mert növelni lehet és kell a fakitermelést, valamint javítani a külkereskedelmet. A fa és fatermékek külkereskedelmi mérlege hosszabb távon kedvezően alakulhat, ha a fakereskedelem és a marketingtevékenység kívánatos fejlesztése sem marad el.

10. *Az Európai Unióhoz való csatlakozás* és elsősorban a jövő céljainak megfogalmazása végett, ezek teljesítéséhez szükséges előfeltételek megteremtése egyaránt kiemelt jelentőségű egy olyan korszerű erdő-, vad- és fagazdaság-politika, valamint PR tevékenység kidolgozása, amely figyelembe veszi a megváltozott és változó helyzetet, és hosszabb távra elősegíti a társadalom jólétét tartamosan szolgáló erdő-, vad- és fagazdaság fejlesztését.

Az erdő és az ember

Örvendetes, hogy a társadalom figyelme egyre erőteljesebben irányul az erdő-, vad- és fagazdaság felé. Erdeink állapota kezd valódi közüggyé válni.

Éppen ezért nő a szakemberek, a kutatás, az oktatás felelőssége abból a szempontból is, hogy kellő tájékoztatást és eligazítást adjon, mit várhat a társadalom ettől az ágazattól.

Az erdő és a fa szerepe a következő évszázadban minden eddiginél nagyobb lesz. Ezért kell időben felkészülni a fejlesztésre, amelynek tudományos alapjait a kutatások támogatásával és hatékonyságának növelésével kell megteremteni.

DR. BALÁZS ISTVÁN

Az új erdő... törvényről vadászoknak

Az új törvény pontos megnevezése – hogy ne érje szó a ház elejét – „Az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény" (a továbbiakban: az erdőtörvény).

A címére – jogosan – kényesek a jogszabály-alkotók, mivel ez fejezi ki annak filozófiáját, alapgondolatát és nemzetközi értékét, azaz elsődleges célját: a szektorsemleges erdővédelmet.

Ha szigorúan vesszük, akkor a törvényben a vadászatra, a vadászokra vonatkozóan arányosan túl sok tételt nem találunk, inkább csak utalásszerűen. Viszont az is tény, hogy a vadászra, mint magyar állampolgárra – különösen ha a természetet óvni kívánó és azt szerető (ezek nélkül nem is igazi vadász a vadász) – szinte minden fejezetében találunk megfogalmazásokat, igényeket, magatartásbeli előírásokat. Tudjuk, erdőt járó, cserkelő vadászként, hogy az erdőben „nem mindent" szabad, hiszen az templom, ahol a szarvasbika orgonál és az erdő minden ember számára *az egészséges emberi élet egyik alapvető feltétele.*

Néhány számszerűség.

A törvény 106 §-ból áll. Ebből 20 §-ban, 26 bekezdésben és 29 tételében fordul elő a vadászat, vagy arra utaló szakszó, kifejezés, rendelkezés.

A vadászat számára már a bevezető indoklásban is fontos megállapítást rögzít, amikor az erdő szerepében – többek között – meghatározza, mi szerint őrzi az élővilág fajgazdagságát és az ember feladata abban biztosítani az állatvilág sokféleségét és megfelelő összhangját. Minden vadász ráismer e kifejezésekben a sokat emlegetett faunagazdaságra – ebben a vadászható állatfajokra –, melyeket meg kell őrizni, de egyúttal gondoskodni kell a növény- és állatvilág megfelelő összhangjáról is. Azaz akkora vadállományt szabad csak fenntartani, amekkorát az erdő növényvilága viszonylag nagyobb károsítás nélkül, az erdő „vadtűrő", az erdő természetes vadeltartó képessége mértékéig elvisel. Máris szól a törvény a klasszikus élőhelyfenntartásról, alárendelve azt az erdő fenntartásának és védelmének, hogy az erdő és annak javai a jövő nemzedékei számára is fennmaradjanak.

Ugye, ez alapvető érdeke a vadásznak, a vadgazdának is, ha azt a tevékenységet szakszerűen és évtizedeken át művelni akarja. Nem célja ugyanez az orvvadásznak és a vadorzónak.

Talán nem veszi rossz néven a kedves olvasó, ha az egyes vadászatra vonatkozó paragrafus-, bekezdés- és tételszámokat külön nem említi ez az írás, és csak a konkrét témát tárgyalja. Ezzel együtt is néhol elmaradhatatlan a jogszabályi helyre való hivatkozás.

Az Országgyűlés ezt a törvényt a természet védelmére, valamint a vadászati jog gyakorlására, hasznosítására vonatkozó jogszabályokkal együtt fogadta el 1996. június 18-i ülésén. Erre utalóan ki is mondja, hogy e törvény rendelkezéseit az előbbi – és más talajvédelemre, a termőföld védelmére, növényvédelemre – külön jogszabályok rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni. Szóval, aki vadászati ügyek intézésében – mondjuk vadásztársasági elnökként vagy földtulajdonosként önálló vadászati jog esetén – tájékozott akar lenni, az ismerje meg az erdőről szóló törvénnyel együtt a többit is. A szakhatóságok számára – intézkedésünk során – pedig kötelező a felsorolt törvények összhangjának megteremtése, alkalmazása.

Az erdő fogalmának és az erdőgazdálkodási tevékenység meghatározásában a vadászható és nem vadászható fajok a társult élőlényekből kialakult életközösség, valamint az erdei haszonvételek gyakorlására irányuló tevékenység fogalomkörében jelennek meg, különös tekintettel arra, hogy a törvény későbbi tételében a vadászati jog hasznosítását az erdei haszonvételek között sorolja fel, annak minősíti (58. §. c. pont). Viszont az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületek sorában említi a vadföldet. Ez lehet kifejezetten erre a célra kijelölt erdőterületen belül elhelyezkedő, ilyen céllal mezőgazdasági műveléssel (vadtakarmány termelésére vagy betakarítva, vagy a vad számára kint hagyva a termelvényt) hasznosított földterület, és lehet időszakosan ilyen céllal megművelt erdőterület, az erdőfelújítási kötelezettség végrehajtásáig megadott 2 éves határidőn belül, de erdőművelési ágban nyilvántartottan. Teljesen világos az erdész és a vadász számára is, miszerint a vadászterületként megjelölt erdőterületre meghatározott (vagy majd 1997. III. 1-jétől meghatározásra kerülő) fenntartható legkisebb vadlétszám (törzsállomány) és a fenntartható legnagyobb vadlétszám (l. vadászati törvény) csakis elegendő nagyságú vadföld intenzív művelése mellett „viselhető el" az erdőben. A törvény erre a lehetőséget jogilag biztosítja, csak a földterület és művelés szükséges hozzá. Ehhez bizony jó együttműködés kell valamennyi érintett vad-, erdőgazdálkodó és szakhatóság között, arra ügyelve, hogy nem a fenntartható legnagyobb megállapított vadlétszámból visszavezethetően lehet vadföldnagyságot, területet „bővíteni" az erdőterületeken.

ERDŐ-, VAD- ÉS FAGAZDASÁG-TUDOMÁNYI FÓRUM-ot rendez az MTA Erdészeti Bizottsága január 30-án az Akadémia budapesti (Roosevelt téri) székházának dísztermében 10 órai kezdettel.

Délelőtt szabadon választott témájú felszólalások tarthatók, ebédszünet után pódiumvitára kerül sor szakmánk, valamint az OEE, FATE stb. vezetőinek részvételével.

Belépődíj nincs, valamennyi OEE tagot tisztelettel hívnak és várnak.

Gondol a törvény – egyébként több tételében is – a vad védelmére. Erre legjobb példa, amikor nevesíti – nagyon sok felsorolt védelmi szempont megvalósítása között – az erdei vadállomány védelmét, életkörülményeinek javítását szolgáló *vadvédelmi erdőt.* Az ilyen, védő erdő, természetesen különleges kezelést igényel és ezért abban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozására lehet szükség. A vadvédelmi erdőt, mint az erdő elsődleges rendeltetését, a vadászati hatóság kezdeményezésére, illetőleg szakhatósági hozzájárulása alapján az erdészeti hatóság, erdőfelügyelőség állapítja meg.

Az erdők elsődleges rendeltetése között kiemelt jelentőségű a gazdasági és különleges rendeltetésű, az oktatás-kutatás célját szolgáló erdő. Az első fogalomkörben találjuk az intenzív vadgazdálkodásra kijelölt bekerített erdőt, *a vadaskertet* – ahol a vadászati törvény 22. §-a szerint szabad vadászni –, az utóbbi felsorolásban pedig olvashatjuk „az erdőterületen a külön jogszabály (ez megint a vadászati törvény és annak 24. §-a) rendelkezései szerint kialakított vadasparkot."

Érdemes megemlíteni, hogy a vadasparkban csak a vadászati hatóság külön engedélyével szabad vadászni. Érthető. Ott kutatni, bemutatni kell a vadat. A fentiekben leírt jogszabályi rendelkezés(ek) a két törvény összehangolására is jó példa. Amit megerősít az erdőtörvény azon tétele, mely szerint a földművelésügyi miniszter az érintett miniszterekkel egyetértésben köteles gondoskodni a körzeti erdőterv és a hosszú távú körzeti vadgazdálkodási terv összhangjának a megteremtéséről. Ez azt is jelenti, hogy a miniszter gondoskodik az erdőgazdálkodási tevékenység, valamint a vadászati jog hasznosításának egymással összhangban történő szabályozásáról.

Az erdészeti tervezési körzeteket, valamint a vadgazdálkodási körzeteket a földművelésügyi miniszter kijelöli, azaz ezek kijelölése már gyakorlatilag megtörtént, amihez erdőterületek esetében természetföldrajzunk segítséget adott. A minisztérium hivatalos lapjában ezek közlésére sor kerül – amit természetesen a gyakorlati intézkedések meghozatalával, szabályzatok, végrehajtási rendeletek kiadásával tartalommal kell megtölteni.

Az erdőgazdálkodási üzemtervet – amely az egyes erdőgazdálkodók erdőterületére készül – annyiban érdemes megemlíteni, hogy abban szerepeltetni kell – többek között – az erdei életközösség feltételeit. Abban viszont egyetértünk, erdész-vadász, hogy az erdei életközösségbe beletartozik a vadállomány is; annak viszont nem minden vadász örül, hogy az erdőtörvény – mint már korábban leírtuk – a vadászati jog hasznosítását erdei haszonvételnek minősíti. Azt azért el kell ismerniök, hogy az erdő elsődlegessége, az erdőgazdálkodás mint alaptevékenység mégiscsak meghatározó jellegű.

Forgatva a törvényt, elég szép számmal következik egymás után olyan paragrafus, ami nem tartalmaz utalást a vadászatra.

A hatodik fejezet, amelynek fő címe: „Az erdőt károsító hatások elleni védekezés" bőven ad olvasnivalót a törvényt megismerni szándékozó vadászember számára. De ez nyilván a fejezetcímből is következtethető volt. Ugyanis kimondja, hogy az erdőt veszélyeztető és a faanyag értékét csökkentő károsító hatásnak minősül – többek között – a vadállomány károsítása. Egyúttal előírja az erdőgazdálkodó számára az erdőt veszélyeztető káros hatások kártételének megelőzéséhez és az ellenük való védekezéshez szükséges intézkedések megtételének kötelességét. A két téma közötti összefüggés nem vitatható és tényként állapítható meg a nagyvadállomány erdei növényzetben okozott, okozható kártétele, amelynek mértéke helyenként meghaladja az elviselhető mértéket, de a törvény az erdőgazdálkodót is készteti a kár megelőzésére.

Véleményezhetően ez így korrekt, szükségszerű. Nem kell túl messzire menni az időben, az idei igen erős tél, takarmányhiány, majd az erdei növényzet gyors növekedése utáni nagymértékű zöld táplálék vad általi felvétele, bizony helyenként komoly károkat okozott az erdő növényállományában. Ezt bizonyították a nyári ún. előzetes vadkárfelvételek, majd pedig az erdősítések műszaki átvételének tapasztalatai, melynek eredményeként több vadásztársaságnál jelentkezett a postás és hozta a vadkártérítési számlákat.

Gondolataink kicsit elkalandoztak. Vissza a törvény szigorú szövegéhez.

A védelem a vadállomány károsítása ellen címet viselő 49. §-t szinte teljes egészében fel kell sorolni, mert a vadászok, vadászatra jogosítottak számára jövőben betartandó előírásokat, feladatokat jelöl meg. Melyek ezek?

Az erdőterületen – vadaskert és vadaspark kivételével – illetve az erdőterülettel közvetlenül határos vadászterületen, az erdei életközösség tagjainak fennmaradását, az erdő talajának épségét, az erdősítés állapotát, az erdő faállományának termőhelye szerint várható mennyiségi és minőségi fejlődését veszélyeztető, valamint az erdő természetes felújítását akadályozó létszámú és fajösszetételű vadállomány *nem* tartható fenn. – Fajsúlyos mondat, szakmailag alátámasztva kifejezi azt az igényt, hogy a törzsállományt és az élőhelyet még nem veszélyeztető legmagasabb vadlétszámot ennek figyelembevételével kell a tervekben stb. meghatározni.

Az erdészeti hatóság előzetes szakhatósági hozzájárulásával létesített vadaskertben és vadasparkban olyan mértékű

KANADÁBAN AZ ERDÉSZETI TÖRVÉNYKEZÉS a tartományok feladata. Így pl. Ontario 1992-ben az erdők fenntartására a következő vezérelveket adta ki: „Cél az erdei ökoszisztémáinkat olyan egészségi állapotban megőrizni, hogy megfelelhessenek a hosszú távú helyi és globális környezetalakításnak és kielégíthessék a jelen, valamint jövőbeli generációk anyagi és szociális igényeit." Magyarázatként hozzáfűzik, hogy „Az ökoszisztémához nem csak fák, más növények, állatok, parányszervezetek, levegő, víz, talaj és kőzet is hozzá tartoznak."

Svédországban 1994. január 1-én hoztak új erdőtörvényt. Ebben a biológiai sokféleség fenntartása egyenrangot kapott a termelési rendeltetéssel.

A Rio-Konferencia óta új vezérfogalmunk a „fenntartható fejlődés". A német erdész ebben a 200 éve vezérelvként követett tartamosságot ismeri fel. Kérdés, hogy ez utóbbi mennyiben felel meg az előbbinek?

(AFZ/DW 1996. 14. Ref.: Jérôme R.)

vadlétszám is fenntartható, amely a felsoroltak közül a három utolsó (erdősítés, faállomány-fejlődés, természetes felújítás) érvényesülését nem biztosítja. Bizony egyre inkább előtérbe kerül az erdőterületeken a bekerített vadaskertek létesítésének, működtetésének szükségessége és indoka. Viszonylag kisebb területre koncentráltan nagyobb létszámú nagyvad tartására fog sor kerülni, természetesen kellő körültekintéssel, és szakmai követelményekkel. Ráadásul a vadaskert és a vadaspark nem minősül az erdőterület termelésből történő kivonásának, vagy annak rendeltetésszerű használatát időlegesen vagy tartósan akadályozó létesítménynek, ill. tevékenységnek. Azokban előírt erdőgazdálkodási tevékenységet is kell egyidejűleg folytatni.

Hatósági intézkedésre is jogot ad a törvény, ha a fenti előírást nem tartják be. Nevezetesen: az erdészeti hatóság a felsorolt veszélyeztető tényezők észlelése megjelölésével köteles kezdeményezni a vadászati hatóságnál (valószínűleg a megyei vadászati felügyelőnél, szervezetnél – a szerző megjegyzése) a vadállomány apasztására, illetve a veszélyeztetés egyéb módon való megszüntetésére teendő intézkedés elrendelését.

Az erdészeti hatóság megkeresésére a vadászati hatóságnak *tizenöt* napon belül kell határozatot hoznia. Ez bizony szigorú, de objektív megfogalmazás, ami egyúttal a két hatóság közötti együttműködést is igényli, az erdő védelme érdekében.

Ugyanakkor a törvény azt is kimondja, hogy az erdőgazdálkodó a vadállomány károsítása elleni védekezése során köteles figyelemmel lenni a vad természetes élőhelyének védelmére.

Grafika: Szarvas Pongrác

Nem egyoldalú a rendelkezés, tekintettel van a vadra, pontosabban annak élőhelye védelmére, tartózkodási helyére is. Olyannyira, hogy másutt lehetőséget ad arra, hogy a vadászati jog gyakorlására jogosult – mondjuk egy vadásztársaság – az erdőgazdálkodó hozzájárulásával átmenetileg korlátozhatja az erdőterület egyes részeinek a látogatását, amennyiben az a vadászati jog gyakorlását lényegesen akadályozza, illetőleg a vadállományt különösen veszélyezteti (pl. ellés, vaddisznóhajtás stb.). Amennyiben az erdőterület látogatását korlátozza a vadásztársaság, az köteles a helyszínen megfelelő tájékoztatásról gondoskodni (pl. jelzés, tábla, őrök stb.).

Szóltunk az erdei haszonvételnek minősített vadászati jog hasznosításáról, de azt még hozzá kell tenni, hogy az erdei haszonvételnek minősülő vadászati jog hasznosítására vonatkozóan a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról (röviden: a vadászati törvény) szóló 1996. évi LV. törvény rendelkezéseit az erdőtörvényben foglalt kiegészítésekkel kell alkalmazni. Ennek az ismertetésnek nem célja a vadászati törvény részletes elemzése.

Mindenki számára nyilvánvaló, hogy az erdő védelmében meghatározott előírásokat be nem tartókkal szemben szankcionálásra, illetve annak lehetőségére is jogszabályi előírásokat kellett a törvényben megfogalmazni. A többféle szankció közül a vadászatot lényegében csak az erdővédelmi bírság érinti. Kivéve az erdőgazdálkodásban stb. a vad által okozott kárt, annak térítési szabályait, amelyeket a vadászati törvény, valamint a későbbiekben kiadásra kerülő miniszteri rendelet határoz meg. Amennyiben a vadászterületen a vad olyan hosszú távra kiható kárt okoz, amely a vadászati törvényben és miniszteri rendeletben szabályozott kártérítési eljárás során nem érvényesíthető, úgy a vadászatra jogosult erdővédelmi bírságot köteles fizetni. Ennek kezdeményezésére az erdészeti hatóság, a természetvédelmi hatóság, az erdő használója és tulajdonosa jogosult.

Az erdészeti hatóság a természetvédelmi és a vadászati hatóság egyetértésével hozhat erről határozatot. A bírság hektáronkénti legalacsonyabb összege húszezer forint, legmagasabb összege kétszázezer forint, és folyamatos károkozás esetén a bírság évenként ismételten kiszabható. Ilyen károsítás lehet például: hántáskár, makkfelszedés (a természetes felújítást meghiúsítja), az erdőgazdálkodó ún. „saját vadkára", amikor az erdőterületen a vadászati jogot gyakorolja és vadkár esetén nem számol el, nem térít saját magának vadkárt (önkár!).

Az erdővédelmi bírság az erdő védelmét hivatott szolgálni.

Megkíséreltük az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvényt sajátos, a vadász, a vadászatra jogosított szemüvegén keresztül nézni, úgy, hogy a teljes törvényi szövegből, a paragrafusok szerinti sorrendet követve, kiragadtuk azokat a részeket, tételeket, amelyek megítélésünk szerint érintik a vadászati szakterületet. Némi magyarázatot is fűztünk az egyes részekhez, remélhetőleg érthetővé, a vadgazdálkodási gyakorlat számára hasznosíthatóvá téve ezt a szakmai törvényt.

Megítélésünk szerint az erdőtörvény higgadtan, korrekten, minden szélsőséges megközelítést kerülve szakmailag megalapozottan szól, rendelkezik a hatáskörébe tartozó vadászati, vadgazdálkodási témákról, európai szemlélettel, figyelembe véve az erdő érdekét, a benne lévő élőlények érdekközösségét, annak fenntartását.

Nomen est omen

(Gondolatok védelmi törvénykezésről)

A név figyelmeztető jelzés. Ilyen jelzésnek tűnik az 1996. évi LIV. tv. neve. Az erdőről és az erdő védelméről. Mert ha akár hivatalból, akár önszorgalomból, de ha másképp nem, erdészetvezetői utasításra, figyelmesen elolvassa az érdeklődő, a nem túl képszerű szöveg ellenére feltűnik: hol maradt az erdőgazdálkodás vagy az erdőhasználat (ökologikusan: erdőirtás) fogalma a címből? Vajon miért maradt ki, ha a fejezetek közül 3-4 közvetlenül is, több pedig közvetve tárgyal adóköteles, meg költségnyelő kötelezettségekről? Holott markánsan fogalmazza meg a teljesítési, befizetési, szankcionálási momentumokat, kicsikre, nagyokra egyaránt vonatkoztatva.

Mert ha már kimaradt a címből, akkor némely belül megfogalmazott tételt is átengedhetett volna, mondjuk az előző, LIII. tv-nek. Például a teljes VI. fejezetet. Egyáltalán, ha már gazdálkodásról van szó, átengedhette volna a védett természeti területen a nevelővágásokkal, a véghasználatok (ökologikusan: erdőirtás) 5 hektárt meghaladó erdőrész-hányadaival történő nyereséges gazdálkodást is. Talán a Kincstár megértő támogatásával, legalább azokban az esetekben, amikor a gyenge hozamú, kiterjedt védett területen kellően magas a természetes erdőfelújítások kényszere!

Ebben az esetben, egyúttal megspórolhatta volna az alkotó csoport a X. fejezetre fordított energia legnagyobb részét. Egyébként is, példát vehettek volna (ha nem ők fogalmazták) az LIII. tv. 57. §-a hat és fél soros tömörségéről! Az abban meghatározott, a miniszter által szabályozatlan és ismeretlen képzettségű szakszemélyzetre ugyanis rá lehet bízni azt, amit az erdészetnél csak külön kijelölt végzettségűekre (gondolom, az eddigiekre) lehet bízni. Az iménti szabályozatlan és ismeretlen képzettségűek jelentős hányadának előképzettségét persze jól ismerjük megtépázott közelmúltunkból.

De mégis, mindezeknél fontosabb, hogy ha egyszer így sikerült az a fránya cím, akkor a belsőség miképpen formálja egy átlagos, de inkább az alsóházban (ami a természeti alapokat illeti) gazdálkodni hivatott szervezet törekvéseit, munkáját! Teremt-e reális feltételeket a kötelezettségek, jogosultságok gazdaságos teljesítéséhez, egyszersmind az állami zseb rendeltetésszerű használhatához? Nos, úgy tűnik, a szakmai kötelezettségek egy törvényhez illő szabatossággal sorakoznak a papíron. *Remélhető, hogy a részletező, kifejtő, tételesen szabályozó ismérvek, a végrehajtási rendelet, időrekordot dönt a törvény követésében, pozitíve!*

Erre biztosan nem csak egy „campestre" erdész vár, némi csodavárásos tűzdeléssel.

Mert amikor az átlag alatti minőségű erdő, rendkívül nyomott (szabad-)piacon realizált hozamából, de valamilyen módon mégis piacon megméretett értékből valamennyi nyereséget képes elkülöníteni a gazdálkodó, akkor az erdőteremtés (ökologikusan: faültetvészkedés) több éves, évtizedes folyamata erkölcsileg egyre inkább a szakma, anyagilag pedig a gazdálkodás perifériájára kerül. Különösen, ha más jövedelmei nincsenek, és legyen bár kiterjedt erdőterület kezelője. Mindez nem feltétlenül hat az újdonság szenzációjával, hiszen tőlünk nyugatabbra, hasonlóan szabadversenyes gazdasági környezetből, gyakorló erdőgazdák, szavahihető közgazdászok ebbéli gondolatai kinyomtatott forrásként állnak rendelkezésre. Az állam egalizáló igyekezete nem képes még feloldani ezt a feszültséget. A szakmai elvárások és a teljesítés körülményeinek drasztikus változtatása, közöttük az is, hogy a szakirányításban sajátos, megtűrt polarizálódás folyik, zsebpénzvezérléssel, nap nap után okoz több-kevesebb megoldhatatlan problémát.

Amikor a valós erdészeti viszonyok között a több száz hektár erdősítés ápolási díjait nem a valós gazdasági környezet, hanem az elvárt sarokszámból elemi számtani művelettel képzett összeg jeleníti meg, akkor alapvető gondot kell feltételeznünk! Különösen, mert ott, ahol emberemlékezet óta, több generációt érintve, folytonosan negatív eredményt könyvel el az erdőfelújítás, nem biztos, hogy csupán szakmai a gond. Nem csak a befizetett és a felhasznált járulékösszegekről van szó! Hiszen, míg a befizetett járulék tiszta jövedelem része, addig miféle jövedelem képződik tisztán az erdőfelújításban. Ami kellőképpen ösztönöz erkölcsileg és anyagilag?!

Tehát, ha ez pénzkérdés, akkor meglehet, hogy nem csak kerületvezetői, erdészeti, részvénytársasági ügy. Kevésbé praktikus esetben még bankok, tőkeerős gazdálkodók, befektetők stb. ügye is lehet. Ad abszurdum: a kötött, nyomott állami piac helyett szabadon kelnek el a felújított erdőterületek.

Apatóczky István

A Budapesti Agrárkamara Elnökségének állásfoglalása az 1997. évi agrártámogatások tárgyalás alatt lévő irányelveiről

(részlet)

Tudatában vagyunk, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozásunk elkerülhetetlen, úgy is mondhatjuk, hogy egyfajta gazdasági kényszer. Ennek előkészítése azonban – megítélésünk szerint – nem a magyar mezőgazdaság és agrártársadalom érdekeiből kiindulva folyik. Javasoljuk, hogy a termelésből kivonandó területek hasznosítása, valamint az agrárfoglalkoztatásból ilyen módon kieső társadalmi csoportok megélhetésének biztosítása végett az előterjesztés által megjelölt lehetőségeket foglaljuk rendszerbe. (Ágazati kapcsolatok, piackutatás, területek lakosságmegtartó képessége.) Javasoljuk továbbá, hogy az összes érdekelt intézmény (területi agrárkamarák, kutatóintézetek, terméktanácsok, érdekvédelmi egyesületek) bevonásával hívjanak életre egy bizottságot azzal a feladattal, hogy tekintse át alapjaitól a magyar agrárium vertikumainak szabályozását és működését (föld, vízügy, erdőgazdálkodás, művelésre alkalmatlan területek termelésből történő kivonása és erdő-, legelőtelepítés útján történő újrahasznosítása; az ezzel összefüggésben szükséges környezetvédelmi intézkedések megtétele, regionális folyamattervek kialakítása; a statisztikai vonatkozások korrekciója stb.). Ez a bizottság dolgozzon ki olyan ajánlásokat a kormányzat részére, amelyek egyidejűleg biztosítják az EU szabályokkal való megegyezést, ugyanakkor életképes magyar agráriumot hozzanak létre a megváltozott körülmények között.

HARMADIK ALKALOMMAL RENDEZTÉK MEG december 7-én Debrecenben a Kelet-Magyarországi Erdő-, Vad- és Halgazdálkodási, valamint Természetvédelmi Konferenciát. A plenáris ülésen előadást tartottak *Benedek Fülöp* földművelésügyi államtitkár és *Tardi János* helyettes államtitkár. Az 1996. évben elfogadott természetvédelmi törvény, erdőtörvény és vadászati törvény adta a szekcióülések fő témáját. Az erdőgazdálkodási szekcióban érdeklődésre tartott számot többek között *Constantin Nitescu* bukaresti kutatóintézeti igazgató előadása, aki az erdei kártevők elleni integrált védekezésről fejtette ki eredeti gondolatait. Feltűnő volt, hogy mind az erdészeti, mind a vadgazdálkodási szekcióban több fiatal, a közelmúltban végzett erdőmérnök szerepel, többségük a Nyírerdő Rt. dolgozói.

Az előadások szünetében az egyetem rektora és a földművelésügyi államtitkár fogadták a román delegációt, élükön *Sever Ster* szatmárnémeti erdőigazgatóval. Az államtitkár a határ menti szakmai együttműködések fontosságát hangsúlyozta, kiemelve az erdészszakma ezzel kapcsolatos különleges lehetőségeit.

Mitől vörösödnek feketefenyveseink?

(A hajtások és tűelhalások leggyakoribb tünetei feketefenyő-állományokban)

A kérdés valószínűleg gyakran felvetődik azoknak az erdészeknek a körében, akiknek feketefenyő is van a kerületében. Különösen az elmúlt években találkozhattunk egyre gyakrabban az állományokban jelentkező hajtás-, illetve tűelhalásokkal. A gyakorlati szakemberek számára többnyire összemosódnak vagy esetleg fel sem tűnnek azok az apró, ám lényeges különbségek, amelyek az egyes esetek között mutatkoznak. Ebben az írásban megpróbálom ezeket az apró eltéréseket bemutatni, leírni, hogy mindenki számára segítséget nyújtsak a különböző betegségek korai felismerésében és elkülönítésében.

A feketefenyőn fellépő vörösödésnek és tűhullásnak számos oka lehet. Mindenki számára ismert egyes rovarok károsítása, aminek következtében egész állományok pusztulása is bekövetkezhet, gondolok itt elsősorban a pajorkárokra, szúkárosításra vagy ormányos bogarak álcáinak, illetve nemzőinek rágására. Ezekben az esetekben az egyedeken jelentkező elszíneződés általában az egész fa lombkoronáján egyöntetűen jelentkezik. Kezdetben a haragoszöld szín elhalványul, majd fokozatosan megszürkül és elsárgul a levélzet, majd megvörösödik a korona. E tünetek az összes hajtáson egyszerre lépnek fel, és viszonylag gyorsan bekövetkezik a teljes pusztulás.

Ettől eltérő képet mutat a hajtásokat megtámadó különböző gombafajok által előidézett elhalás, vörösödés. Hazánkban az elmúlt években szinte mindenütt és minden korosztályú feketefenyő-állományban megjelent néhány, eddig kevéssé ismert kórokozó, amely a fertőzés mértékétől függően hosszabb-rövidebb idő alatt jelentősen legyengítheti, szélsőséges esetben el-pusztíthatja a megtámadott állományokat. A fertőzés alattomosan, szinte észrevétlenül terjed, és csak később, esetleg néhány év múlva, robbanásszerűen hatalmasodik el a kór az egész állományban.

Számos gombafajt ismer a szakirodalom, amely parazita vagy félparazita életmódja révén tűhullást, hajtáspusztulást idézhet elő a feketefenyőn. Ezek közül azonban az eddigi vizsgálatok és megfigyelések szerint csak három faj az, amelyik valóban komoly veszélyt jelent jelenleg az állományokra nézve. A *Sphaeropsis sapinea* (Fr.) Dyko & Sutton *(syn. Diplodia pinea), Dothistroma pini* Hulbary (ivaros alakja a *Scirrhia pini*), valamint *Sclerophoma pithyophilan (Corda).* Mindhárom kórokozó előfordulhat önmagában is, de igen gyakran együtt lépnek fel, fokozva ezzel a pusztulás mértékét.

A *Sphaeropsis sapinea* (Fr.) Dyko & Sutton *(syn. Diplodia pinea),* talán a legismertebb a három közül, mivel elterjedése és az általa okozott károk évek óta problémát jelentenek mindenütt, ahol középkorú vagy idős feketefenyő található. Eddigi tapasztalataink szerint csemetekertben vagy fiatal, 5-10 éves állományban nem fordul elő. *A kórokozó a fiatal, még ki nem fejlődött hajtásokat, tűleveleket fertőzi,* május elejétől általában július végéig. A megtámadott hajtásvégek tűleveleinek növekedése a fertőzést követően leáll és 2-4 hét múlva a tűlevelek egyöntetűen fakózölddé, sárgává, végül vörössé válnak. Kialakul a jellegzetes „pamacsos" kórkép. *Az előző évjárat tűi zöldek és normál hosszúságúak, míg a folyó évi fertőzött hajtások rövidek és vörösek.* Ez a kép általában szeptemberre szembetűnővé válik és ennek alapján megbecsülhető a friss fertőzések aránya.

Az ilyen típusú elhalás általában *az egész lombkoronán elszórtan jelentkezik.* Egyes esetekben csak az alsó ágakra korlátozódik, míg máskor a csúcsi részeken fordul elő nagy számban. A megtámadott fák pusztulása a folyamatos visszafertőzések esetén általában 4-5 év alatt következik be. Az eddigi megfigyelések szerint gyógyulás is mutatkozhat. Ha nem történik újabb fertőzés, a megtámadott és elhalt részek lehullanak és a fa regenerálódik. Abban az esetben, amikor a lombkorona több mint 50%-a vörös és fertőzött, akkor a fa már pusztulásra van ítélve. Többnyire annyira legyengül, hogy a másod- és harmadlagos kórokozók, kártevők rövid időn belül a fát teljesen elpusztítják.

Az elhalt tűleveleken a tűhüvely környékén és a tobozokon késő ősszel vagy a tél folyamán megjelennek az apró 1-2 mm nagyságú fekete ivartalan termőtestek, amelyekből a fertőzés a kiszabaduló spórák révén tovaterjed. Ha a még látszólag egészséges állományban megvizsgáljuk a lehullott tobozokat és ezeken apró „mákos" szem-

Környezeti változások és a vegetáció változása

Napjaink időszerű kérdése annak vizsgálata, miként hatnak a környezetet károsító tényezők az erdei ökoszisztémák növényzetének összetételére. A németországi tharandti erdészeti fakultás professzora és kutatója *H. J. Fiedler és S. Grabiezt* három évtizedes mérési eredményekről számolnak be egy szálalással kezelt bükkös ökoszisztéma vizsgálata alapján (Arch. für Nat. – Lands. 1996. Vol 34. pp. 245-255).

A korábbi és most talált növényzet alapján a 30 év alatt lényeges változás csak abban mutatkozott, hogy a nitrogénkedvelő fajok jelentősen elszaporodtak. Hasoló jelenség ez, mint amiről a Bakony hegységben dolgozó erdész szakemberek is jelzést adtak, valamint saját vizsgálataink alapján a Kőszegi hegységben is tapasztaltunk.

(Ref.: dr. Bidló András)

cséket találunk, úgy biztosak lehetünk a gomba jelenlétében.

A másik két gombafajról jóval kevesebbet tudunk, mivel hazai megjelenésük viszonylag új keletű, vagy eddig nem volt jelentős. Ennek megfelelően csak az eddigi részleges hazai megfigyelésekre és a szakirodalomban előforduló ismeretekre támaszkodhatunk.

A *Sclerophoma pithyophila* (Corda) ugyancsak a hajtásvégeken lévő tűlevelek kórokozója. Valamennyi korosztályú állományban előfordulhat, és gyakori az erdeifenyőn is. Az előző gombafajjal ellentétben többnyire *a fertőzés a már teljesen kifejlődött folyó évi tűleveleken jelentkezik.* A tűelhalás augusztusban már jól felismerhető a részben vagy teljes egészében elhalt megvörösödött levelekről. A tűlevelek elhalása mindig a csúcsi részen kezdődik és lassan, fokozatosan halad a tűhüvely felé. *Ősszel az egyes tűknek csak mintegy fele-kétharmada vörös, a tűhüvely környéke még zöld.* Az előző évi hajtások, tűlevelek itt is zöldek, egészségesnek tűnnek. *A fertőzés az egész koronán elszórtan vagy egységesen minden ágon jelentkezhet.* Az elhalt tűkön a tél folyamán jelennek meg a gomba termőtestei apró fekete félgömbök formájában, amelyek teljesen hasonlóak a *Sphaeropsis sapinea* piknídiumaihoz. A két kórokozót a termőtestei alapján csak mikroszkópos úton lehet elkülöníteni.

Végül, de nem utolsósorban meg kell említeni a *Dothistroma pini* Hulbary (ivaros alakja a *Scirrhia pini*) kórokozót. E faj szintén a feketefenyőn fordul elő, de ellentétben az előző két fajjal *megjelenésére elsősorban a belső idősebb évjáratú tűkön és egyöntetűen az egész koronában számíthatunk.* Fertőzése májustól júliusig tart, amikor a konidiospórák legnagyobb tömegben szóródnak. A tűlevelek vörösödése a csúcsi részen jelentkezik először az ősz folyamán, szeptember-október hónapokban, majd gyors ütemben az egész tűlevél elhal, megsárgul. Ekkor már *megjelennek a fertőzésre oly jellegzetes vörös harántcsíkok az egész tűlevélen.* Az ivartalan termőtestek ezekben a harántsávokban törnek a felszínre az epidermisz alól. A fertőzés kezdetekor mindig a legbelső legidősebb tűk halnak el. Ekkor még gyakran csak a szokásos tűhullásra emlékeztetnek a tünetek, bár a vörös csíkok megjelenése figyelmeztető jel. A következő évben már a 2-3. évjárat

tűi is fertőződnek, elhalnak és márciusig ezek az elhalt tűlevelek is lehullanak. Szélsőséges esetben *az ágak belülről teljesen lekopaszodnak és csak a folyó évi hajtások, tűk maradnak meg.* A kórokozó a fiatal és az idősebb állományokban egyaránt előfordul. Legnagyobb veszélyt azonban a fiatal és középkorú fenyvesekre jelent.

Mivel mindhárom kórokozó azonos fafajon és közel azonos környezeti feltételek között fertőz, különösen veszélyes amikor együtt lépnek fel valamely állományban, amit már több alkalommal is megfigyeltünk. Legnagyobb a veszély amikor a *Dothistroma pini* megtámadja a belső idősebb tűket és vele egy időben fellép egy *Sphaeropsis sapinea* vagy *Sclerophoma pithyophila* fertőzés is a friss hajtásokon. Ebben az esetben szinte biztosra vehető az egyed rohamos pusztulása.

A kórokozók ellen javasolható védelem idős állományokban az időben végrehajtott egészségi termelés, ami a fertőzött egyedek eltávolítását és megsemmisítését is magában foglalja. Fiatalabb állományok esetén a vegyszeres védekezés is indokolt lehet, bár erre hazai tapasztalataink még nincsenek. A szomszédos országokban végzett kísérletek szerint a tavaszi, kora nyári spóraszóródás és fertőzés idején lehet mindhárom kórokozó ellen eredményesen védekezni. Réztartalmú szerek sikeresnek tűntek a fertőzés csökkentésére, illetve megállítására. A permetezések számáról azonban eltérőek a vélemények. Egyesek szerint elég az egyszeri, míg más szerzők szerint kétszeri és évente megismétlődő kezelés szükséges.

Sclerophoma pithyophila támadása esetén a kezdeti stádiumban a fertőzött ágak, hajtások nyesése, eltávolítása és megsemmisítése is eredményes lehet.

A cikk megírásában az F 013130 sz. OTKA támogatásának keretében folyó kutatási eredmények is segítségemre voltak.

Koltay András

Az óceáni halászterületek kimerülése

1989-re már minden óceáni halászterületet teljes hozamáig vagy azon túl is lehalásztak! A világ legnagyobb óceáni tenyészhelyéből 13 már hanyatlásnak indult. Ha pedig igaz az, amit a tudósok vélnek, hogy ezek a halászterületek nem képesek évi 100 millió tonnánál – az 1989-ben elért szintnél – lényegesen több halat adni, akkor az egy főre jutó tengeri táplálék folyamatosan csökken, mivel a fogást évente 90 millióval több ember között kell felosztani. Napjainkban, amikor a kereslet meghaladja a tenyészhelyek fenntartható lehalászásának szintjét, sokkal több halászati konfliktus alakul ki egy esztendő alatt, mint az egész XIX. században.

DR. SZODFRIDT ISTVÁN

Néhány mondat a szukcesszióról

A minap alkalmam volt egy konferencián részt venni. Az ott elhangzott előadásokban többen is utaltak a növénytársulások szukcessziójára, vagyis arra, hogy előnyös, ha a növénytársulások szukcesszióját elősegíthetjük, lépéseket teszünk a fejlettebb lépcsőfok eléréséhez. Úgy gondolom, a kérdés bonyolultabb, hogysem ilyen egyszerűen elintézhetnők. Az ilyen javaslatok ugyanis nélkülözik azt az alapvető igazságot, hogy **minden növénytársulás** – az erdő is – **egy ökoszisztéma hordozója, amiben élő és élettelen összetevők bonyolult kölcsönhatása érvényesül.** Ez más szóval azt jelenti, hogy minden növénytársulásnak megvan a maga jellegzetes termőhelyi kapcsolódása, ahol jól érzi magát, ahova ültethetjük vagy ahol fenntarthatjuk. Ha a növénytársulást változtatni kívánjuk, csak úgy tudjuk megtenni, ha előtte az ökoszisztéma élettelen része is úgy alakul, hogy a felépítményként megjelenő növényzet változására felkészült. A gyakorlat nyelvére átültetve ez annyit jelent, hogy pl. cseres-tölgyesből akkor alakíthatunk nála fejlettebbnek ítélt gyertyános-tölgyest, ha a klíma vagy a talaj az ennek megfelelő átalakuláson már túljutott. Ha ez nem történt meg, akkor a két ökoszisztéma-rész – élő és élettelen közötti kapcsolat – harmóniája megbomlik, és a még korábbi stádiumban maradt termőhelyen az igényesebb növénytársulás sínylődni fog, a termőhelyi minőség még egyelőre nem felel meg igényeinek. Ekkor nem érdemes, de szakmai szempontból nem is szabad a szukcesszió előrevitelét erőltetni. A természet maga fog ellenszegülni az erőszakoló törekvéseknek. Vagyis nem kifizetődő dolog ezzel foglalkozni.

Igazolásul álljon itt egy példa. Pályakezdő éveimben a Keszthelyi-hegységben kopárfásítással is foglalkoznom kellett. A termőhely nyelvére lefordítva ez azt jelentette, hogy dolomitkavicsból álló sziklás-köves váztalajokra feketefenyőt ültettünk a talaj védelme és lehetőség szerinti javítása céljából. Akkor azt hallottam emlegetni, hogy a fenyő egy vágásfordulóig jó lesz, aztán majd annyira megjavítja maga alatt a talajviszonyokat, hogy lehetőség lesz nála igényesebb lombos fafaj pl. cser ültetésére. Nos, ez a beszéd nem bizonyult igaznak. A már korábban hasonló helyre ültetett és az én időmben levágásra érett fenyvesek kitermelése után a feltételek messze voltak ahhoz, hogy csert lehetett volna ültetni. Majdhogynem ugyanott voltunk, mint az elődöm lehetett a sziklagyepek beerdősítése idején. A feketefenyő ugyan hagyott maga alatt valami avartöbbletet, a letermelése után ez az avar a felszínre került és a nap, eső hatására gyors bomlásnak indult, tehát az a kevéske kedvező változás, amit a feketefenyves maga alatt „megtermelt", igen rövid ideig élt, erre fafajváltást alapozni nem lehetett. A tanulság: a természet nagyon lassan dolgozik, egy vágásforduló korántsem elegendő ahhoz, hogy az igénytelen fafaj helyére valamivel igényesebbet legyünk képesek ültetni. Ehhez a lépéshez ennyi idő alatt a termőhely nem tudott még „felnőni".

A folyamat hosszúságának becsléséhez álljon itt másik példa. Az alföldi homokterületen a nyílt pusztai homokgyepekben gyakran fordul elő borókabozót (pl. bugaci ősborókás). Ilyen helyeken a borókák között alig mutatkozik valami lágy szárú növény, inkább a csupasz homokfoltokat szemlélhetjük. De a boróka között egy-egy szál fehér nyár is felléphet. (A termőhely minőségének megfelelően erdős-sztyepp klímában, többletvízhatástól független, meszes homok váztalajon.) Növekedése igen gyenge, törzse girbe-gurba és az egyes egyedek egymástól kiáltásnyi távolságban vannak. Ennél fejlettebb fokot képvisel és botanikai szakmunkák szerint a következő szukcessziós fokozat az, ha a nyárak magasabbra nőnek, záródnak, alattuk, majd a nyárcsoport szélére kiszorulva marad meg néhány boróka. Ez a borókás-nyárasnak nevezett növénytársulás (Junipereto-Populetum albae). Ahhoz, hogy ez a társulás kialakulhasson, kell legalább 15-20 cm vastagságú humuszos szint a futóhomok tetején. Most tekintsünk el attól, hogy ez a borókás-nyáras csak speciális terepformában jelenik meg (mélyedés a bucka hátán vagy szélmentett buckaoldal – mint azt a homok-kutatás nagyja, *Babos Imre*, leírta), maradjunk csak a talajnál fejtegetésünk érdekében.

Füleki György A talaj című munkájában egyik helyen azt írja, hogy 1 cm vastag humuszos talajréteg kialakulásához 100 évre van szükség. Vagyis a borókás-nyárashoz szükséges talaj 1500-2000 év alatt alakulhat ki. Ez annyit jelent, hogy csak azok a borókás homokpusztagyepek alakulhatnak át a fejlettebb borókás-nyárassá, amelyek már úgy *Krisztus születése körül* is léteztek, tehát elég idő volt ahhoz, hogy a szükséges humuszos szintvastagságot létrehozzák. Egy 60-80 éves vágásforduló (feketefenyő esetén ez a gyakori!) korántsem elegendő, hogy ilyen változást okozzon és lehetővé tegye a fejlettebb szukcessziós fokozat kialakulását. Nem állítom, hogy a feltüntetett időtartam minden szukcessziós fokozat esetén azonos lenne, vannak gyorsabb változások is (pl. a nyugati határszél vágásaiban megjelenő nyírek, rezgőnyár stb. felverődése után gyorsabb a következő lépcsőfok), arra azonban a fejtegetés mégis utal, hogy

1. a szukcessziót csak akkor tudjuk előremozdítani, ha a termőhelyi átalakulás megtörténik ahhoz, hogy az újabb növényi fokozat életképes legyen és

2. az egyes fokozatok időigénye nagyon hosszú, egy-egy emberélet vagy vágásforduló ehhez semmiképpen nem elegendő. Mindez természetesen csak a szukcessziósor előrelépésre igaz, a lepusztulás, a degradálódás annál jóval gyorsabb. Itt tehát lehetségesek gyorsabb lépésváltások, de ezekkel ne foglalkozzunk, mert ha ilyenek vannak, az szakszerűtlen emberi területhasznosítás következménye. Ezt ne kívánjuk mesterségesen elősegíteni.

Vízhiány

A világ több részén a talajvíz-utánpótlást meghaladó vízfelhasználás miatt mindennapossá vált a túlzott leszivattyúzás. Már a mai fogyasztással is süllyed a talajvízszint az USA Nagysíkságán, India több államában – köztük Pandzsábban, az ország kenyereskosarának nevezett régióban – Észak-Kína nagy részén. A kínai Sárga-folyó nemegyszer kiszárad anélkül, hogy elérhetné a Sárga-tengeri torkolatát – 1995(!) elején pl. 620 km-re a tengertől elapadt.

A Colorado folyó, az USA délnyugati területeinek legnagyobb folyama, Arizonában enyészik el – nem jut el a Kaliforniai öbölig! Az Amu-Darját a folyása mentén élő üzbég és türk gyapotültetvényesek szippantják szárazra, amely az Aral-tó kiszáradását idézi elő. Izrael és Palesztina, az USA és Mexikó, Közép-Ázsia országai vég nélküli vitákat folytatnak a folyók vizeinek megosztásáról szántóföldjeik öntözése érdekében.

A tűzifa, a faanyag és a papírigény számos országban már meghaladja az erdők fenntartható kitermelési szintjét.

BIDLÓ ANDRÁS – KOVÁCS GÁBOR – NYÁRI LÁSZLÓ

Csemetekerti talajok tápanyag-ellátottságának vizsgálata

Bevezetés

Az elmúlt néhány esztendőben főként a mezőgazdaságban, de az erdészeti csemetetermesztést tekintve is – mivel a mezőgazdasági műveléshez hasonló technológiákat alkalmaz – jelentősen visszaszorult a tápanyag-ellátottsági kérdések vizsgálata. Ennek alapvető oka, hogy a szerves és műtrágyák ára jelentősen emelkedett, ezért gazdaságosságuk alkalmanként megkérdőjelezhető, ha nem szakszerű a végrehajtásuk. Számtalan szabadföldi és tenyészedény-kísérlet bizonyítja azonban, hogy az intenzíven művelt területeken nem tekinthetünk el a rendszeres tápanyag-utánpótlástól, mert amennyiben ezt nem tesszük, néhány év után jelentősen romolhatnak a termesztés feltételei.

Mindenkiben felmerül a kérdés, *mit kell pótolni és milyen mennyiségben.* A legkézenfekvőbb az lenne, ha a csemeték által évről évre a területről elvitt különböző tápelemek mennyiségét pótolnánk vissza. Ehhez viszont pontos ismeretek szükségesek a csemeték által kivont tápelemek mennyiségéről. Ma már megfelelő és pontos segítséget ad a növényanalízis, azaz az egyes növényi szervekben lévő tápelemek mennyiségének meghatározása. Ez az ún. *mérleg elvre alapozott tápanyag-utánpótlás,* ami azt jelenti, hogy minden évben a csemetékkel a területről kivont tápelemek mennyiségét visszapótoljuk. Ennek előfeltétele azonban az, hogy a talajok jó tápanyag-ellátottsági szinten legyenek. Amennyiben ennél kevesebb tápelem áll rendelkezésre, úgy szükséges az ún. *feltöltő trágyázás,* azaz mindaddig, amíg a kívánt szintet el nem érjük, több tápelemet juttatunk a talajba, mint amennyit onnan a növények elvonnak.

Talajvizsgálatok elvi alapja

Mikor mondhatjuk azt, hogy a talajunk *tápanyagban jól ellátott és mitől függ ez?* Nagyon jó kérdés, amelyre a választ igazán egzakt módon nem is ismerjük. Mivel az egyes fafajok csemetéinek eltérő tápanyagigénye van, más a tápelemek feltáródásának, és a növény általi felvételének sebessége, módja stb., ezért növényfajonként külön kellene ezt megállapítani. Valamilyen kivonószerrel meghatározott tápelemtartalom a talajban önmagában még nem mond semmit a talaj tápanyag-szolgáltatásáról (po. 50 mg foszfor/100 g talaj). Abszolút értéke nem játszik szerepet, csak akkor adunk valós értelmet ezen mennyiségeknek, ha azokat a különböző csemetékkel kalibráltuk. A kalibrálás nem jelent mást, mint azt, hogy egy adott módszerrel a talajban meghatározott tápelemmennyiség mellett figyelemmel kísérjük a különböző csemeték növekedését, és a válaszreakciójukból következtetünk arra, hogy az adott mennyiség gyenge, közepes vagy jó növekedést eredményez-e a csemetéinket tekintve (*Buzás,* 1987). Ehhez talajtípusonként, növényfajonként számos tenyészedény- és csemetekerti kísérletre lenne szükség.

A mezőgazdasági kutatásban működő tartamkísérletek már évtizedek óta felbecsülhetetlen mennyiségű és értékű adatokat szolgáltatnak az egyes növények növekedése és a talajok tápelem-ellátottságának vizsgálata vonatkozásában. Ehhez képest mi az erdészeti gyakorlatban csak tapogatózunk és „hasraütésszerűen" számítjuk ki a szükséges tápanyag-utánpótlást, ha egyáltalán foglalkozunk ezzel a kérdéssel, ha egyáltalán komolyan veszszük. Csak kevesen számoltak azzal, hogy milyen anyagi előnye lehet a gondosan végrehajtott tápanyag-utánpótlásnak. Jelentős költséget takaríthatunk meg, ha ismerjük, talajaink az egyes tápelemeket illetően mennyire ellátottak. Eddigi gyakorlatunk alapján kijelenthetjük, hogy erdészeti csemetekertjeinkben nagyon gyakran előfordul, hogy egyes tápelemeket túladagolnak (felesleges pénzkidobás), más tápelemekből pedig hiány lehet (nem számba vett terméskiesés). Példa lehet erre a meszes termőhelyeken álló csemetekertekben fellépő felvehető foszfor-, vas- vagy cinkhiány, esetlegesen a makrotápelemekből való túltrágyázás vagy savanyú talajokon ugyancsak foszforhiány.

Csemetekerti mintavétel

A jelenlegi gyakorlatban egy adott csemetekert tápanyag-utánpótlásának meghatározásakor a Termőhelyisme-

Száradékgazdálkodás

Az élettér javítása kellő mennyiségű élettelen fának, farészeknek az erdőn hagyásával már évek óta célként szerepel a németországi Freiburg város erdejének üzemtervében. Ennek megvalósításához megfelelő „száradék-gazdálkodási" elgondolás kialakítására volt szükség. Az ilyen anyag előzetes felleltározásával a következők voltak javasolhatók:

Mintegy kilométernyi távolságban, hektárnyi nagyságú, idős állományrészeket a természetes fejlődésnek kell fenntartani – egészen a szétesésig –, a közöttük lévő részeken pedig kiegészítésül 0,1-0,3 ha-nyi idős vagy elhalt csoportokat kell meghagyni. Ezeket a helyszínen ki kell jelölni és feltérképezni. A hálózat hézagmentes kialakításához célszerű fiatalabb részeket is kijelölni és a használat alól mentesíteni. Ez az adott esetben 1,4%-át tette ki az összterületnek.

Kiegészítésül javasolhatók még a továbbiak:

- kímélni kell a felújítás során jelentkező – főként lágy – pionírfajokat;
- éppen elhalt faegyedeket állva kell hagyni;
- „száradékvárományosokat" meg kell hagyni – ha nem ártanak – értékfának, de meg kell jelölni azokat;
- fészkelő és odúfákat meghagyni, vágás előtt jelölni;
- az első törzsrészen értékvesztett fákat magas tuskóval dönteni;
- döntéskor a koronát lehetőleg az erdőn hagyni;
- kitermeléskor az állományban 5-10 fából álló, idős csoportokat meghagyni;
- idős egyedeket és száradékot az erdőszéleken lehetőleg fenntartani.

(AFZ/DW 1996. 20. Ref.: Jérôme R.)

rettani Tanszéken kidolgozott eljárás alapján az alábbiak szerint járunk el:

– A termőhelyekre vonatkozó legtömörebb, legfontosabb információ a termőhelytípus-változat ismeretével már a rendelkezésünkre áll. Amennyiben ez a kertre még nem ismert, meghatározzuk a termőhelytípus-változatot. Ezen termőhelyi adottságokat a csemetekerti gazdálkodás során természetesen befolyásoljuk, így a hidrológiai viszonyokat öntözéssel, a genetikai szintezettséget v. talajrétegezettséget, ill. néhány talajtulajdonságot talajműveléssel és trágyázással stb. A termőhelytípus-változat meghatározásához elvégezzük az erre a célra kiásott talajszelvény leírását és a szükséges laboratóriumi vizsgálatokhoz történő mintavételt.

– Ezzel egy időben végezzük el a parcellákra osztott csemetekert parcella-átlagmintáinak begyűjtését a tápanyag-utánpótlás meghatározása céljából. A parcellák kialakításakor figyelembe kell vennünk a termesztett csemete faját, fajtáját; az esetlegesen megváltozó termőhelyi viszonyokat (pl. a humusztartalom változását a szín alapján); és mindvégig törekedni kell a parcellaméret csökkentésére (megbízhatóság). A parcellákban egyenletes hálózatban haladva több helyen (általában 20 m-enként) mintát veszünk a parcella talajának 0-15, ill. 15-30 cm-es rétegéből.

– Az egyes pontminták vétele után a kijelölt parcellákra átlagmintát képezünk, ami a meghatározáshoz szolgáló talajmintát adja.

Talajvizsgálatok

A talajszelvény, ill. parcellák mintáinak laboratóriumi vizsgálata során a következő vizsgálatokat végezzük el: a talaj kémhatásának mérése (pH), szénsavas mésztartalmának ($CaCO_3$%), hidrolitos és kicserélődési savanyúságának (y_1, y_2), váztartalmának (Váz %), Arany-féle kötöttségének (K_A), humusztartalmának (H%), mechanikai összetételének (A%, 1%, Fh%, Dh%) meghatározása. A tápanyagok meghatározásakor az összes nitrogént (N %) Kiedahl-módszerrel, a foszfort és a káliumot ammonlaktátos kirázatból (AL-P, AL-K), a kalciumot és a magnéziumot káliumkloridos kirázatból (KCl-Ca, KCl-Mg), a nyomelemeket pedig a talajok kémhatásától függően vagy EDTA vagy DTPA, kirázatból (EDTA/DTPA-Mn, -Cu, -Zn) határozzuk meg.

A laborvizsgálatok során kapott mérési eredmények értékelésére alapozva megadjuk az alapadatokat a szükséges tápanyagpótlások tervezéséhez.

Tápanyag-utánpótlási terv

Az ún. „alapadatok" mérőszámai alapján a makro- és mikrotápelemeket különböző tápelem-ellátottsági kategóriákba (igen gyenge, gyenge, közepes, jó, igen jó) sorolhatjuk. Az így kialakított osztályoknál a nitrogénellátottság megítélésekor a genetikai talajtípus és az Arany-féle kötöttség alapján, foszfor esetében genetikai talajtípus és $CaCO_3$ % szerint, káliumnál a nitrogénnel analóg módon; Mg, Zn, mikroelemek esetében az Arany-féle kötöttség alapján stb. találjuk meg a tápanyag-ellátottsági fokozatok mérőszámait. Jelenleg még nem állnak rendelkezésünkre speciálisan erdészeti csemetetermesztésre vonatkozó mérőszámok, ezért kénytelenek vagyunk a szántóföldi növények, a szántóföldi zöldségnövények és a gyepek egyesített határértékeit (*Buzás*, 1983) használni, melyek adatai a csemetetermesztésben is alkalmazhatóak, illetve alkalmazhatóságuk felülvizsgálatot kíván.

A tápanyag-ellátottság mérőszámának ismeretében meghatározzuk azt a hiányt, amely az általunk kívánatosnak tartott (igen jó vagy jó) tápanyag-ellátottsági kategória alsó határértékének eléréséhez szükséges, vagyis meghatározzuk az ún. „optimális talajmodell" tápanyag-ellátottsági értékeit a vizsgált mintákra. Az Erdészeti és Faipari Egyetem Termőhelyismerettani Tanszékén kidolgozott modell alapgondolata az, hogy az egész vegetációs időszak alatt öntözhető erdészeti csemetekertekben kitüntet egy elméleti úton választott ún. „optimális talajt". Az „optimális talajnak" az a jellegzetessége, hogy a csemetetermesztés szempontjából fontos valamennyi tulajdonsága kedvező. Nevezetesen: a talaj kémhatása, a fizikai talajféleség, mésztartalom, humusztartalom, a könnyen oldható foszfor és kálium mennyisége olyan, hogy még éppen lehetővé teszi a genetikailag determinált határig a növény zavartalan növekedésének megvalósulását (*Varjú* et al. 1990).

Számítás során a 0-15 és a 15-30 cm-es rétegek eredményeit súlyozás nélkül átlagoljuk – ha a talaj szintezettsége ezt szükségessé teszi, egyes parcellákban vagy akár egész csemetekerteket tekintve is célszerű súlyozni az átlagolni szánt eredményeket. Majd 1 ha területre vonatkoztatva kiszámoljuk az adott parcellában a tápelem mennyiségét és az esetlegesen jelentkező hiány megszüntetéséhez szükséges pótlás mértékét. Az ún. „feltöltő trágyázás"-sal egy időben célszerű végrehajtani a talajok meszezését is, ha azt a pH, a hidrolitos és kicserélődési aciditás értékei szükségessé teszik. A „feltöltő trágyázást" több év (3-4) alatt tudjuk hatékonyan és gazdaságosan megvalósítani. Törekednünk kell, hogy ennek során a lehető legnagyobb mértékben alkalmazzunk szerves trágyát, amellyel nemcsak a makrotápelemek kijuttatása történik, hanem nagyrészt a mikroelemek pótlása is megvalósul. A különféle trágyák kijuttatása mellett a javaslatunk mindig öntözéssel is számol, ami nemcsak

A helyenként még Németországban is előforduló sarjerdőnek átalakításához a freiburgi kutatóintézetben kidolgozták a madárcseresznye középerdővé való átalakítás modelljét.

Eszerint 0,1-1,0 ha nagyságú területen tarra vágnak, 2,5x5 m-től 5x10 m hálózatban 200-800, 2-3 éves madárcseresznyét telepítenek. A 125 cm körüli magasságú ültetési anyagot vadkár ellen egyedi védelemben részesítik, fejlődő koronájukat a feltörő sarjak nyomásától védik, majd a törzset 10 m magasságig nyesik. Gyérítés során ügyelnek, hogy a fatávolság nagyobb legyen a mellmagassági átmérő 25-szörösénél és így érik el végül is a 100-as törzsszámot. Véghasználat 60 éves korban, a sarjállomány együttes kitermelésével.

A modell 4 éve kísérlet alatt áll. A mind élettani, mind gazdasági eredmények rendkívül biztatóak és az eljárást különösen a magánerdőnek ajánlják. Javítja ez egyben a császármadár életkörülményeit is.

(AFuJ 1996. 7. Ref.: Jérôme R.)

a növények vízigényét elégíti ki, hanem a tápelemek gyökérhez kerülését és azok növény általi felvételét is lehetővé teszi. A szerves trágyában levő N, P_2O_5, K_2O mennyisége a kiszórás utáni első és második évet tekintve ismert alapadat. Esetleges mikroelem műtrágyázás végrehajtása során figyelembe kell vennünk a ha-ra vonatkoztatva kijuttatott N, P_2O_5, K_2O mennyiségeket, mert ezek változása befolyásolhatja a mikroelemek feltáródását.

Miután a feltöltő trágyázással elértük az „optimális talajmodellben" leírt állapotot, már csak az egyes csemeteféleségek által kivont tápanyagok visszapótlását kell elvégezni. Az erdészeti csemetekerti tápanyag-visszapótlás alapelveit az 1960-as, 70-es években *Gyarmatiné Proszt Sára* és *Járó Zoltán* munkáiból ismerjük. Az általuk közölt adatok alapján ismert fafajú, fajtájú, korú csemete által kivont tápanyagok mennyiségét a darabszámmal szorozzuk meg és azt pótoljuk vissza a vizsgált parcellában; vagyis szinten tartjuk az általunk megkívánt tápelemellátottságot, az „optimális talajmodellt". A Gyarmatiné Proszt Sára által különböző csemetékre megadott alapadatok számos esetben jelentősen eltérnek az Erdészeti és Faipari Egyetem Termőhelyismerettani Tanszékén elvégzett mérések eredményeitől (*Bidló-Kovács*, 1995, *Kovács-Nyári*, 1996). Ez a nagyarányú különbség azért áll fenn, mert az általa megadott adatok országos átlagot képviselő eredmények, amelyek lényegesen eltérhetnek az egyes tájakon fafajonként külön-külön meghatározott tápelem-mennyiségektől. Ne felejtsük el, hogy az egyes csemetékben található tápelemek mennyisége jelentősen eltér a különböző talajokon. Olykor az egyes tápelemeket illetően ugyanazon talajon két különböző fafajú csemete tápelemtartalma között kisebb eltéréseket találunk, mint ugyanazon fafaj meszes és savanyú talajon termesztett csemetéi között.

Éppen ezért a „szinten tartó trágyázás" végrehajtása során vizsgálatainkat és az általunk javasolt tápanyag-utánpótlást növényelemzéssel is kiegészítjük. Ez mindaddig szükséges, míg a legfontosabb alaptulajdonságú talajokra külön-külön nem rendelkezünk a legfontosabb erdészeti fafajainkra nézve a szükséges kalibrált alapadatokkal. A tápanyag-utánpótlást, ahol tudjuk, éppen ezért kisebb kísérletekkel is kiegészítjük, amelytől az általunk javasolt tápanyag-utánpótlás helyességét reméljük. Ebben a munkában a legtöbb erdészet baráti együttműködésére mindig számíthattunk Ásotthalomtól Bajcsáig vagy Hajdúhadháztéglástól Városföldön át Sopronig.

Összefoglalás

Az utóbbi évek drasztikus szerves trágya és műtrágya áremelkedései rászorítják a gazdálkodókat, hogy a tápanyag-utánpótlást tudatosan végezzék el. Ennek jelentős költségmegtakarítás az eredménye. Az elvi nehézségek rövid ismertetése során vázoltuk az elmúlt években az Erdészeti és Faipari Egyetem Termőhelyismerettani Tanszékén a csemetekertek tápanyag-utánpótlási terveinek elkészítésekor alkalmazott eljárást. Ebben helyet kap a talajvizsgálatok mellett a növényanalízis is, amellyel a legpontosabban állapíthatjuk meg, hogy az adott területről a csemetékkel milyen mértékben vonjuk ki a tápelemeket és milyen mértékű visszapótlás szükséges. A javaslataink alátámasztására, ahol erre alkalmunk nyílik, kisparcellás kísérletek beállításával segítik elő a csemetekerti növénytermesztés nagyobb hatékonyságát. Köszönet mindazon kollégáknak, akik ebben a munkában rendszeresen segítenek és támogatnak bennünket az egész országban.

Érdekes cikket közölt a francia erdészeti szaklap technika rovata a lausannei, svájci polytechnikum két kutatója, *Sandoz* professzor és *Lorn* mérnök tollából.

A nevezettek ultrahangú (Ultraszonos) készülékkel a lábon álló fák belső szerkezetét vizsgálták és az esetleges károkat igyekeztek felfedezni. Az eljárás igen fontos, mivel Svájcban és Franciaországban is a faállományt vagy az egyes fákat lábon álló állapotban, árverés folyamán adják el, becslés alapján. Így a belső károkat egy „Sylvatest" eljárással végzik, teljesen automatikusan. Az eljárás igen megbízható és a gyakorlat számára értékes adatokat ad, tehát a fakitermelők és a fakereskedők az élő fákon láthatják, hogy milyen minőségű fát vásárolnak a fakitermelés előtt.

(Revue Forestière Française n° 3 Nancy, Franciaország. Ref.: dr. Tóth János)

A novemberi számban említett „Termőföld védelme" című gödöllői konferencia írásos anyaga megjelent. Az érdeklődők megrendelhetik dr. Szabó Lajos egyetemi tanárnál, 2103 Gödöllő ATE. Trópusi Tanszék, Pf.: 303. Telefon: 28-330-601, fax: 28-310-804. A kiadvány ára 500 Ft/db. Kérésre csekket küldenek és a befizetési csekk eredeti vagy másolatának beérkezése után azonnal küldik a kiadványt.

Irodalom

Bidló A. – Kovács G. 1995: A Lábodi Erdészet Gyöngyöspusztai csemetekertjének termőhelyi viszonyai és a javasolt tápanyag-utánpótlás (Kutatási jelentés, Sopron)

Buzás I., 1983: A növénytáplálás zsebkönyve (Mezőgazdasági Kiadó, Budapest)

Buzás I., 1987: Bevezetés a gyakorlati agrokémiába (Mezőgazdasági Kiadó, Budapest)

Kovács G. – Nyári L. 1996: A BEFAG Bakonyszentlászlói Erdészete csemetekertjeiben végzett talaj- és növényvizsgálatok eredményei (Kutatási jelentés, Sopron)

Varjú P. – Jakab J. – Kovács G. – Kovács G.-né – Szemerey T.-né 1990: A talaj tápanyag-ellátottságának és a nemesnyár és szürkenyár csemeték tápanyagfelvételének meghatározása a solti csemetekertben (Kutatási jelentés, Sopron).

BOLYAI FARKAS Erdészeti csonka munkája 1820-ból

(I. rész)

Bevezető

(A munka feltalálásának adatai)

Az 1886-ik év karácsonyát szülőhelyemen, Marosvásárhelyt töltvén, egy napon b. e. tanárom, Koncz József izeni, hogy szakbavágó fontos ügyben keresném fel Bolyai-féle szállásán; ott egy 3 nagy – görgényi – íves, tömötten tele írt kéziratot ad kezembe, azt kérdezve, mi légyen az, s érdemes-e közlésre? A címet képező tartalom jelzésből láttam, hogy erdészeti dolgokkal foglalkozó értekezés; a mikor azután örömtől sugárzó szemekkel elárulta, hogy az az öreg Bolyai kézírása és saját munkája, – a melyet a kollégiumnak hagyományozott műveinek példányai közül, az össze-vissza kuszált chaosi lomtárból keresgélt, szedegetett össze, – a lelkesedés hevével fogtunk hozzá annak megfejtéséhez, tisztázásához. Néhány napig tartott a rám – kezdő erdészre – megtisztelő s valóban élvezetes munka; meg voltam győződve, hogy a bár csonka munka közlése által szakunk igen becses adatot nyújt Bolyai Farkas egyéniségének mennél teljesebb megvilágításához, azért, mert magyar nyelven van írva – jól hangó mesterszavak alkalmazásával, mert alaptételei klasszikus tömörséggel s annyira helyes ítélettel vannak felállítva, hogy az erdészeti tudomány mai állása mellett is helyt állanak.

A másolatot – írja 1900-ban Koncz tanár – 1887. elején Szilágyi Sándor dr. egyetemi könyvtárnoknak küldte fel Budapestre, hogy „közölje szakemberekkel s találjanak módot, hogy kollegiumunk ezen nemcsak európai, hanem világhírűvé vált tudós tanárának az erdészetről írt ezen munkácskája is lásson napvilágot. Előkelő erdészeti körök a munkát meglepetéssel fogadták, kutatás is történt a bécsi levéltárakban a hiányzó eleje és vége után, de csak annyit tudtak meg, ki nyerte el a keresett hivatalt, az erdélyi cameralis erdők főinspectorságát, a melyre Bolyai is concurrált.

Célszerűnek tartanám, írja tovább Koncz, mégegyszer alaposan utánalátni a kutatásnak, hátha valaki – szakértő – nyomára találna; magam is ujból apróra átkutattam a Bolyai-féle kéziratokat.

Kísértsenek meg mindent, hogyha már kiadásra kerül a munka, legyen lehetőleg alapos és méltó nagynevű szerzőjéhez; a kiadás, ha késik is, nyerhet teljességben, kutatás után.

Azon hő ohajtással zárom be soraimat, hogy a becses ritkaság kiegészítésére s szerzőjét megillető díszes kiadásra segítse az ég."

Muzsnay Géza, kollegám, akkor kolozsvári erdőrendező (most főiskolai tanár Selmeczen) arról értesített, hogy a gubernium és thesauratus iratai az országos levéltárba kerültek; itt tudtam meg azután 1904-ben, hogy Bolyai 3 rendbeli pályázati kérvényt adott be, hanem ezek s így azokhoz mellékelve lehetett értekezése is – kiselejteztettek...

Időközben a munkát több illustris szakférfiunak mutattam be; a vélemények legnagyobbrészt megegyeztek abban, hogy mint erdészet történeti adat, közlésre érdemes és kívánatos is: így 1906-ban – Bolyai halálának 50-ik évfordulója alkalmából a „Magyar Erdész" című szaklapban közölte is, de miután az megszakításokkal, utolsó részében pedig sajtóhibákkal megrakottan jelent meg (szerkesztőség és kiadóhivatal másmás helységben vannak), a hozzáfűzött jegyzeteim közlésétől elkedvetlenedtem.

A legközelebbi napokban értesültem, hogy ez évi junius 7-én a Bolyai kultusz magasba csapó lángjai fognak lobogni az ő félszázados működésének színhelyén, székelykultúránk szent oltárán, leteszem tehát oda e szerény füzetecskét az ő halhatatlan lelke iránt való mély hála és kegyelet érzéssel, a melyet édes atyámtól – tanítványától, nagyatyámtól – igen jó emberétől örököltem.

Máramarossziget, 1911. évi május hó 31-én.

Kintses József.

9. lap

(...) Melyre nézve nem helytelen vagy két szót szólani.

1-ben a meglevő erdőkről,

2-szor a lejendőkről,

3-szor a mindenkori fakímélésről.

Elsőben a meglevő erdőkre nézve: az első a felszámítás, hogy tudassék, mi van; másodiké az, hogy miként kellessék mind a jelen, mind a jövendő szükséghez képesti legnagyobb hasznát venni.

1. A mi a felszámítást illeti: meg kell nézni, miféle a fa, vagy ha nem csak egyféle, mifélék ez vagy amaz helyen; s mindenik féléből mennyi van, milyen korú s a hely mily kedvező azoknak.

Hogy az erdőben mindenik féléből hány font van, azt úgy lehet megtudni, hogy vagy nehány kimért próbadarabokat vágnak le s azt megmérve, arithmetikai közepet véve az egészre alkalmazzák; vagy azon próbadarabokban, levágás nélkül számítják fel a fákat; ugyanis akármely formájú ágnak féretjét s onnat sújat kicsi hibával meg lehet mérni. Hogy pedig el ne maradjon vagy egy, darabonként spárgával körül kell kerítteni s mindenik megmért fát krétával körül lehet jegyezni s azon felül szeget kell verni belé, még pedig különböző színű fejű szegeket a különféle fákba; s meg lévén előre a skatulyákban volt szegek számlálva megtetszik a végin, hogy melyikféle fa hány volt. De azon kívül is, ha többféle fa van, mindenik féle fa, midőn megméretik, a maga külön helyére iratik.

Azt is szokás számba venni, hogy egy tetszőleg kirakott ölet tevő fadarabok féretjeinek summája mennyi? ez függ a darabok formájától s kicsi summa teszen néha egy ölet. A suly függ a fa nemétől is: a tölgy nehéz, a nyár, füz könnyű, azaz minden test egyaránt nehéz, de a sulyosság különböző a szerint, a mint egyenlő tetsző féret alatt több anyag van.

De a fának kora is nagy különbséget tévén mind a tüzelésre,

mind az építésre nézve, a midőn a vén fának kevés s a holtnak még kevesebb melege van, egyik fődolog megtudni a meglevő fák korát, azzal együtt, hogy azon fanemek azon helyen mikor érik azon kort el, mikor legjobban használhatók s meddig élnek? A tölgy jó helyen 200 év múlva éri el teljes korát, a bükk 150 év mulva; amaz elél 800 évig, sőt tovább is. Van olyan fa, melynek idét (így) ezredekkel számlálják: olyan az Adansonia digitata, melynek koronája egy nagy udvart beárnyékozna, odvában szerecsen háznép lakik, mely azon fáról táplálódik is. S élhet most is vagy egy a hegyen mondott prédikációkori Cedrus.

Az élőfa korát meg lehet tudni, ha keresztül vágatva simán megfaragtatik s faggyuval megkenetik, meglehet csak vizezni, vagy füvel is dörzsölni, hogy a gyürük meglátszódjanak, de a gyürü formálódásig, míg a gyengébb csemete táplálására való velő megkeményül, nehány évet oda kell hozzávetőleg számitani.

Egy pont körül a mérsékelt égtájban minden évben egy kettős gyürü rakodik, egyik része a nyári napfordulásig, másik a téliig; melyből azt is meg lehet tudni, melyik év (sőt félév) volt nedvesebb, akkor a gyürü szélesebben rakodván. Ezen gyürük csakugyan elébb vastagulva az irt pont körül, a fa középkorán túl vékonyulnak. A mint a gyökér hatalmasabb, vastagabb a gyürü is s a második fél is erősebb a sürübb s lassabb nedv miatt.

Jegyzés. A zöldelő élőfában is kerengése van a nedvnek; sokfelé szakadó szája, a gyökér, a mely által felvett nedv magában az ugynevezett fában levő hajszálcsőjü sróf s más formáju utakon megyen elébb fel, azután a levelekbe hatván ott kiválva a mi a fát megfullasztaná nyárban, kimegyen s az igy módosított nedv száll a héjon le. A levelek mintegy tüdőül szolgálván az élőfának nyárban, az honnan még Aristoteles a fát kifordított állatnak mondotta. Megyen pedig a nedv elébb a levél alsó felébe s a felsőn megyen le, nemcsak kiadván, hanem szíván is be. A levél alja rendszerént színetlenebb a felsőnél s látszanak rajta szőrforma edények. A világosság segíti ezen lehellést s szép gazdasága a természetnek, hogy a növények országa halálát a nap életül adja által az állatoknak. Hogy a nedv elébb a fán hág fel s azután száll a héján le, festett levekbe tett fák s a kívülről szorosan körülkötött ág kimutatják: a kötésen fölül puffad meg; sőt egész gyürüt ki lehet a héjból venni s az azon felül menő ág az által a nedv le nem mehetése miatt termésre kényszeríttetik s a seb felülről lefelé gyógyul; de a héjján belől egy rét fa egészen elvétetik, hogy az alsó fa a felsőtől elváljék, meghal az élőfa, mint az állat, ha nyakát elvágják. A héjján lejövő nedv részint a fán felmenő melletti találkozással, részint küljebb külömbözőket alkot a külömböző edényekben, valamint a fába felmenő nedv is, melyek közé tartoznak az említett karikák; ha a héjból kereken keskeny gyürü vétetvén le, a fa vékony on pléhvel kerítve körül, az előbbi levett héjgyürü rá vissza tétetik s fa flastrommal bekenetik: nehány év múlva az on fakarikákkal lesz körülvéve. Így ha a héjba drótok szúratnak, a belső végek mélyen a fában leend s a héjból kívül hovatovább kevesebb ér ki.

Némelyek azt állítják, hogy a fa közepe, melytől apad (az ifjui kor után) kifelé a fa keménysége, jóllehet nem éjszakra van mindig a héjhoz közelebb, s arra van távolabb a héj, a mely felé a gyökér hatalmasabb. Némelyek azt is állítják, hogy a fán is jön lefelé is s a héján is megyen felfelé is valami nedv: de fő keringésnek csakugyan a fölebbi marad, különösen a nyári időben és nappal, más télben az álom idején, mikor a tapasztalás szerint a megfúrt nyír s juharfából alulról is, felülről is jön a víz. Nem lehet itt az újságokbeli indust nem említeni, a ki magát egy hónapig is bizonyos summa pénzért sírba záratta; némely vízbe fulladtak is sokáig éltek a víz alatt. Kár, hogy ez erősen fontos tárgy vizsgálatáról tudósítás nem jött. Az anya méhében a vér a – feléből a másikba megyen a közfalon által az ugynevezett foramen caecum; mely a születéskor az első sírást okozó légre rendszerint örökre bezáródik.

*De hátha némelynél megnyílhatik a második anyaméhben? Hogy élt az Indus lélegzés nélkül? Csak a thermita nevű fehér hangyáktól félve, melyeknek a Martinique paradicsomi szigetét a lakosok szinte odahagyni kénteleníttetnek.**

* Akármint is végre apad az izgathatóság; megfásulnak az edények s álmosulva akadoznak a folyamok s eljön a vége minden életnek s minden kezdetnek akár egy estvére gyújtott gyertya, akár évek ... is a nap legyen. Nedves szélben hullnak az utolsó sárga levelek s az ősz nyögési közt búcsúzva a driad mint egy lélek elhagyja a holt testet s valamely akkor hulló magnál megáll, új zöldelő testbe öltözni.

Az „Alföldi Erdőkért" Közhasznú Társaság Kutatási Napján Zamárdiban adták át az „Alföldi Erdőkért" emlékérmeket.

1996-ban **Gál Imre** erdészeti igazgató, Gyula; **Szederkényi Zoltán** erdész, Nyárjas; **dr. Szodfridt István** ny. egyetemi tanár, Sopron; **Tóth István** erdész, Ravazd és **Végvári Gyula** erdészeti igazgató, Cegléd kapták.

A levéltől hirtelen megfosztott fa nyárban megfulladhat, legalább megbetegszik; a hév égtájban a levél 6 évig is elél s nagyok a levelek s ott a rügyszemek is nem szükölködnek azon páncél nélkül, melyekbe nálunk Szt. János napra megérve öltöznek a jövő év leveleit s virágait megoltalmazni a tél ellen.

Mindenik levél külön élő lény, cél magára s eszköz az egészre nézve a természet bölcs gazdasága szerint; de akármelyik külön is halhat meg, fáját, mely neki a világa, életben hagyva. Ugy tetszik organizált az s annál tökélyesebb, melyben több s minél több részek élnek célul magokra s eszközül az egészre nézve; sőt ennyiben mindenik rész hasonló az egészhez s így mind tovább, talán vég nélkül. Különös azonban, hogy a részek is az egészet tartják magukban bizonyos tekintetben, mely közönségesebben is kiterjedő. Nemcsak az ág egy az alján álló hasonló élőfa, hanem mindenik rügy is, – a virág, mag, sőt a fenyőn kívül a gyökérdarab is az egész élő fát is magában tartja; sőt némely hévség táji fákat csupán levélről is lehet szaporítani. S ha viaszos cérnával a vékony héju ág erősen megszoríttatik, fölül meg puffad s a héj megvékonyulván a lemenő nedv könnyen kirontva, ha nedves föld, vagy muha köttetik reá, gyökeret ver, melyet levágva el lehet ültetni. A héja is a fának, mint az ember bőre, segédje a tüdőnek, azért ezt is jó tisztán tartani, levakarva a vastag kérget, mely apró állatok világa s meg is mosva. A mint vastagul a fa az évi karikákkal, a héjnak hasadni kell s ha nem hasadhat, megütheti a guta a fát, ha okosan késsel vágás nem tétetik hosszára le.

2. Második pont vala, hogy miképen kellessék mind a jelen, mind a jövendőre nézve legnagyobb hasznot venni a meglevő erdőkből.

Ha külön apróbb részek volnának, azokat egy egésszé kell tenni, azaz mindenik birtokos betéve mintegy társasági kassába a maga részét, azon jogáról, hogy a magáét s maradékáét elpusztíthassa, mondjon le, oly tervvel, mely szerint mind a jelen s mind a jövendő szüksége biztosíttassék s a helyett, hogy a gyümölcsfa levágattassék, évről-évre termése minél bővebben szedettessék.

Melyre nézve osztassék fel a köz egész annyi részekre, a hány év kívántatik azon a helyen a fa otti nemeinek célszerinti megnövésére s évenként egymásután vágattatván télben le egy-egy rész (az alább megírandó módon) mindeniknek adattassék ki a levágottból annyi, a mennyi az ő közretett részét illeti. Így ha száz részre osztatik az erdő, száz év múlva kerül vissza a vágás az első részre. Ezen visszafordulás ideje turnusnak neveztetik. Lehet 15 vagy 20 éves turnus is a tövi vágás sarjazásainál.

Így minden megkapja a magáét állandóul évenként, a mit különben nem nyert volna meg s nem veszt egyebet, csak azt, hogy a jövendőét nem vesztegetheti el; de nem köszöni-e meg a gyermek megért korában, hogy kezét, mikor himlős ábrázatját elvájná, megfogták. Valóban nem kapnának egyébaránt annyit a külön részekben maradó kisebb birtokosok; mert annyi külön vágás helyéről elzárni a marhát lehetlen lévén, az erdők meg nem ujulhatnának.

Könnyen szembeötlik ugyan, hogy ha az erdők egy növéssüek egyáltalában egy milységüek: a turnusban nem kellene elébb e részeknek egyenlőknek lenni, hogy minden évnek egyenlő rész jusson, mert az utóbbi részek, a míg a fejsze hozzájuk érkezik, nőnek. De jóllehet a fák növetét felszámítva, lehetne az első turnusban a részek kisebbítésével az éveket illető részeket egyenlőíteni, az azutáni rendbe jövésért, ezen első egyenetlenség elnézhető.

Csakugyan a legvénebbeken kell a vágást kezdeni.

A vágás pedig négyféle: a még sok helyt szokásban levő imittamotti vágás, a magló vágás, tövi vágás és fői vágás.

Az első elpusztítja az erdőket, mert nehezen kaphatván a nagy fák között erőre az uj sarjazás, lassanként a sindevésző foltok elszaporodnak.

(Folytatjuk)

Életének 72. évében kivált az élők sorából az erdészeti propaganda jeles személyisége, **Michalovszky István,** az Erdészeti Tudományos Intézet fotólaboratóriumának nyugalmazott vezetője.

Nem készült erdésznek. Gimnáziumi érettségivel az FM Számvevőségén díjnokként kezdett szolgálatot. Innen került a MALLERD 1949. évi szervezésekor az erdészet szervezetébe, ahol önszorgalomból sajátította el a legszükségesebb szakmai ismereteket, mélyítette el diákkora kedvtelésének fotográfiai fogásait és vált mindezek révén hivatott természetfotóssá. A tudományos intézet szervezésekor ő alakította ki a kutatói munkához nélkülözhetetlen, nagy teljesítményű fotólaboratóriumot és vezette azt kereken négy évtized alatt.

Szervesen illeszkedett a magyar erdészet második világháború utáni „aranycsapatának" munkájába. Segítette azt a gyakran emlegetett eredmények elérésében, szerzett elismerést és megbecsülést az erdészet, az erdő ügyének. Most nehéz szívvel kísértük utolsó útjára, az Óbudai temetőbe.

Jérôme R.

Az erdőőrök fegyverhasználata a múlt század végén

Az 1887-88-as magyar-román határvonal megállapítása intézkedések, rendeletek sorozatát indította el a határmegjelölés, határrend-fenntartás, határőrizet és határforgalom ellenőrzés tárgyában. Így többek között részletesen rögzíti a közös határszakasz megjelölésének pontos helyét és formáit, továbbá a határutakat, határfolyókat, határpatakokat. A határszerződést követően 1891-ben a belügyminiszter által kiadott „határőrizeti utasítás" III. fejezete részletesen rögzítette az erdőátvágások tisztán tartását, mely a területileg illetékes törvényhatóságok feladatát képezte.

Az átvágások tisztítására az erdőtisztek tettek javaslatot, továbbá a tisztítás során a munkánk irányítása, felügyelete is az ő kötelességük volt. Ezen túl „a határvonal mentén lévő erdők gazdasági kezelését és őrzését teljesítő erdőtisztek és erdőőrök kötelesek a kivágott határpásztára, jeléül az egyezményileg előírt négy méter széles erdőátvágás tisztán tartására felügyelni, mindazon estekben, midőn ezek megsértéséről tudomást szereznek, kötelesek azt azonnal és legkésőbb három nap alatt az illető járás főszolgabírójának bejelenteni".

Ezenkívül még felhatalmazásuk volt a kártevők elfogására, előállítására és egyéb határőrizeti feladatok ellátására.

A fentiek is jól illusztrálják, hogy az erdőőröket a dualizmus idején bevonták a határőrizetbe, határrend-fenntartásába.

Fontosságukat bizonyítja az a tény is, hogy őket szolgálati fegyver illette meg, továbbá az FM 1895. évi rendelete szerint fegyverhasználati jog.

A fegyverük „egy rövid vadászkést képező szuronnyal és természetes színű szíjon viselendő bőr-tokkal ellátott könnyű szerkezetű, hátultöltő karabély" volt. (Később 1897-et követően vadászfegyvert is viselhetett.)

A szolgálatot teljesítő erdőőr fegyverét az alábbiak szerint használhatta azok ellen:

„1. aki őt nyíltan vagy orvul, élete vagy testi épsége ellen irányult szándékkal megtámadja,

2. ha tetten ért vagy alapos gyanúval terhelt egyén fölfegyverkezve lévén, az előzetes felszólítás dacára magát önként meg nem adja, s illetve a nála lévő fegyvert vagy más életveszélyt okozható eszközt a felhívás után el nem dobja, vagy esetleg védett helyzetéből előjönni vonakodik,

3. aki figyelmeztető utasításainak, őt szolgálata teljesítésében meggátolandó, tettlegesen ellenszegül,

4. aki, mint többször büntetett kártevő, előzetes felhívásra az erdőből eltávozni nem akar, s az erdőből való kivezetés ellen tettlegesen ellenszegül."

A fegyverhasználatot tanulmányozva megállapítható, hogy az a csendőrség 1888-ban kiadott fegyverhasználatán alapszik. A rendelet szerint az erdőőr azonban fegyverét csak addig használhatta, amíg a kártevő magát meg nem adta vagy el nem futott.

Az erdőőr fegyverét óvatosan és kíméletesen alkalmazhatta, ha arra már más mód nem volt kártevő vagy felfegyverzett egyén tettének megakadályozásában. Így előbb a szurony használata kívánatosabb volt, ha ezzel célt tudott érni az erdőőr. A fegyverhasználat következtében megsérült személyt az erdőőr köteles volt ápoláshoz juttatni.

Ha pedig súlyos testi sértéssel, vagy halál bekövetkeztével járt a fegyver alkalmazása, azt a legközelebbi közigazgatási bizottságnak volt köteles jelenteni az erdőőr. A halál esetén további jelentés-kötelezettség állt fenn a járási főszolgabíró irányába. Az erdőőrt tehát nemcsak kötelezettségek, hanem jogok is megillették, és ezek közül a legsúlyosabb kényszerítő eszköz, a fegyver alkalmazása.

Valószínűleg az erdőőrök fontosságát befolyásolta az a tény is, hogy Magyarország akkori határai döntően természetes jellegűek voltak és közel 2/3-a hegygerincen haladt jelentős erdőségek „társaságában".

Dr. Sallai János

A duglászfenyő meghonosodását ünneplik az első telepítés centenáriumán. Freiburg város erdejében nyilván állományhézagok bepótlására ültették az elsőket, majd a 70-es, 80-as években hullámszerűen terjedt Németországban az állományszerű telepítése. Főleg a gyengébb termőerejű talajokon keletkeztek monokultúrái. A természetvédők és újabban erdészek részéről is ellenkezésre talált, de a freiburgi erdőben több erdőkép igazolja, hogy bizonyos alaptörvények betartásával jól teljesíti mind gazdasági, mind ökológiai feladatát. Jó a természetes újulása, megfelelő termőhelyen, kis területű elegyedésével a helyi erdőtársulásokban különösen becsült szerepet játszik a freiburgi tapasztalatok szerint. Térfogati teljesítménye az 1990-es erdőrendezés adatai szerint a többi fafaj között kiemelkedő: duglászfenyő 15,0 m^3/ha, luc 9,7, jegenyefenyő 10,7 és bükk 5,6 (AFZ/DW 1996. 20.).

A hatvanas években meglehetősen nagy erőfeszítések történtek nálunk is duglászfenyő telepítésére (EL 1976. 139. old.). Nagyobb mennyiségű szaporítóanyag került behozatalra és az országban való szétosztásra. Később érdekelt a telepítések sorsa és szomorúan kellett tapasztalni,hogy – megette a vad. Egyszer Eberswaldeben járva *Wagencknecht* professzor meghívott délutáni sétára a tanulmányi erdőbe. Lelkesen mesélte, hogy nagyszabású duglásztelepítésbe kezdett, mert rájött, hogy kétszeres hasznot hoz: zöldnyesése többet ér, mint a termelt faanyag. Ennek a lehetőségnek kihasználására hívtam fel a figyelmet a bekezdés elején jelzett cikkemben.

Jérôme René

GÁL ISTVÁN

Bolyongás a Hargita táján (I. rész)

A Csíki-havasok vonulatát követő, nyugatra vele párhuzamosan húzódó vulkanikus eredetű hegylánc a Hargita. Geológiai eredete ismert, földtani leírását *Habrich Ferenc:* A Székelyföld földtani leírása, Budapest 1878. munkájában találjuk, melyben az egész hegyláncot a Sikaszótól a Baróti-hegyekig terjedően Hargita néven ismerteti. Vulkanikus szerkezetéről *dr. Mátyás Vilmos* erdészeti kutató készített leírást, a kráterek kiterjedését, szerkezetét, földrajzi elrendezését térképen és szövegesen ismertetve. A munka közleményben nem jelent meg; én ezt a leírást „Sólyomvárában", a Lőverekben, lakásán ismertem meg. A tereprajzon látható a Hargita első turistaútjelzésének nyomvonala is, mely az országútról letérvén Dombon Lina csárdájánál, a Fészó patakától a Hargita feredőig vezet. Mint az Erdélyi Kárpát Egyesület főtitkára szorgalmazta a természetjárást, és a 30-as évek közepe táján *Tarsai Zoltán* és *Máté József* csíkszeredai fiatalemberekkel gyalogszerrel, hátukon cipelve a kellékeket, festették a kövekre, fatörzsekre, útmenti csutakokra az útjelzést.

A Hargita elnevezés eredetére számos elgondolás keresett választ; elfogadható eddig nem adódott. Különböző érdekkörök saját igazuk bizonyítására kölcsönvették, hatalmi érdekeiknek megfelelően értelmezték. Ilyen feltevés a gót eredet. Vizigótok is lakták a Hargita táját, s így bukkan fel a *Hergotta* magyarázat – Úristen: Hergott. Mátyás Vilmos is megemlíti. Dr. Mátyás Vilmos útikalauzából: Utazások Erdélyben nyerhetünk ismereteket a Hargitáról, mely hasznos adataival segít az ismeretszerzésben. Kiigazítandó az elírás a Hargita egyik ormáról, mely zárójelben Oltárkő néven szerepel. Ez helyesen *Bagolykő.*

Ahhoz, hogy tisztán lássunk a Hargita körüli ködben, ismernünk kell az ősi székely közösségi rendtartást és a székely nyelv sajátosságait, helyi szóhasználatát.

1. A székely lakosság nem volt jobbágya a földbirtok tulajdonosának.

2. Nem volt földesúr. A föld nem az úré volt, hanem *a közösségé.* A közös erdőből osztottak fajárandóságot, a kaszálón és legelőn a haszonvételből társadalmi szerepük szerint közösen részesültek. Az ügyvitel írásos dokumentálással történt. A falu vezetősége jegyzőkönyvekkel tartósította a döntéseket. Hadiállapot esetén a közösség állította ki a sereget saját költségén, vagyis a lófő székely lóval vonult a seregbe, a pixidárius gyalogosan. A királynak csak *ökörsütéssel* tartoztak, vagyis a királyi ház családi eseménye (születés, házasság) alkalmával ökröt kellett beszolgáltatni, s ezeket bélyegzővel sütötték be. Tehát nem nyárson sült ökörről van szó, mint a legújabb tv-filmeken. A közösségi rendtartást a király is elfogadta és a falujegyzőkönyvek a helyi elnevezés szerint foglalták írásba a közösség haszonvételi eseményeit. Ezt bizonyítják a faluközösségi jegyzőkönyvek. *Imre István* A rendtartó székely falu (Kriterion, Bukarest, 1973) c. munkájában tapasztaljuk, hogy a faluközösségek közös tulajdonaival foglalkozó jegyzőkönyvek kizárólag kisebb földrajzi térség megjelölésére használnak helynevet. Például: Alsó Vésze, Mező Vésze, Csíkiak Uttya, Alkoza Havasa, Bükk Havasa, Havas a Hargita térségében; Noskolat, Pogány Havas, Bot Erdeje stb. a Csíki-havasok térségében, de *egyetlen esetben sem találkozunk a Hargita névvel.* Merthogy a közösségi tulajdonviszonyok még a Madéfalvi veszedelem utáni korszakban is fennmaradtak, a Habsburg határőrzési szolgálat elrendelése után is.

A Dózsa felkelés után azonban minden eszközzel földesúri rendszert akar-

tak a székelységre erőszakolni. Egyre erőszakosabb eszközökkel törtek a székely közösségi rendtartás ellen, s ehhez tartozott az is, hogy egyre több gondot jelentett a katonai és közigazgatási királyi hatóságoknak a helyi földrajzi elnevezés azon esetekben, ha kiterjedtebb térségekre kellett általános rendelkezést foganatosítani. Ezért nagyobb földrajzi térséget érintő rendelkezéshez átfogó földrajzi megnevezést kellett alkalmazni. Így hát az erőszakos úrbéresítés nyomán válik egyre gyakoribbá a Hargita elnevezés a királyi és katonai ügyintézés irataiban. Így válik egyre szélesebb körben is használttá. Az első Hargita névvel azon a hasonmás térképen találkozunk, melyet egy bizonyos *Lázár deák* készített 1528. keltezéssel, és melyen a hegyet – Mons Hargita – névvel jelöli. Ez a térkép Reuter Camillo pécsi erdőmérnök hagyatékában található és jelzi,hogy akkor készült, amikor a jobbágyfelkelést leverték, és már készültek a székelyek birtokba vételére. Tehát azok az adatok a Hargitára vonatkozóan, melyeket a Földrajzi nevek etimológiai szótára közöl (Akadémiai Kiadó, 1978), nem mind helytállók, mert már 1528-ból ismert volt a Madarasi-Hargita helyén jelölt Mons Hargita név. Hogy a Hargita helynevet összefoglaló megjelölésnek szánták, abból is kitűnik, hogy a Lázár deák által készített térképen a bejegyzés – Mons Hargita – a vonulat közepén látható, ott ahol a Madarasi-Hargita csúcsa van. Ez a csúcs uralja a hegyvonulatot a Sikaszótól a Tolvajostetőig.

Az utazónak, aki a Gyergyói-medencéből a Grécesen leereszkedik a Csíki-medencébe, szembetűnik, hogy amíg a Csíki-havasok lankái csupaszok szinte, javarészt itt-ott a csúcsokon erdőcskékkel, magányos fenyőkkel, addig a Hargita vonulatát az Olt felé haladó mély völgyek szabdalják részekre. Ezek a *horhos* völgyek a nehéz és költséges közelítés folytán szinte megóvták az állományokat. Amíg a Hargita őrködött az állományok megóvásán, ugyanakkor szigorúan el is zárta az anyaországtól. Gyakorlatilag csak két hegyi átjárón érhető el a Csíki-medence: Sikaszón és a Tolvajostetőn. Ezek is elég messze egymástól. Pest-Budáról Csíksomlyóra eljutni ma is nagy merészség, hát még akkor, amikor a vasút már mindenütt járt, csak Csíkban nem. A székely körvasutat a csíki magánjavak erdeinek jövedelméből építették meg a székelyek, és adták át a forgalomnak a millenium évfordulóra. És nem Csíkban építették fel a cellulózgyárat 1868-ban, hanem Zernesten, mely napi 110 m^3 fenyőt dolgozott fel, 70 t nyers cellulózt állított elő.

A Hargita földrajzi név használata az írásos dokumentumokban a 18. századtól, annak vége felé, majd a 19. században válik gyakoribbá. 1806-ban jelenik meg *Lipszky János* Taubla generális regni Hungariae térképe, melyen a hegység nevét *M. Margitta*ként jelöli, a Madarasi-Hargitának a helyén (Szeged, 1978). A *Kiss Lajos* szerkesztésében megjelent Földrajzi nevek etimológiai szótára (Akadémiai Kiadó, 1978), a következő adatokat közli Hargita címszó alatt: Hargita 'romániai hegység Erdélyben' [1791- 2: *Hargita: Benkő József:* A' magyar és török

nyelv mely keveset edgyezzen. XV Éder Zoltán közlése alapján]. A hegységet legmagasabb csúcsáról, a régebbi földrajzi irodalomban *Nagy-Hargitának* [1864: Hunfalvy J.: MBIr. 2:72], a környék lakosaitól viszont csak *Havasnak, Nagyhavasnak* hívott *Madarasi-Hargitáról* (1801 m) nevezték el. [L. még *Rákosi-Hargita* (1758 m), *Mádéfalvi-Hargita* (1709 m), *Csicsói-Hargita* (1750 m). [Mádéfalva írása helytelen – helyesen *Madéfalva,* a szerző megjegyzése.] A hegynév végső forrásaként talán a román Hrgot szn. [Constantinescu N.A.: Dictionar onomastic romînesc. Bucuresti, 1963. (Hîrgot szn. Petrovici Emil: Studii de dialectologie si toponomie. Bucuresti, 1970. (205)] jöhet számításba. Ebből a magyarban Hargita válhatott, amely Harghita alakban visszakerült a románba.

Az ember és az erdei ökoszisztémák

Nagyszabású kutatóprogram indult Dél-Kínában az embernek erdei ökoszisztémákra gyakorolt hatásával kapcsolatosan. Kínának ebben a térségében sok kár keletkezik abból, hogy a lakosság tüzelési célokra elviszi az erdőről nemcsak a fahulladékot, ágakat, gallyakat, hanem az erdei avart is. Mindez az erdei talaj gyors kimerülésével jár. Ezek végső soron az erdőnek vízerózióval szembeni védő hatását gyengítik, ami Kína-szerte, de a fejlődő világ más országaiban is a legnagyobb problémák egyike. A fa kivágását a törvényhozás szigorú feltételekhez köti, de szabályozatlan az erdőn hagyott egyéb, tüzelésre is alkalmas anyagok elvitele. Ezért olyan kutatóprogramot indítottak, ami az ilyen erdőhasználat következményeit hivatott felmérni.

(Asahi Glass Foundation News 1996. augusztusi száma. Ref.: Jakab Jenő)

ELMEGYEK A LOMB-HULLÁSSAL

címmel megjelent
Wentzely Dénes
újabb könyve.
Megrendelhető:
Neptun vadászbolt
8360 Keszthely,
Vörösmarty u. 6.
Tel.: (83) 312-163

DR. TOMPA KÁROLY

Mátyás Vilmosra emlékezem

Stilizált székely rovásírást idéző gyászjelentés tudatta 1986. július elején, hogy *„Mátyás Vilmos* erdőmérnök, tudományos kutató, az erdélyi föld szülötte és száműzött szerelmese, élete 75. évében, 1986. június 2-án rövid szenvedés után visszaadta lelkét teremtőjének."

Ugyan Aradon született 1911-ben, de Háromszékről származván mindig székelynek vallotta magát. Szülőhelye is predisztinálta az erdélyi erdőkhöz való kapcsolatát. Diplomáját 1937-ben szerezte, és rövid kárpátaljai szolgálat után a Görgényi-havasokban az Isztricsói Erdőgondnokság vezetője lett. Nagyon sok mérnökhallgató praktizált nála, sajátította el mellette az erdőhöz való hűséget, szeretetet, fegyelmet, és tanulta meg az erdészeti építészet, turizmus, a szépítő erdőművelés alapelveit.

A második világháború után több gondnokságon dolgozott, majd a megalakuló Erdészeti Kutató Intézet munkatársa lett Sopronban. Ekkor indította meg az erdészeti szakmunkásképzést is. Az Erdészeti Kutató Intézetben a maggazdálkodás, a magvizsgálat témakörének kialakítójaként, fejlesztőjeként dolgozott. Kutatási eredményei alapján dolgozta ki a korszerű maggazdálkodás irányelveit. A mag- és szaporítóanyag-gazdálkodás volt mindvégig a legkedveltebb tudományos területe. Megszervezte Ráckevén az országos magvizsgálati laboratóriumot és magtárolót, majd visszakerülve Sopronba, ott az ERTI Kísérleti Állomását, melynek több évig vezetője is volt. A legfőbb munkaköre a magtermő állományok kialakítása, felvétele és irányítása lett. Világviszonylatban szinte elsőként szervezte meg a magtermő állományok rendszerét lomb- és fenyőállományokra egyaránt, a teljes termesztés, ellenőrzés és szaporítóanyag irányítás, erdészeti génmegőrzés összefüggésében.

Kedves kutatási tárgya volt a tölgy. A gyakorlati szakemberekkel összefogva olyan tölgy-rendszertani vizsgálatokat végzett, olyan herbáriumi anyagot állított össze, melyek alapján nemcsak hazánk, hanem az egész Kárpát-medence valamennyi országában, egész Európában alapvetően hasznosították a tölgyekre vonatkozó nagy életművét, melynek sajnos csak részletei jelentek meg szakkönyvekben, folyóiratokban, jelentésekben.

Ki kell emelni, hogy az ökoszisztéma-kutatásokban, a tölgypusztulás vizsgálatában ma is nélkülözhetetlenek az általa feldolgozott és értékelt ökotaxonómiai megállapítások.

Egy rendkívül sokszínű, kiváló egyéniség hagyott akkor itt bennünket, akinek mindig az „okleveles erdőmérnök" volt a legkedveltebb titulusa; legfeljebb főmérnök úrnak engedte szólítani magát, mert sohasem volt a címek, rangok barátja. Pedig valóságos polihisztor volt: építész, történész, régész, geográfus, biológus kutató, rajzoló, szak- és szépíró, amatőr költő, fáradhatatlan turista, barlangász.

„Az író nem hallgat. Még ha tudja is, hogy művét az emberiségnek csak igen kis része fogja olvasni: Ő megtette kötelességét, Ő beszélt" – mondta *Babits Mihállyal.*

„Írásaim szavakból épített testet alkotnak, egy régen elporladt ember él bennük. Az elveszett sejtekből, rostokból épült test helyett ezek túlélik a halált... Ezért írok!" És utánozva a nagy székely tudóst, *Kőrösi Csoma Sándort* – kint tombolhatott az ítéletidő –, Ő vastag ruhákba burkolózva ült a hideg, üvegfalú, műteremszerű dolgozószobájában, valóságos kis múzeumban éveken át, és utolsó percéig írt-írt megszállottan. *Erdei magvak, Erdészeti maggazdálkodási utasítás, Magyarország tölgyei* című munkái, valamint *Soó Rezső* hatalmas *Synopsisának tölgy fejezete* adják életműve legjavát. Önálló egyéb művei: *Biharfüredi kalauz, Csíkszéki tájakon, Arad és a hegyek,* sok-sok nyomtatott erdélyi hegyvidéki térkép, és mindenekfölött a négy kiadást megért, több mint 170 ezer példányos *Utazások Erdélyben.* Ezt a könyvet a románok nem szeretik. Ezerszámra kobozták el a határon egyetlen adata miatt: „1209. A román lakosság első megbízható említése Fogarasban."

És milyen hatalmas kézirattömege vár kiadásra, illetve feldolgozásra: a Bihari hegység (töredéke fia gondozásában megjelent), Görgény, Pölöske, Kárpátalja bemutatása és az életrajzi regény. Milyen élesen hallom most is utolsó kimondott kívánságát: „Remélem, hogy feljegyzéseim nem jutnak szemétre, nem égetik el azokat, nem rothadnak meg valami pincében... Valahogy meg akartam mutatni, hogy ha szerényebb tehetséggel is, de vasszorgalommal mégis lehet valódi alkotómunkát végezni." Tízezer oldalnál terjedelmesebb hagyatékába volt alkalmam beletekinteni. Akkor fogadott igazán barátjává, amikor páratlan, ősnyomtatványt is tartalmazó könyvtárát megmutatta nekem.

Több mint 70 éven át dolgozott hangyaszorgalommal, hiszen alig 4 éves volt, és már cipelte a kiváló erdélyi festőművész, *Pataki Sándor* után a festőládát; ott ült mellette, hallgatta szuggesztív elbeszéléseit a nagybányai festőkről és *Paál Lászlóról,* akinek Ő is hamarosan rajongója lett.

Kós Károllyal 1930 óta tartotta a kapcsolatot (a róla megjelent képes kötetbe a legtöbb műalkotást Mátyás Vilmos bocsátotta a szerkesztő rendelkezésére), személyesen ismerte *Tamási Áront, Nyírő Józsefet, Bánffy Miklóst, Szentimrei Jenőt.* Az Erdélyi Helikon egyetlen diák pártoló tagja volt.

Pataki mellett másik eszményképe a nagy természetbarát *Czárán Gyula* bányamérnök és jogász volt, aki földbirtoka minden jövedelmét a Bihari hegység barlangjainak természeti szépségeinek felkutatására, turista útjainak kiépítésére fordította. Az eszménykép életrajza Mátyás Vilmos hagyatékában található, és a szerző Czáránról nevezte el az Erdélyi Kárpát Egyesület Aradi Csoportját, melynek Ő volt a főtitkára.

A július 8-i temetés előtti nap felemelő és sokszor megrázó élményét jelentette Vilmos barátunk által az utolsó hónapokban megírt *Családi Krónika,* melyet nagy megtiszteltetésül felesége betekintésre átadott. Ebben a regénybe illő család minden tagjáról megemlékezik, de talán az édesanyjáról írt sorokat fogalmazta meg legszebben. „Minden elpusztult, részben Aradon, részben Görgényben. Édesanyám sírját, ahányszor hazamegyek, felkeresem. Nincsen sírköve, és az 50 éves, bádoggal fedett keresztnek már a felirata is elmosódott. A gyermekek hálátlansága ez? Lehet így is felfogni, de a valóságban én a nagy síremlékeknek nem hiszek... Az édesanya emlékét a szívekben kell megőrizni. A szív emlékezete minden márványnál időállóbb; nincs hiú külsőségekre alapozva, hanem a legbelsőbb érzésekből fakad."

„Ha az ember bizonyos kort elért, s egész hosszú életére visszaemlékezik, egy az, ami mindenek fölött meglepi, s ez a leghosszabb életnek is a rövidsége." *(Jósika Miklóstól)* – tartotta Mátyás Vilmos, és az utolsó percig sajnálta, hogy oly sok tervének végrehajtására nem maradt ideje.

Mátyás Vilmos munkáját folytatni, befejezni nem könnyű, de ez elsősorban a nagy tehetségű egyetlen fiúnak, Mátyás Csaba professzornak a halaszthatatlan kötelessége. De be nem fejezett dolgait minden élő székely erdésznek tovább kell vinnie; szellemi hagyatékát hasznosítania kell.

Mátyás Vilmos emlékét nemcsak mi, erdészek őrizzük örökké, hanem minden természetet szerető, népünk hagyományait és kultúráját tisztelő magyar, aki Őt a jelenlegi határainkon túl is személyesen vagy munkáin keresztül ismerte.

Körülbelül ennyit mondhattam el a családi sírhelyen, ott, az evangélikus temető főútja mentén, a glorietten túl, és elcsuklott a hangom, mert ahogy csak azon az egyetlen ösvényen végigmegyünk, Nagybacon, Sepsiszentgyörgy, Marosvásárhely, Arad, Alsójára, Kolozsvár szülötteinek sírköve hajlik felénk, s egyiken a felirat is: „Maroknyi székely porlik, mint a szikla..."

Annak idején Mátyás Vilmosról nem jelent meg ún. szokásos nekrológ. Álljon ezért itt kedves szaklapunkban ez a tisztelgő megemlékezés.

Bemutatjuk a Soproni Egyetem Múzeumát* V. rész

A lépcsőházhoz csatlakozva egy kis helyiségbe lép a látogató, amelyben a maggazdálkodás kerül bemutatásra. A tárló hátlapján az erdőművelés tárgykörén belül a maggazdálkodás helyét ismertetjük. A szöveges tájékoztatást nagyméretű fénykép, mely a maggyűjtés munkáját ábrázolja, kíséri. Az asztalon magpergető ház modellje (Vadas Jenő erdőműveléstan könyvének rajza alapján), mely keresztmetszetes formában mutatja be a fenyőtoboz pergetésének lényegét. Látható még 6 db Selmecbányáról származó maggyűjteményi üveg, eredeti magvakkal, hallgatói kis maggyűjtemény, csíráztató, valamint a 4 legfontosabb fenyőfajunk toboza egy kézírásos erdőművelés jegyzettel.

A falakon mászóvasak, biztonsági öv, régi, fafajokat bemutató demonstrációs táblák, fényképek kerültek elhelyezésre.

Az erdőművelés és erdővédelem tárgyköreit bemutató kiállítási helyiségbe belépve az ajtó felett gyalufogas fűrész, fejszék, a csatlakozó falon ültetőeszközök és az erdőfelújítást bemutató festett táblák láthatók. A helyiség jobb oldalát teljes egészében századfordulós szerszámkészlet foglalja el: gyepvágó-gyephasító-talaj-előkészítő-sorhúzó-vető-ápoló-kiemelő eszközök, valamint az erdőnevelés legfontosabb szerszámai: ollók, kézifűrész, bárd.

A tároló hátlapján az írásos ismertető mellett fényképek és apróbb szerszámok láthatók.

A szoba bal oldalát az erdővédelem bemutatására rendeztük be, melynek keretében 2 db 1870-ből származó rovargyűjteményt – egyik a lombrágó, a másik a gyökérpusztító, illetve a beteg fát károsító rovarokat mutatja be – egy kis asztalkán 1860-ból való kézi festésű ábrákat tartalmazó erdővédelem szakkönyvet helyeztünk el.

A falon ugyancsak a századforduló idején készült védekezési eszközök: enyvkenők, vegyszerfelhordók, petecsomó gyűjtők, valamint fényképek, a sarokban szénkénegező és pajorirtó kefe egészíti ki az anyagot.

A bemutatott anyag részben a múzeum tulajdona, részben kölcsönként van nálunk, de sokan ajándékozással gyarapították értékeinket.

Ajándékozóink, kiknek segítségével teljessé vált a bemutató anyaga: *Bogdán János* (Sopron), *dr. Győrfi Jánosné* (Sopron), *dr. Szász Tibor* (Budapest), az *EFE Erdőhasználat, Erdőművelés és Erdővédelem tanszékei, a TÁEG Sopron környéki és Röjtöki Erdészetei.* Köszönet érte.

Kép és szöveg: Dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó

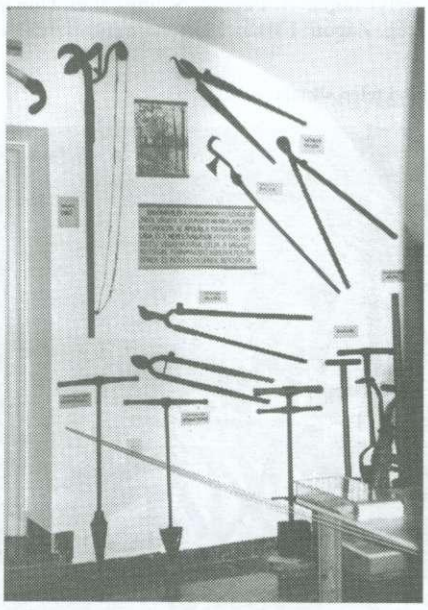

* 1996. szeptember 1-től az Erdészeti és Faipari Egyetem neve Soproni Egyetem.

SYLVESTER LAJOS

A kisvasút (I.)

A háromszéki erdei iparvasúthálózat létrejöttével alaposabban Magyarország ezeréves fennállásának tiszteletére 1898-ban Sepiszentgyörgyön kiadott (Jókai nyomda), *Potsa Lajos és társai* szerkesztésében megjelent *Háromszék vármegye* foglalkozik. Részben erre alapozza az *Adatok a háromszéki erdei szállítás történetéhez* című összegező munkáját *dr. Kovács János*, amely 1988-ban, a Kommandót megelőző *gyulafalvi faipari telep* létesítésének százéves évfordulóján jelent meg a Közlekedési Múzeum VIII. Évkönyve oldalain. (Nem tartozik témánkhoz, de rendkívül jelentős a zabolai gróf Mikes család birtokain 1888 előtt megindult iparszervező munka bemutatása, a Mikesek családi levéltárából a Mezőgazdasági Múzeum Adattárába került kiadatlan, 49 felvételből álló fényképgyűjtemény alapján. A tanulmány szerzője a komandói-gyulafalvi fényképanyagot Potsa és társai milleniumi emlékkönyvéből veszik át.) A kérdéskörre vonatkozó harmadik alapmunka az Erdészettörténeti Közlemények (XI) 1993-as évfolyamában jelent meg. *Székelyföldi erdészet- és faipartörténeti jegyzetek* címet viseli, szerzője *Kádár Zsombor* mérnök-tanár. A sokkönyves kutató, kiváló erdészeti szakember kutatásai közben előkerült erdészettörténeti „aprófát", „forgácsokat" foglalta a könyvnagyságú kiadványba és rendkívül szuggesztív tudományos észrevételeivel és hosszú tapasztalataiból kiszűrt véleményével toldotta meg. Haszonnal forgatható egy kimondottan a témánkhoz kötődő kéziratos államvizsga-dolgozat: *Sylvester Teodóra: A kommandói fakitermelés és fafeldolgozás szakszókincse.* (Kolozsvári Bolyai Egyetem, 1966.)

Az általam ismert szakirodalom felhasználása, Komandóhoz kötődő személyes kapcsolataim felelevenítése kimondottan kisvasútmentő szándékú, s a tárgyilagos megfigyelést, mint a forrásmunkákét is, átszínezik az érzelmiek.

A millecentenárium évében vagyunk, a múltját csorbítaná, önbecsülését sorvasztaná az a nép, ha az éppen száz esztendővel ezelőtt létrehozott, ma már európai értékként is meghatározható kincseit a történelmi széldöntések kénye-kedvére bízná. A Tündérvölgy fölötti hatalmas hegyet, amelyről a szél most lerúgta a fenyvesek tollazatát, Kopacnak hívják. Román nyelven is „Copot" (ejtsd: Kopoc) a neve. Ez arra utal, hogy száz évvel ezelőtt is kopár hegy volt.

Higgyük, hogy száz év múltán is kedves anakronizmussal Kopacnak nevezik, s a fenyvesek haragoszöld köpenye borítja majd. Ezért is ültetünk a millecentenárium évében fát. Székelyföldön, a múlt évi széltörés után nem tizenegyet, nem is száztízet és nem ezerszázat, hanem százezreket, milliókat kell elültetnünk.

*

„Vármegyénkben az erdőknek nagyobb arányokban való értékesítését Zathureczky Gyula baróthy nagybirtokos kezdte meg" – olvashatjuk a milleniumi emlékkönyv Közgazdaság című fejezetében. *„A Papolcz község erdőterületein 8000 holdnyi, első minőségű műfa feldolgozására alkalmas erdőrészt eladott Horn Dávid budapesti fakereskedőnek holdanként 10-12 frtnyi árban. Azóta az ilyen minőségű erdők holdjáért 50-60, sőt 80 forintot is fizetnek. (...) Csakhogy ezen három idegen vállalat* (Erdélyi faipar rt. Papolc; Schmiedl és Ungar cég, Zágon; Farkas Márton gőzfürésztelepe Bükszádon. S.L.) *olcsó áron gyors egymásutánban összevásárolta a megye keleti részén az erdők nagy részét, s a később keletkezett helyi vállalkozók által alapított vállalatoknak már drágábban kellett megfizetniük."*

Az idegen vállalkozók tulajdonát képező vállalatokból vármegyénk törzslakosságának előnye alig van.

Az összes alkalmazottak idegenek, akik még a magyar nyelvet sem beszélik s emiatt munkás népünknek nincsen bizalmuk irántuk. E miatt kénytelenek tót munkásokat betelepíteni, amint ezt a gyulafalvi (azóta elpusztult telep, S.L.) „Erdélyi faiparrészvénytársaság" is teszi.

Az eladott erdők értékéből csak a potom vételárat élvezik a tulajdonosok, a haszon pedig a vállalkozóké.

Az erdőknek ilymódon való értékesítésére nem egyéb, mint a vagoyn élvezetének másoknak való átengedése.

Hasonló vállalatok egy pár évtized alatt kihasználják a vármegye erdőségeit. Milliókat vesznek ki azokból, amelyekből csak századok múlva lesz újból értékkel bíró erdő. A milliókat az idegenek elviszik s a kopár területek itt maradnak. A levágott területek erdőnevelés czéljából a legeltetési tilalom alá kerülnek s így azok huzamosabb ideig még legeltetésre sem hasznosíthatók. Tehát ezen nagy területeket a lakosság eltartására mint nem létezőket tekinthetjük.

Az elősorolt vállalatok közt a legnagyobb az Erdélyi faipar részvénytársaság.

Kezdetben a vállalat nagy költséggel alig járatlan helyeken szekér utat építtetett, a melyen a feldolgozott faanyagot tengelyen szállította a brassói vasút állomásra. Később a brassó-kézdivásárhelyi vasútvonal kiépítésével a tengelyen való szállítást fölhagyta és iparvasutat építtetett.

Ennél a mozzanatnál az ipartelepítési ellenszenv átcsap a csodálatba:

Ezen iparvasut iszonyu mélységek fölött, majdnem függélyes meredélyek oldalán merész kanyarodásokkal vonul át az ős erdők rengetegein, amelyeknek ünnepélyes csöndjében bevitte a létért való küzdelem profán lármáját s lehetővé tette sok ezer hold erdő kihasználását.

A továbbiakban megtudjuk, hogy az „Erdélyi faipar részvénytársaság" és a Schmiedl és Ungar telepe együtt évente mintegy:

4450 vasuti kocsi fenyő szelvényárut
100 " zsindelyt (!)
100 " hosszfát
1000 " bükk

vasúti talpfát termelnek ki és szállítanak el egy 45 km hosszú ipar- és 25 km lóvasúton a kovásznai vasútállomásra.

„Ezen telepek feldolgozott félgyártmányokat képező árui Ausztria, Bulgária,

A commando-gyulafalvi telep siklója

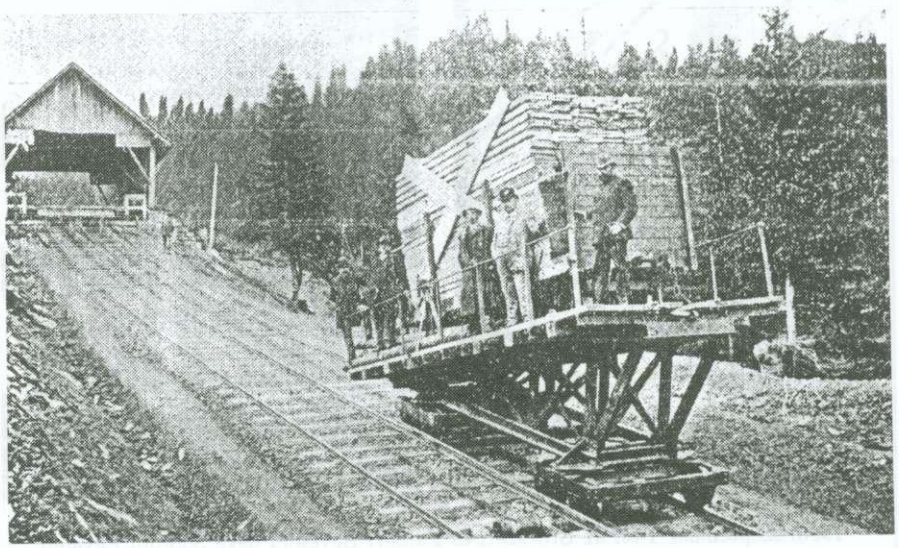

Egyiptom, Kis-Ázsia, Németország és Törökországba vitetnek ki."

Elkerülhetetlen a közhelyszerű összevetés: száz év múltán, a millecentenárium évében is probléma az „idegen munkaerő" betelepítése. A '89-es romániai fordulat után csappant a fakitermelés volumene. Ennek következményeként az évtizedek alatt az ország más régióiból a székelyföldi erdei tisztásokra betelepített munkások elvándoroltak. A barakszerű gerendaházak, szálláshelyek vagy tönkrementek, vagy anyagukat ellopkodták. megcsappant a szenvedélyes (mérgezéses, patakmeder-eltereléses) orvhalászat is, amely, együttesen a nem őrzött hegyi patakok majdnem mindenikéből kipusztította a halállományt. A szálláshelyek körüli környezetszennyezés elképesztő méreteket öltött. A múlt évi széltörés újabb feszültségek forrása: mintegy háromezernyi idegen munkás telepedik be újra a hegyek közé. A fakitermelés után a csemeteültetés és gondozás teremt munkalehetőséget.

Háromnegyed század tapasztalatai alapján megfogalmazódik a gyanakvó kérdés: újabb etnikai fellazítás alkalma és eszköze lesz-e a múlt évi erdőkatasztrófa Székelyföldön? Csíkban már az a minisztériumi ötlet is elhangzott, hogy a katonasággal kellene felszámoltatni az erdőkárokat. Az amugy is túlmilitarizált székelyföldiekben ágaskodott az ellenállás: inkább a helyi lakosságnak tegyék lehetővé, hogy családonként tíz-tíz köbméter fát a széltöréses erdőkből kitermelhessen, ennek ellenértékét kifizesse és részt vállaljon a hótöréses fakitermelésben.

A természeti katasztrófa is átpolitizálódik. De másképp, mint a múlt század végén. Akkor a Horn Dávid fakereskedő alapította komandói fűrészgyárnál kialakult telepen többféle náció sereglett össze. Magas képzettségű szakmunkások, mérnökök, olaszok, zsidók, németek, szászok. Az erdei, a faipari munkások Magyarország és Erdély különböző régióiból toborzódtak. A Keleti-Kárpátok egyetlen magashegyi faipari telepén megkapaszkodó nagyközség lakosai ma nagy-nagy többségükben magyarnak vallják magukat. De mennyire! Természetesen a többség eredetileg is magyar volt. Másoknak csak nevük utal családi eredetükre. Leicher, Mikovényi, Serbán, Kotics... Egyedülállóan, szinte páratlanul sokszínű viszont a tájegység nyelvezete. Beszédükben a sokféle magyar tájnyelvi elem keveredik, s egymás mellett élnek az olasz, német, szász, román eredetű szavak.

S.T. említett nyelvészeti szakdolgozatában a román eredetű kölcsönszavak legtöbbje az erdőkitermeléssel kapcsolatos: *bajnál* = locsol; *baláncsa* = kisebb átmérőjű gömbfa; *blána* = gömbfa; *korhenál* = hegyoldalon leereget; *rezonánsfa* = hangszerfa; *sztiva* = fahalom; *troli* = csörlő, *tura* = váltás.

Olasz kölcsönszavak: *kárga* = mehet; *zsirál* = forgat.

A legmarkánsabb a német hatás: *aussz* = selejtes áru; *brák* = reves fa; *cirkli* = mérőléc; *cirkula* = körfűrész; *placc* = anyaglerakó hely; *plattó* = lapos iparvasúti kocsi... nem sorolhatjuk fel mindet.

Tulajdonképpeni témánk felé közelítve a kölcsönszavakat szövegkörnyezetükben mutatjuk be: *„A kész fenyő vagy bükkanyagot* **drukkokra** vagy **plattóra** rakják és Kovásznára szállítják. A szállítás a gyártól a siklótetőig a kisvasúton történik. Azt a szerelvényt, amelyik Komandó és a siklótető között közlekedik **siklóaljinak** hívják. A mozdonyhoz többféle kocsifajtát kapcsolnak: **drukkot,** amelyen rönköt; **plattót,** amelyen deszkát; **dubát,** amelyen szenet és élelmet; **bárkát,** amelyben tűzifát és fűrészkorpát szállítanak. A siklótetőre érve a mozdony elhagyja a megrakott kocsikat. A kocsi elé **húzatólovat** fognak. A húzatóló ráhúzza a kocsit a siklóra. Az építmény, amely a hegy csúcsától a hegy lábáig közlekedik, két részből áll: alvázból és fedélzetből. Az alváz vasból készült és négy kereken mozog. Az alsó két kerék nem illeszkedik közvetlen a vázhoz, csak vasrudak segítségével, s ez biztosítja,hogy a fedélzet mindig vízszintesen álljon. A fedélzet vastag deszkából készült, a szélén vaskorlát van, közepén pedig sínpár. Az egész építményt drótkötél tartja, s ezért a két vasúti sín között **rólnik** vannak, amelyeken a kötél gördül. Ha ugyanis a kötél a földön csúszannék, gyorsan elkopnék. A sikló az egyensúly alapján működik. Motorra és üzemanyagra nincs szükség, mert a felvonáshoz szükséges energiát a megrakott kocsi adja, a terhelt kocsi kihúzza a völgyből az üreset. A sikló sebességét fékrendszerrel szabályozzák. Teherbírása 54 000 kg. A sikló jelentősége igen nagy, mert ez köti össze Komandót a környékkel."

Potsa és társai milléniumi emlékkönyvének *Erdőgazdaság* fejezetének a *Faiparvállalatok* című alfejezete nem a napi és nem a kimondottan helyi érdekeket tartja szem előtt, amikor a faipar és az iparvasutak összefüggéseit taglalja. A szerzőből nem a lokálpatrióta beszél, hanem az európai polgár.

„A használati értékkel bíró fenyves állabok kevés kivétellel a vármegye keleti és északkeleti határrészén terülnek el, helyrajzi fekvésüknél fogva Románia felé hajlanak, a vármegye lakott és művelés alatt álló részétől nagy távolságban fekűsznek s attól mintegy 1040-1400 méter tengerszín feletti magas hegygerincz által vannak elválasztva.

Ezen nagyobbára magántulajdont képező erdőkben a nagy távolság és nehéz kiszállítási viszonyok következtében rég időktől fogva csak igen korlátolt fahasználat gyakoroltatván, azokban nagy mennyiség ^ ipari czélokra alkalmas haszonfakészlet halmoyódott fel, amely azoban az erdők kedvezőtlen fekvésénél fogva csakis nagyarányú szállítási berendezések árán volt forgalomba hozható.

A kereslet és kínálat közötti kedvezőtlen arány, valamint a fent elésorolt természeti nehézségek következtében a faárak az képzelhető legrosszabbak voltak, miből folyólag kevés kilátás volt ezen erdők fakészletének tömeges értékesíthetőségére.

A nyolcvanas évek végével a Horn és Morpurgó czég tette meg az első kísérletet egy nagyobb arányú faiparvállalat létesítésére. Ezen czég Zathurczky Gyula és társaitól olcsó áron megvásárolta a tulajdonukat képező, Papolcz község határában fekvő 14582 kataszteri hold kiterjedésű erdőségek fáját. Az erdők belsejében, a Baszka-völgy egy alkalmas helyén 1888. évben létesítette Gyulafalva fűrésztelepet, ott felépítette ugyanazon év október havában, üzembe helyezte az első, jelenleg is üzemben tartott 6 keretes József-gőzfűrészt és ezen kezdeményezéssel megvetette alapját a vármegyében később nagy lendületet vett és jelenleg is virágzó faiparvállalatnak.

(...) Nevezett cég belátván, hogy a fennforgó szállítási nehézségek csak gőzerejű iparvasút építése által lesznek legyőzhetők: a szükségesnek ismert iparvasút kiépítését, valamint a vállalatnak nagyobb alapra fektetését vette czélba. Az üzem fokozása végett újabb erdővásárlásokat eszközölt és 1889. évben egy újabb fűrésztelepet létesített." (Ez lesz majd Komandó. S.L.)

(Folytatjuk)

A gyulafalvi iparvasút

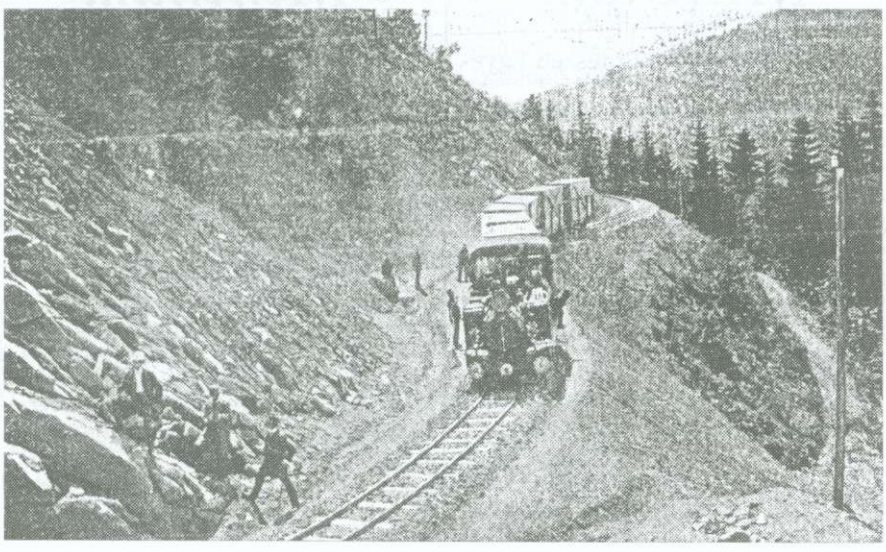

DR. CZERNY KÁROLY

A tardosi vadkan

A jó sorsom vezérelt Tardosra, ebbe a csodálatos fekvésű Gerecse-völgyi kis faluba, és a jó szerencsémnek köszönhetem azt is, hogy megismerkedhettem Szűcs Lászlóval, a süttői erdészet legendás hírű fővadászával.

Vadászok körében szokás először megjáratni a vendéget, de nekem már az első találkozáskor bejelentette kísérőm, hogy aznap mit fog velem lövetni. Ez szabad területen nagy merészségnek tűnt, de láss csodát, mert estére már egy gímborjú és egy szép kan feküdt a terítéken, nem is beszélve arról a rengeteg vadról, amit elugrani láttunk.

Alig egy hónap múlva újra csengett a telefon, hogy szívesen látnának vadászatra, egy még nagyobb vadkanra.

A vadászatban sok mindent ki lehet számítani: a bőgést, a barcogást, az őzhívást vagy a disznót is a szórón, de egy vadkant valahol, ekkor meg akkor, ez bizony már csemegének számított.

A megbeszélt napon pontosan érkeztem, és a fővadász már várt a vadászháznál. A nagy kan csak öt óra tízkor jelenik meg a nádasnál – mondta tréfálkozva –, ezért addig is elmegyünk gímborjúra vadászni, mert hogy kilövési terv is van a világon.

Tél vége volt, és jól lehetett látni, hogy melyik borjú bírta a telet és melyik nem, és sikerült is kettőt elejtenem a gyengébbek közül.

Amikor már megadtuk a végtisztességet a két borjúnak, és ki is zsigereltük azokat, Laci bácsi elérkezettnek látta az időt, hogy elinduljunk a Gorba-hegy alján lévő nádasunk felé.

Háromnegyed ötkor érkeztünk oda, a kocsit jó széllel és jó takarással kissé feljebb hagytuk, majd óvatosan cserkelgetve lejjebb ereszkedtünk a nádas menti kaszáló felé.

Öt óra nyolc volt, mire elértük a megfelelő lőtávolságot, és öt óra tíz, amikor kiperdült a nádasból az öreg kan.

A disznó először az oldalát mutatta, de mire felemeltem a puskát, már szembefordult velünk. Valami gyanús volt neki, de a nagy távolság miatt nem láthatott jól bennünket, a levegőben is lehetett valami, de a szélirány most nekünk kedvezett.

A nyílt réten álltunk, támaszték sehol, csak előttünk szemben egy gyanakvó vadkan. Óvatosan Laci bácsi vállára támasztottam a puskát, a távcsőben feltűnt a nádas széle és az én disznóm, és ekkor odalőttem. Úgy rogyott tűzbe ez a morc vad, mintha a villám vágta volna meg, és csak egy felrebbenő fácánkakas vitte hírül az erdőnek, hogy már nincs többé a nádas öreg remetéje.

Büszke és boldog voltam, de a kísérőm még nem ünnepelt. Így csak a gerinctüskelövésnél esik össze a vad – mondta, és kibiztosította puskáját, így óvakodtunk előre a disznó irányába.

Amikor odaértünk, a fővadász a puska csövével egy picit meghúzta a kan szemét, de az már fátyolos volt, és bár egyet még csapott a farkával – nem kis riadalmat okozva –, ezzel már ki is lehelte a lelkét.

Sokáig kerestük a belövés helyét, mert kimeneti nyílást csak nem találtunk, de végül is a homloka közepén egy kis vércsík jelezte, hogy hová is ment a lövedék.

Megsimogattam az én disznóm békésen pihenő fejét, letisztogattuk a fehéren villogó agyarakat, az utolsó falat nádgyökér lett, a töret pedig egy szélsodorta fűzlevél.

Azóta már sok nagyvadat lőttem, és persze sokat hibáztam is, de százhúsz méterről vaddisznó homlokára nem mertem célozni soha többé.

Mintha...

A 130 éves Országos Erdészeti Egyesület mintha
– a rendszerváltáskor harcosabb, hangosabb lett volna,
– a sokszínűség befogadása helyett valami állami zöldkalapos romantikát dédelgetne,
– lépéshátrányban lenne,
– kissé elszürkült volna,
– valami „elveszett éden" után nosztalgiázna,
– nem állította volna át a váltókat a XXI. évszázad irányába.
Remélem, az előbbiek csak múló tünetek számomra...

Dr. Csötönyi József
(Erdészeti és Faipari Híradó 1996. december)

Mintha...

– az egyes bajuszok mögött lévő sommás megállapítások általánosságok lennének,
– baj lenne a kalap színével??
– mihez képest vagyunk lépéshátrányban? (A szakadék szélén állva kifejezetten előnyös a lépéshátrány.)
– ha sem a zöld, sem a szürke nem jó, hát milyen színt válasszunk?
– jó lenne valamilyen konkrétumot... valami kézzel foghatót tudni az „elveszett éden"-ről,
– a váltókat átállítottuk a XXI. század irányába, csak a sínek nem arra vezetnek.

(A Szerk.)

Ló az erdőben

A magyarság jó lovainak köszönheti, hogy eljutott a Kárpát-medencéig, és meg is tudta azt tartani. A földművelőnek, fatermelőnek, erdei szekeresnek hűséges segítőtársa a ló. Ezekről az okos, sorgalmas lovakról mondok el egy-két élményt és megfigyelést. Lehet, hogy most megmosolyognak azért, hogy a lovak és a gépek teljesítményét összehasonlítom.

Egy alkalommal kerületemben közelített tűzfát töm elöl erdei rakodóra egy pótkocsis Zetor, két rakodóval, és egy Zetor-vezetővel. A napi teljesítmény négy fordulóval 20 m^3 tűzifa volt. Ugyanitt rosszabb körülmények között egy lóval vontatott kerékpáros közelítés történt. A fát vízmosásból és gödörből kellett kihordani. Egy fő fogatos teljesítménye 16 m^3 volt. Ezek a számok mutatják, hogy lóval is lehet komoly teljesítményt elérni. Ilyen esetről még többet is tudnék felsorolni.

Különösen gyérítésben nehéz terepen nagyon hasznos a lóval vontatott rövid közelítő szán. Ehhez már nemcsak jó ló kell, hanem lóhoz értő fogatos is. A lovat szeretni kell és érteni is hozza. minden ló más-más „egyéniség", egyiket kicsit keményebben kell fegyelmezni, a másik megérti a szép szót is. Sőt csak a szép szót érti meg, nem tűri el az ostort.

Komló mellett Pusztaerdőn a hatvanas években volt egy 5000 m^3-es termelés. Lánctalpas vontatók és gépkocsik mellett több lovasfogatot is foglalkoztattunk. Volt egy pár erős megbízható sárga lovunk. A gazdájuk „Szepi" bácsi volt. Ők hárman egy együttest képeztek. Történt, hogy Szepi bácsinak el kellett mennie szabadságra, magánügyeit intézni. A másik fogatos hajtotta a lovakat, tudta hogy a lovak jók. Mindjárt ráfogott egy 1,5 m^3 bükkrönkre. De bizony a két sárga csak forgolódott, de a rönk nem mozdult. Másnap megjött a gazdájuk, ráfogott a nagy rönkre és csak annyit mondott lovainak: „nooo gyerünk". És a rönk már ott se volt.

A következő történet már nagyon régen történt, még a harmincas években. A Keszthelyi-hegységben Lesencefalu és Keszthely között volt egy túltartott állomány. Csodálatos bükk, tölgy és cser fafajokkal. A bükkös a természet csodája volt. Vastag oszlopsoraival, felette a zöld lombkoronával, benne szürke félhomály. Ez volt igazán a természet temploma. A termelés és a szállítás három évig tartott. A termeléssel érintett területet behálózták erdei kisvasúttal. Fővonallal és közelítő vágányokkal. Én a közelítésnél dolgoztam mint munkavezető és bérelszámoló. Itt csak lovakkal dolgoztunk. A fővonal öt-hat kilométerén gravitációval, a sík részen sínre szerelt traktor vontatta a szerelvényt a vasútállomásig. Én vigyáztam a lovaimra, nem engedtem, hogy durván bánjanak velük. Minden kocsit egy ló húzott. Egy-egy kocsin 5 m^3 tűzifa volt. Ha nehezebb pályaszakaszhoz értünk, én biztattam a lovaimat, hogy meg ne álljanak, mert ha megálltak, nehéz volt a indulás. A lovak megismertek és elfogadtak engem gazdájuknak. Minden hónap végén 2-3 napra volt szükségem az elszámolás elkészítésére, ezért bent kellett maradnom. A második napon már jöttek értem, hogy menjek ki, mert a sárga nem húz, és a szerelvényből lemarad egy kocsi. A folyamatos szállí-

A magyar bányászat évezredes története

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület hazánk millecentenáriuma alkalmából két kötetben adja ki „A magyar bányászat évezredes története" című művet. Az első kötet 600 oldalon a történeti Magyarország bányászatát mutatja be a honfoglalástól napjainkig, a második kötet hazánk bányaüzemeinek és intézményeinek történetét foglalja össze 752 oldal terjedelemben. Mindkét kötet műbőrkötésben jelenik meg. A második kötet októberben megjelent, az első kötet kiadására 1997. I. negyedévében kerül sor.

A kétkötetes könyv ára 4000 Ft. A kiadvány kereskedelmi forgalomba nem kerül. A második kötetből néhány szabad példány még rendelkezésre áll. Megrendelhető az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület címén (1371 Budapest, Pf.: 433) levélben, faxon (201-7337) vagy személyesen (Budapest II., Fő utca 68. IV. em. 403-409.).

Helyreigazító

Az 1996. évfolyam decemberi számában a 379. oldalon a középső hasáb alján a 185% helyett 85% értendő!

tást minden körülmények között biztosítani kellett. Abban az időben még kemény munkafegyelem volt, ennek nem szabadott megtörténnie. A szerelvényből egy kocsinak sem volt szabad kimaradni. Kimentem, mindjárt láttam, hogy az én sárga lovam oldalán ott vannak az ostor nyomai. Megsimogattam: „Ugye megvertek kis lovam?" Még egy-két szép szó, és már húzta is a kocsit.

Még egy lóval kapcsolatos esetet mondok el. Ez már velem és a saját lovammal történt meg. A kárászi erdészetnél a havi értekezleteket nyáron különböző helyeken (Zobákon, Márévárnál és a váraljai erdészháznál) szokták megtartani. Ez nagyon szép és jó szokás volt. Az erdészetvezető jóvoltából összekötöttük a hasznosat a kellemessel. Egy ilyen váraljai értekezlet alkalmával Kisbattyánból Váraljára én lóháton mentem. Márévár és Kisújbánya érintésével. Ez körülbelül 20-25 km-es érdekes út az erdőn keresztül. Az értekezlet későig elhúzódott. Éjszaka kellett nekivágnom az ismeretlen útnak. De a lovamnak nem volt ismeretlen. Magabiztosan átvitt egy keskeny erdei úton, a vaksötét bükkösön. A vége egy szakadék mellett vitt el. A vízmosásos szakadékot egy horkantással jelezte. Megnyugodtam, átértünk a nehezén.

Egy év múlva ismét Váralján tartott az erdészet értekezletet. Kisbattyánból lóháton indultam, de Márévárnál találkoztam Krajcár Péter erdészbarátommal. Ő mondta, ne menjek Kisújbánya felé, ő tud egy közelebbi utat. Én leszálltam a lóról és együtt indultunk. De bizony az út nagyon kacskaringós volt. Legtöbbször vadváltón és elhagyatott, gazzal benőtt kocsiutakon vezetett. Visszafelé nem vállaltam volna ezt az utat, de a lovam se vállalta. Értekezlet után este már egyedül indultam haza a bizonytalan sötét úton. Ott ahol az út kétfelé ágazott, megállítottam a lovamat és rábíztam, hogy melyik utat válassza. A reggeli kacskaringósat vagy a tavalyit. Lovacskámat megindítottam. Az bizony határozottan a tavalyit, a vaksötétet és a szakadékosat választotta. A szakadékot ismét horkantással jelezte. És a vaksötét éjszakában szerencsésen hazaérkeztünk. Ezt az egy-két kis lovakkal kapcsolatos történetet azért mondtam el, mert a lovak megérdemlik, hogy megemlékezzenek róluk.

Kép és szöveg: Czuczor Ferenc

A magyar erdészeti irodalom könyvészete a kezdetektől 1934-ig, majd 1945-től 1964-ig, valamint 1965-től 1990-ig után – most ténylegesen hézagpótlóként – megjelent a

MAGYAR ERDÉSZETI IRODALOM BIBLIOGRÁFIÁJA

1935-1944

Bartha Dénes és *Oroszi Sándor* szerkesztésében, *Frank Norbert* közreműködésével, a Mátra-Nyugatbükki Erdőgazdasági Rt. és az Országos Erdészeti Egyesület támogatásával az OEE Erdészettörténeti Szakosztályának kiadásában.

A könyv megrendelhető dr. Oroszi Sándor címén (1367 Bp. 5. Pf.: 129.).

Pilisszentlászló 27/A Kecskeláb

ROVATVEZETŐ: SZIKRA DEZSŐ

Titkári és szakosztályvezetői értekezlet Szentendrén

Az értekezleten *dr. Szikra Dezső* főtitkár beszámolt az elmúlt év egyesületi eseményeiről, és a még hátralévő feladatokról.

Rakonczay Zoltán alelnök ismertette az 1997. év munkatervét.

A jelenlévők beszámolót hallhattak a jövő évi Vándorgyűlés előkészületi munkálatairól. Ismételten szóba került az Alapszabály módosítása. A főtitkár ismertette az ezzel kapcsolatos teendőket.

Mester Gézáné tájékoztatást adott a tagnyilvántartásról, és a tagdíjbefizetési fegyelemről.

Az egyebekben szó volt az új vadászterületek kijelöléséről, az alkalmazotti 20 AK kárpótlásáról, a szakhatóság helyzetéről, az új erdészeti erdei iskola szakosztály megalakulásáról.

A vendéglátó **Pilisi Parkerdő Rt.** két erdészeténél jó kis bemutatót szerveztek a helybéliek.

Először a Szentendrei Erdészet területén kalauzolt *Géczy Béla* erdészeti igazgató. Meggyőző volt látni az erdészet 6150 hektár területétől a 10,9 hektáros tölgy és a 14,6 hektáros bükk természetes felújítást.

A pilisszentkereszti erdőn *Plestyák Károly* kalauzolta a vendégeket. A 17 500 hektáron gazdálkodó erdészet csak 30%-ban művel gazdasági erdőket.

Megtekintettük az 1993 augusztusában leégett 97 ha piliscsabai kopárost. Szomorú látvány volt. Felvetődött a kérdés, hogy jó döntés volt-e ismét fenyővel felújítani a területet. Tartalmas jó szakmai programot szerveztek pilisi barátaink.

❑

A horvátországi Erdészeti Egyesület 1996. október 9-11. napokon nagyszabású jubileumi ünnepséget és tudományos szimpoziont rendezett, melyre több nevezetes külföldi szakembert és erdészbarátot is meghívott.

Az alkalom az egyesületük fennállásának 150. és hivatalos lapjuknak, a umarski List-nek (havonta megjelenő erdészeti folyóirat) 120. évfordulója volt.

Dr. prof. Slavko Matilaz az OEE-nek is küldött meghívót olyan megfogalmazásban, hogy megtiszteltetésnek venné, ha az OEE képviselője is részt venne a fővárosukban (Zágráb) tartandó rendezvényeken és baráti kapcsolatot tartó szaktársak ez alkalomból is eljönnének Horvátországba.

Az OEE vezetősége Szőnyi János elnökségi tagot bízta meg egyesületünk képviseletével Zágrábban aki részt is vett az ünnepségeken.

A mottó: *a Horvát Erdészeti Egyesület 1846-1996 éve; a horvát erdők művelése és tartamossága.*

A Zágrábi Egyetem Erdészeti Karán lefolyt szimpozion témái a következők voltak:

– a biomassza és az erdei ökoszisztémák fejlődése Horvátországban,

– az erdei ökoszisztéma pusztulása, megújítása és védelme,

– erdészeti tervek és az erőforrások kihasználása az erdőgazdálkodásban,

– fahasználat.

Ez alkalommal több kiállítás bemutatására is sor került (szakkönyvek, festmények és vadászat).

Érdekes színfoltja volt többek között az erdészeti egyesület tamburazenekarának szerepeltetése is, mely komoly zenei színvonalon adott elő horvát kompozíciókat.

Nem kaptunk hírt a modern, 60 évvel ezelőtt kiépített erdészetkari egyetemi telep bemutatásáról és a több mint 60 évvel ezelőtt abszolvált és diplomázott magyar származású (ottani) erdőmérnökökről.

Abonyi István

❑

Az OEE Kaposvári Helyi Csoportja szervezésében 40 dolgozó vett részt a Kisalföldi Erdészeti Rt. területén rendezett tanulmányúton. A kétnapos program fő célja a Duna elterelésének, valamint a bősi erőmű üzembe helyezésének a környezetre – különös tekintettel az erdőkre – gyakorolt hatásának tanulmányozása. A szigetközi holtágak és mellékágak környezetében egyes idősebb állományok az időleges talajvízszint-

csökkenés miatt erősen károsodtak, azonban a jelenlegi helyzetben, a Dunán kialakított fenékküszöbnek köszönhetően a mellékágakban a vízszint normalizálódott. Az Öreg-Duna medrében és annak néhány száz méteres körzetében, valamint a felhagyott munkaterületeken azonban a növényzet lehangoló látványt mutat.

Meglátogattuk a Ravazdi Erdészetet is, ahol megnéztük az igényesen kialakított erdészettörténeti gyűjteményt. Útban hazafelé megálltunk a pannonhalmi apátságnál is. Meglátogatása mindannyiunknak nagy élményt jelentett, mivel a millecentenáriumi ünnepekre gyönyörűen felújították.

Detrich Miklós

❑

A SEFAG Rt. és az OEE Kaposvári Helyi Csoportja október 23. alkalmából megemlékezést tartott. Az ünnepség szónoka *dr. Kosztka Miklós*, a SEFAG Rt. Igazgatóságának elnöke volt. A Somogyi Erdőkért kitüntető aranygyűrűk átadására is ekkor került sor. Az ötödik alkalommal kiadott kitüntetéseket *Ferencsics Ferencnének*, a Lábodi Erdészet csemetetermesztő erdészének, *Debreczeni Gézának*, a Szántódi Erdészet fűrészüzem vezetőjének és *Szijjártó László erdőfelügyelőnek adta át Bóna József* vezérigazgató.

Már hagyomány, hogy képzőművészeti kiállítással teszik ünnepélyesebbé a rendezvényt. Ez évben *Szirmayné Bayer Erzsébet festőművész és Török József* természetfotós munkáiból, „Ember és természet" címen rendeztek kiállítást, amelyet három héten keresztül tekinthettek meg az érdeklődők.

Detrich Miklós

❑

Az OEE Vasúti Szakosztály a helyi Erdészeti Egyesülettel közösen és a Mecseki Erdészeti Rt. támogatásával 1996. május 16-án kétnapos szakosztályülést tartott a Szigetvári Erdészet területén.

A szakmai összejövetelen hét erdőgazdaság képviseltette magát 19 fővel.

A kétnapos szakmai programban szerepelt:

– Szigetvári Erdészet bemutatása, vitaindító előadás *Könyves Kálmán* erdészeti igazgató;

– vasúttörténeti előadás: *Nigriny Zoltán* ny. vasúti szakfelügyelő;

– Almamelléki ÁF vasút jelene és jövője: *Horgos László* oszt. vez. vasúti szakfelügyelő.

Vasúti bejárás: Almamellék-Szentmártonpuszta – Sasrét, Vadászház.

Erdei iskola megtekintése – Lukafa – Szentmártonpuszta – Vitál Hotel. Szakmai bejárás után a hotelban baráti vacsora volt, ahol *Káldy József* vezérigazgató úr tájékoztató előadást tartott a Mecseki Erdészeti Rt. életéről és munkájáról. *Szőnyi János* erdészeti igazgató OEE elnökségi tag külön köszöntötte a vasúti szakosztályülést, amit sikerült most első ízben a Zselicben megrendezni.

Horgos László

Cikkeink a szerzők személyes véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőség véleményével.
A felkérés nélkül beküldött kéziratokat és fotókat a szerkesztőség lehetőség szerint gondozza és közli.
Kérjük a szerzőket, hogy pontos lakcímüket és a személyi számukat is megadni szíveskedjenek.

❑

Az Erdővédelmi Szakosztály 1996. október 21-22-én tartotta ez évi utolsó, harmadik rendezvényét. A szakember-találkozónak az Északerdő Rt. Tállyai Erdészeti Igazgatósága adott otthont. *Kelemen Zoltán* főmérnök köszöntötte a 45 fős társaságot. Kihasználva a ragyogó, napsütéses őszi időt, ebéd után a terepi program következett:

1. **Erdőbénye:** *Kelemen Zoltán* és *Brugger Frigyes* erdészeti igazgató általános tájékoztatást adtak az Északerdő Rt. gazdálkodásáról, külön kiemelve a Zempléni hg.-ben jelentkező erdővédelmi és erdőművelési problémákat.

2. **Fürdővölgy 1.:** Kis lucfenyő levéldarázs (Pristiphora abietina) kártételének bemutatása, az alkalmazott helikopteres védekezés megvitatása.

3. **Fürdővölgy 2.:** Vadkárosított fiatalosok bemutatása, az alkalmazott vadkár elhárítási módszerek elemzése.

4. **Aranyosvölgy:** Széldöntés és viharkár következményeinek bemutatása középkorú lucfenyő- és tölgy fiatalos állományokban. A kényszervéghasználat utáni erdőfelújítás problémaköre.

Sötétedés után *Brugger Frigyes* kollégánk jóvoltából Tállyán személyes ismeretséget kötöttünk a „borok királyával". A közös vacsora Tokajban volt, melyen részt vett az Északerdő Rt. vezérigazgatója, *Cserép János* is. A jó hangulatú szakmai beszélgetés során a szakosztály megismerkedett a régió erdőgazdálkodásával.

Másnap délelőtt két szakmai előadást hallgattunk meg:

Koltay András (ERTI): A feketefenyő ágelhalását és tűvörösödését előidéző gombafajok.

Dr. Horn András (SUMMIT AGRO Hungária): A cég növényvédelmi stratégiája és egy új szúnyogirtási módszer ismertetése.

Mindkét előadáshoz felkért beszámolók adtak kiegészítést. A szakosztály rendezvényét az OMFB és a SUMMIT AGRO Hungária támogatta. Az Északerdő Rt. szakmai segítségét az Erdővédelmi Szakosztály nevében ezúton is megköszönve,

dr. Tóth József

E havi számunk szerzői

Apatóczky István	erdész	Budakeszi
Balázs István	FM	Budapest
Bidló András	Soproni Egy.	Sopron
Czerny Károly	erdőmérnök	Ráckeve
Czuczor Ferenc	erdész	Pécs
Gál István	erdőmérnök	Komló
Koltai András	ERTI	Budapest
Kovács Gábor	Soproni Egy.	Sopron
Nyári László	Soproni Egy.	Sopron
Pápai Gábor	OEE	Budapest
Ráczné Schneider Ildikó	erdőmérnök	Sopron
Sallai János	docens	Szentendre
Sylveszter Lajos	újságíró	Sepsiszentgyörgy
Solymos Rezső	MTA	Budapest
Szodfridt István	Soproni Egy.	Sopron
Tompa Károly	Soproni Egy.	Sopron
Tóth Béla	ERTI	Püspökladány

❍

A lapban aláírás nélkül megjelenő fotókat Pápai Gábor készítette.

❐

Az Erdővédelmi Szakosztály 1996. július 10-11-12-én háromnapos szakmai tanulmányutat szervezett Szlovákiába. A 35 fős utazókeret (egy autóbusz) 22 vállalatot, illetve intézményt képviselt. A tanulmányút első napján részt vett *Kondor Endre,* az Ipoly Erdő Rt. vezérigazgatója is.

Első nap a déli órákban érkeztünk meg Selmecbányára, ahol az erdészeti szakközépiskola új kollégiumi épületében kaptunk szállást és étkezést. Ebéd után a sokunk által jól ismert, de nem elégszer látott selmeci nevezetességekkel ismerkedtünk. Vezetőnk az erdészeti kutatóintézet munkatársa: *Greguss László* volt. Ragyogó időben a város építészeti és történeti nevezetességei mellett felkerestük a temetőben *Fekete Lajosnak,* az erdővédelem első professzorának sírját is. A közeli Szent Antal vadászkastélyt is meglátogattuk, ismét megcsodálhattuk a gazdag trófeagyűjteényt.

Másnap egésznapos szakmai körút következett. Vezetőnket Zólyomban vettük fel: *Szabados Károly,* a Zólyomi Erdészeti Kutatóintézet vadbiológusa és a helyi erdész kollégák segítségével a Besztercebányai Erdőgazdaság területével ismerkedtünk. Az eredetileg tervezett programtól aló eltérést egy néhány nappal korábban bekövetkezett viharkár indokolta, illetve tette sajnálatosan időszerűvé. Az erdőgazdaság területén 650 000 m^3 törést becsültek a helyi kollégák. Egy 15 perces szélroham „eredménye" a képen látható: „70 éves LF állomány pusztulása". A hatalmas károk következményei is nagyon komolyak lesznek, gondoljunk csak a szúveszélyre. Az összetört lucosok látványa után felüdülést jelentett a dobrocsi őserdő csodálatos világa, ahol bő kétórás sétát tettünk.

A harmadik napon a Selmec – Zólyom – Losonc – Fülek útvonalon hazautaztunk.

Dr. Tóth József

❑

A **Pilisi Helyi Csoport** és a **Parkerdő Rt.** november 8-án tartotta a besorolt műszaki dolgozók hagyományos nyugdíjas találkozóját a Visegrádi Erdészetnél. Az októbert idéző napsütésben több mint hatvan meghívott tisztelte meg részvételével a programot szervező házigazdákat.

Dobó István vezérigazgató köszöntője és a részvénytársaságról adott általános tájékoztatója után az egybegyűlteket *Erdős Péter* erdészetvezető és *Kertész József* műszaki vezető kalauzolta tovább. Először a Telgárthy réten létrehozott Millecentenáriumi Emlékparkot tekintettük meg. Kalaplevéve álltunk az évszázados tölgy emlékoszlop előtt, mely *Kalit Mihály* mesteri faragása nyomán honfoglaló törzseink dicsőségét hirdeti. Az ezt követő fűvészkerti séta állomásaként megkoszorúztuk a kertet megálmodó és létrehozó *Bertényi Miklós* és *Varga Gábor* erdőmérnökök emlékkövét. *Madas László* emlékező szavai, valamint a hozzá csatlakozó *Kertész Józsefnek* az alkalomhoz választott Április-szavalata tette még ünnepélyesebbé az eseményt.

A program a Mogyoró-hegyen szakmai látnivalóval folytatódott. Itt a jurta-tábor felett álló, templomi hangulatú lábaserdő megkezdett felújításával kapcsolatosan hallgathattuk meg egykori kollégáink véleményét, bölcs javaslatait.

Ebédre az Erdei Művelődés Háza látta vendégül a kissé megfáradt társaságot. A felszabadult hangvételű baráti beszélgetés során bensőséges köszöntőt rögtönöztünk a vendégek doyenjének, a 98 éves Szódi István bácsinak, aki „másodállásban" testvérlapunk, az Élet és Tudomány legidősebb olvasója.

Az alkonyba hajló napsütésben fakulatív sétát szerveztünk az Erdészek Barátság Parkjába, ahová egy évtizede a szakmánkat reprezentáló cégek és hivatalok – emléküket megörökítendő – egyedi tervezésű kopjafáikat állították.

A rendezvényt lezáró, meghatódottságtól sem mentes búcsúzkodások legfeljebb egy évre szólnak. Hiszen e régtől hagyományos találkozó jövőre is megrendezésre kerül majd, s hisszük, hogy e „jó szokásunk" bármely szakmai szervezet számára példaértékű lehet!

Haraszti Gyula

ROLAND MIGENDÉT, egyesületünk tiszteletbeli tagját a *„MÉRITE EUROPÉEN"* éremmel tüntették ki. A magas elismerést olyan magas beosztású politikai és közéleti személyiségeknek adományozzák, akik saját kezdeményezésre értékes és kiemelkedő tevékenységet fejtettek ki az európaiak közeledése érdekében. Az ünnepi alkalomra több nemzetközi szervezet méltatása keretében a Magyar Köztársaság bonni nagykövetségén került sor.

Dr. Szőnyi László

Szent Borbála szoborelhelyezés a Nyíri erdő Szent Hubertus park kápolnájában

Az ez évi millecentenáriumi országos egyesületi rendezvények mellett az OMBKE kecskeméti és kiskunhalasi fémkohász, illetve olajbányász szervezetei kezdeményezésére 1996. november 15-én a Kecskeméthez tartozó Nyíri erdőben lévő Szent Hubertus park Szent Hubertus kápolnájában elhelyezték Szent Borbála szobrát. A rendezvény társszervezője az Országos Erdészeti Egyesület Kecskeméti Csoportja volt, és támogatta a KEFAG Rt., valamint az 1848-49-es Szabadságharcos Alapítvány.

A bányász-kohász-erdész ökumenia és közös hagyományápolás jelében megtartott rendezvényen a kápolnában elhelyezett „Borbála Hungarica" szobrot *Szlanka József* Kecskemét-Hetényegyházi esperes úr szentelte be a helyszínen. *Dánfy László,* az OMBKE kecskeméti helyi szervezetének elnöke ismertette Szent Borbála élettörténetét és a Borbála kultusz kialakulásának történetét megemlítve a bányászok másik védszentjéhez, Szent Annához kötődését a szakmának.

Szulyovszky László kerületvezető erdész vezetésével a résztvevők megkoszorúzták az 1849. otkóber 6-án kivégzett aradi vértanúk emlékkopjafáját és az ez évben ugyanitt felállított millecentenáriumi emlékoszlopot, melynek történetét *Bognár Gábor* erdőmérnök az OEE kecskeméti csoportjának titkára ismertetett.

A Szabadságharcos Alapítvány emékhelyi kiállításának és az erdészház bejáratánál lévő I-II. világháborús tanyasi emlékkeresztnek koszorúzása után kései erdészebédet fogyasztottunk el.

Az ökumenikus bányász kohász és erdész mini szakestélyen *Dánfy László* alias Bubu, majd *Csömöz Ferenc* alias Dedek elnökletével és Papp Péter visszhang, *Bognár Gábor* háznagy és *Forray Józsefné* garatőrsége, *Széll Pál* alias Izaura konzekvenciassága mellett elevenítették fel a selmeci szakestélyek hagyományát a megjelent székesfehérvári, inotai, kecskeméti, miskolci bányászok és kohászok, valamint a kecskeméti és Bács megyei erdészek és a szanki olajbányászokat képviselő *Falk Miklós* és az öntőket reprezentáló *Tarján Béla* kollégáink aktív közreműködésével.

Dánfy László

Boldog új évet kívánunk kedves partnereinknek!

DUNAKER Kft.
Export-Import
Barcs
Tel.: (82) 462-476
Fax: (82) 462-016
Telex: 13 599

A DUNAKER Kft. tevékenysége:

- Erdészeti termékek exportja-importja
- Faipari termékek exportja-importja
- Termeltetés
- Finanszírozás
- Belkereskedelem
- Külföldi kapcsolatok építése
- Erdőgazdálkodási munkák tervezése, a kivitelezés irányítása, szaktanácsadás